

DE
JURAMENTI

PROMISSORII
OBLIGATIONE

Praelectiones Septem,
Habitaë in Schola Theologica
OXONI

Termino Michaelis
Anno Dom. MDCXLVI.

A Sanderson R

ROBERTO SANDERSONO,
SS. Theologiae in Academia Oxoniensi
PROFESSORE REGIO.

Præmissa Oratione ab eodem habita
cùm Publicam Professionem auspica-
retur 26. Octob. 1646.

LONDINI:

Cypis B. MOTTE: Impensis ejus, & J. KNAPTON,
J. TONSON, & W. & J. INNYS, 1719.

THE
JURAMENT

PROMISSORY
OATH
Taken by
Habits in Schools Theologice
OXONII

Testimo Michalis
Juno Dom
MDCCLXII

ROBERTO ANDERSONO

ss. Theologice in Academia Oxoniensi
PROFESSOR REGIO.

Præfata Oratio, ad eodem habita
cum Publicam Professionem accepit
revisit de Octob. 1646.

LONDON:

Typis H. Motte Impensis & Librarij
J. Tonson, 2 W. & A. Street, 1702.

Oratio habita in Schola Theolo-
gica Oxon. a R. S. Sacre Theo-
logiae Regio PROFESSORE
cum publicam Professionem auspica-
retur 26. Oct. 1646.

Postquam mihi, iungro jam quadriennio
 & quod excurrit, quicquid est hoc pro-
 fessarii five muneris delegatum, five on-
 us impositum esse sentio: dici vir po-
 test (Auditores) quam horruerim totus; quam
 variae adversantesque sibi cogitationes mox ani-
 mum alternatim incesserint meum. Obser-
 abantur imprimis ante oculos quamplurima, quae
 virum longe viribus praestabiliorum, audentio-
 remque quam ego me aut esse puto, aut haberi
 velim, a suscipiendo tam arduo munere prorsus
 absterrent. Provincia, cum omni tempore dif-
 ficilis; tum illis, nisi pejora insecuta essent, pes-
 simis temporibus, post tot enatas novas, veteres
 renatas haereses, multo difficilior: Vires, cum
 vel maxime vigerent, admodum exiguae; &
 tunc accrescentibus annis fractae plurimum im-
 minutaeque: Memoria fragilis & infida: Impe-
 diri oris, in hac etiam balbescente senectute, in-
 stantia: Vel ipsius Latini sermonis, post quinque
 A 2

tum superque lustrorum absentiam, insolentia Perorandi, prælegendi, disputandi, determinandi, cæteraque quæ huiusce sunt muneris præstandi (quæ fortassis ab his exigi fas est, qui assidui sunt in hac palæstra) facultas siqua olim inerat, quum in his studiis aliquantulum versaremur, (& quantilla tum illa!) exoléta jam prorsus & plane nulla. Denique, ut minutiora illa præteream, longinquæ migrationis cum famulatu & supellectile qua libraria qua domestica, rædium, reliquaque ab re familiari incommoda: vel is unus, quem & fateri pudet, pudor plusquam subrusticus, & (quam facile prior amicos amoris quodam errore Modestiam interpretari) invirilis quædam verecundia. Insuperabilis illa quidem; ut quam parura invenit, firmavit educatio, fovit hætenus, atque etiamnum fovet tenuitatis propriæ conscientia: sed qua tamen vix aliud comperi quidquam à prima pueritia ad hunc usque diem, aut rationibus meis aut existimationi magis adversarium. Retundit hæc assidue generosiores quosque animi impetus: eximium quid ausuri conatus frangit: memoriam pessime labefactat, sermonis vim aut præcipit, aut sistit: ut, quod mihi visus sum quandoque mente concepisse haud prorsus incommode aut abs re, hoc aut non auctum proloqui statua taciturnior aut si tentem, sic timide, sic gelide, sic id faciam hæsitans, ut aliquanto nonnunquam præstaret non tentasse: Dicam verbo, & quod res est; una hæc timiditas, & (si dabitis vocabulo veniam) hæc infiducia mei, ut de munere hoc detrectando serio cogitarim, atque

V
atque etiam illud eam in rem tentarim; plus efficit, quam cetera illa, quantumvis gravia, quæ hæcenus commemini, universa.

Oceutrebant, dum isthæc cogito, ex adverso pauca quædam, nec aspernanda, quæ labantem animum nonnihil erigerent, cunctantemque subinde velut subjectis stimulis in hanc arenam propellerent. Optimi Regis iudicium: crebri amicorum hortatus: vester multorum (ut illi submonebant, & ego haud inexpertus humanitatem vestram facile credebam) in me prout affectus. Pepulerunt ista fareor, (ut par erat) animum meum; quin & commoverunt: sed hæcenus, ut tamen si meo unius arbitratu res statuenda foret, nec longa nec difficilis futura esset deliberatio. Quid enim? Patererne ego me ætate jam declivi, defectis viribus, memoria lubrica, balbum & pertimidum senem, ex suavissimo quo perfruebar otio & umbra, in aprium & in pulverem, iniquissimo tempore, post viginti quinque annorum missionem, quasi postliminio, & invitum rapi? & quæ me poterant satis expurgasse cicuræ, si lubens consensissem? Quis non omnem mihi Anticyram destinatam crederet, ni abnuissem & quoad verecunde licuit, restituissem?

Ergo ne perduci poteras, inquietis, ut conditioni tam iniquæ acquiesceres tandem, sanus utrisque auribus atque oculis? Poteram, ut videris, & perductus sum; ita sunt ut res humanæ, sic & consilia incerta: Sanusne an secus tibi

facti rationem edidero, vosmet judicate. Certe non ego hac in re vel ingenio meo obsecutus sum, vel etiam iudicio: cui ut optatius fuit, ita visum est salutaris, in tenebris laetare secutum, quam cum labore & periculo prodire in scenam. Imo vero egi cum amicis, qui apud ferenissimam Regiam Majestatem videbantur aliquid posse; idque non una vice, coram & per literas semel atque iterum obtestatus per omnem amicitiam, regis animum pertentarent fieri ne posset sine ipsius offensione, ut de hac Cathedra aliter statueretur, nec ego tam importunum onus tam imparibus humeris sustinere cogerer. Pertentant: renunciant fieri non posse; perstare in sententia Regem, quod ante fuisset & id ratum esse velle: non utique obniterer porro frustra, sed onus quod excutere non possem, qua possem animi alacritate subirem & perferrem. Hæc admonitus, officii conscientia, ejus voluntati obtemperare debui, ejus auctoritati cessi: Maxime cum altius assurgerem (nam quæ hæcenus dicta sunt ad humanas tantum rationes pertinent,) & ut decuit hominem & Christianum & Theologum, summam Dei Opt. Max. providentiam, singula quæ in terris aguntur vel minutissima quæquæ, prout ipsi collibitum est, & suaviter & fortiter moderantis, diligentius cogitarem: Scilicet est cor Regis in manu Domini, sicut derivationes aquarum, & pro beneplacito suo convertit ipsum. Hæc ego quo sæpius & attentius cum animo reputavi meo, eo mihi proprius conjunctam cum Regia voluntate divinam etiam vocationem visus sum contueri. Siquidem
nihil

nihil aliud est, quantum ego quidem adhuc intelligere potui, ordinaria Dei ad aliquod munus vocatio, quam ab his penes quos est plena & legitima de ejusmodi rebus statuendi potestas, personæ ipsorum judicio non inidoneæ, nulla intercedente prava ambitione, dolo, malisve artibus, designatio. Pervicit itaque omnia impedimenta, omnia objectamenta diluit, duplex illa parendi necessitas, voluntati Regiæ, Divinæ vocationi. Quo mihi paratiorem apud omnes bonos, apud omnes æquos rerum æstimatores excusatiorem fore confido, si (quod indubie futurum prospicio) in obeundo hoc tam illustri, tam arduo munere, nec votis meis, nec vestræ expectationi satisfacerem. Dabo tamen operam officio utcumque ut satisfaciam meo: & sane, ut aliquid saltem de me fidenter dicam, spero me aliqua ex parte satisfacturum: illud si concedatis, quod omnino concedi debet & est verissimum, non satisfacisse officio qui se ingessit, ni fecerit, quod debuit: satisfacisse qui admotus est, si fecerit quod potuit.

Expolui pluribus, auditores, provinciam hanc quo consilio jam olim susceperim: cur in ea administranda toto quadriennio nil gestum sit, si forte requiratis, paucioribus expediam. Quo tempore reverendus in Christo Pater Vigornæ Episcopus, cathedra pastoralis conscensa, doctorem hanc quam permultis jam annis plurimum ornaverat, mihi successor designato reliquit (fuit id æstiva vacatione circiter Kal. Sextiles:) discessi tum hinc ea mente, ut proximo termino

Michaelis certo etiam die constituto, Kal. scil. Novembribus reverterer; res domesticas interea componerem, eaque curarem quæ reditum maturarent. Quid multa? Curo, compono & totus in hoc sum. Gliscere jam tum similitudines publicæ, magis magisque indices universa in pejus ruere, ardere passim omnia discordiis civilibus: versari in ore, in auribus, in oculis omnium nil nisi bellici apparatus, armorum strepitus, tumultus militum. Ego tamen pergo, sed segnius alquanto quam occiperam, vasa colligere, sarcinas complicare, capsas & cistulas rebus necessariis implere; ex quibus una, magno meo cum infortunio paulo longius domo mea eo fine præmissa ut huc commodius asportaretur, post aliquot menses cum supellectile quam habui præiosissima incidit in glutinosas manus bonorum illorum virorum, quibus pro jure vis est, & arma pro legibus: unde eam mihi reglutinandi nulla jamdudum reliqua est aut facultas, aut Spes. Sed quod amissum est, missum facio, & pergo. Instar tandem destinatus itineri dies; & erant quæ ad perfectionem videbantur necessaria, pleraque expedita: præstolabar tantum tabellarium hinc cum literis ex quibus nonnulla, quæ mihi usui forent, & rescire intererat, intelligerem. Miror hominem, condicto die non adesse: expecto adhuc diem alterum, tertium, quartum; comparer nullus: quinta demum luce venit, sed pedes, inops, squalidus, & mœstus. Nempe acciderat forte per illa tempora, (ipsissima hac ferè anni tempestate,) prælium illud atrox, & utrique parti satis funestum Monticlivense, sive, ad *Edge-Hill*:
unde

unde disiecti sparsique per oppida longe lateque milites vicina quæque loca occupabant & vias undique publicas nefariis depredationibus infestabant. Narrat misellus homuncio, ut in hos incideret, ut se minis contumeliisque pessime exceptum, equo, vestitu, nummis, & tabellis expoliaverint: docet omnia rapinis, latrociniiis, concussionibus, terroribus plena: quoad ardor ille belli refrixerit, intuta omnia viatoribus. Quibus auditis, necessitati iterum pavendum ratus, abjeci protectionis consilium, certus memet domi continere, donec resideret nonnihil belli æstus, & immutata rerum facies spem ostenderet commodioris protectionis: quod ego sane, ut eram illarum rerum inexpertus, intra paucos saltem menses futurum non dubitavi. Sed heu! quam inanis fuit spes illa: Exarsit ex illo tempore multo quam ante æstuosius belli furor, pervagatusque est latius, & afflictiores indies res evasere publicæ: Venit interea Oxonium cum exercitu serenissimus Rex *Carolus*: urbem vallo & fossa cingit, præsidio firmat: figunt hic stativa prætoriani milites. Abjecta igitur protinus omni spe & pacis publicæ, & reditus huc mei: quod reliquum erat, experiri statui, veterum illud *Acad. prædicationis* an aliquid contineret sanæ ac solidæ Philosophiæ. Periculum feci, latui, eaque fui in proposita sententia, (postquam ita constitueram) siue constantia mentis siue pertinacia: ut cum alias quam parcissime, idque non nisi magna cogente necessitate, cum integro propemodum biennio, non omnino aut ocreas induerim aut equum conscenderim, aut parochiæ meæ angustissimos fines (qui ubi

ubi maxime patent vix sunt millenſium paſſum
 vel latum pedem unquam exceſſerim. Quod
 quam animo meo fuerit jucundum, quam rebus
 meis ſalutare; nec ego ſatis oratione complecti,
 nec vos exiſtimatione conſequi poteſtis. Qua in
 re ingratiſſimus eſſem, quorū ſunt uſquam
 mortalium, ſi non providentiæ divini vim, ſapi-
 entiam, bonitatem & agnoſcerem lubens & lætus
 deprædicarem: cujus ſingulari beneficio factum
 eſt, ut quod pauciſſimis in tanta rerum perturba-
 tione contigſſe reor, mihi domi meæ inter meos
 conſidere licuerit; libris, literis, otio frui: &
 quod ad animi mei fructum maximum duco, il-
 libatam una cum libertate conſcientiam, & dig-
 nitatem conſervare. Scil. ab domo abductus
 ſum mea, iniqua ut tum videbatur conditione
 ſed (Deo providente) non infelici tamen; ut
 alium quendam verbi præconem belli lege capti-
 vum in libertatem redimerem; virum ſane gra-
 vem & diſertum, quicum interceſſerat mihi à
 multis ante annis ex viciniâ & longo uſu non levis
 animorum conjunctio & amicitia quædam neces-
 ſitudo. Ne longum faciam; uterque tandem da-
 ta utrinque fide publica ita domum remiſſi ſu-
 mus, ut communis incolumitatis mutui invicem
 obſides eſſemus. Hæc fides ſanctè ſervata, utri-
 que noſtrum in hoc tanto rerum æſtu tranſquilli-
 ratem ſecuram præſtitit. Sicque mihi, auſpice
 Dei bonitate, brevis procella longam peperit hal-
 cyoniam.

Verum, ubi poſt deditam hanc urbem immu-
 ratamque in tantum rerum conditionem, ut ſal-

in itinerantibus securiores essent viarum transi-
 as, oblatam mihi opportunitatem sensi Acade-
 miam revisendi ; de ornanda hac quæ mihi ob-
 gisset Sparra denuo cogitare cœpi : Nempe con-
 tactam longo situ seu rubiginem, seu scabritiem
 cyus abradendam, excutiendum omnem torpo-
 rem : reprimendum è latebris in aprium, ingenium
 eses & inurbanum qua pote excitandum, & ad
 academicos mores, studia institutaque paulatim
 formandum : hoc est, ut ego interpreter, vim
 aruræ faciendam, & vel invita Minerva Miner-
 am colendam. Statui itaque, sed communicato
 prius per literas cum amicis consilio, ad medium
 Octob. adesse, si & illis id opportunum videre-
 tur. Rescribit non sibi id opportunum videri,
 sed necessarium, adeoque ab omnibus expectari ;
 proinde advolare, de prælegendo aut dispu-
 tando nec sollicitus essem ; nec enim in tanta A-
 cademiæ solitudine, in mediis castris & inter
 arma (ubi filere solent leges) istarum rerum ra-
 tionem ullam haberi, nedum expectationem :
 Pergrarum id fuit homini & semper cunctatori,
 & subire onus ignavo, maxime & imparato.
 Quamprimum itaque per alias occupationes, &
 continuos imbres licuit, huc advolo : ita securus
 ab omni publici officij metu, ut ne vel solitari-
 am schedam adversariarum annotatiuncularum
 mecum attulerim. Alium enim mihi proposue-
 ram istiusce itineris finem duplicem : alterum :
 ut de Academicarum rerum præsentis statu cer-
 tius aliquid præsens cognoscerem : alterum, ut
 de futura prælegendi ratione cum viris amicis &
 prudentibus consilium caperem. Sciebam enim

vi statuti atque etiam officii prælectiones habenda
 esse : sed in prælegendo quam potissimum
 viam insisterem, ut id sequeretur quod Theologia
 studiosis & gratissimum esse posset & utilissimum :
 id vero nisi ab his edoctus qui quid maxime
 esset ad gustum & sensum eorum qui nunc sunt
 hominum, exploratum haberent, scire non pote-
 ram. Ast ubi advenissem, vix salutatum resalu-
 ratumque est invicem, cum mihi nova occini-
 tur cantilena : prælectiones ordinarias pro more
 solito à professoribus expectari. Egone : ut ali-
 quid sic insperatum præstem, hac temporis angus-
 tia, hospes, & harum rerum insolens, & quem
 tor alia premunt incommoda : Fieri non potest
 inquam : Illi contra, At fieri oportet. Tunc ego
 mecum, Jam ergo teneris : nec est aut elabendi
 spes, aut deliberandi locus. Sed bono es animo;
 Non est impossibile, nisi nos dialectici fallant,
 quodcunque est necessarium : ————— *ὁ δὲ πρὸς τὸν*
ἀναγνῶντα ἔγγυδι παῖσι. Audendum ergo aliquid
 & nunc tertium, quod à te bis antea factum
 est, necessitati parendum. Protinus ergo & ca-
 lamum & chartas, & scrinia posco : & dum me-
 ditor (pro more publice profitentium) aliquid
 ipso in limine præfari, quod apud humanitatem
 vestram habiturum esset justæ excusationis instar,
 dum eam in rem scripturio nescio quid subcisi-
 vioris & subsultoria opera, exit tandem de re ni-
 hili, hoc est de me, & de rebus, factis, consiliis
 meis jejuna hæc & (ut vereor) nimium importuna
 narratiuncula.

Quam, quo mihi videmini pronioribus animis
 & auribus excepiſſe, eo confidentius ad illa ac-
 cedo quæ ſuperſunt dicenda : & ſpero vos facile
 exoratum iri, ut qua me attentione & patientia
 haſtenus proſecuti eſtis de præteritis rebus diſſe-
 ptem, eadem proſequamini porro, dum quid
 ego vobis in poſterum ſpondeam, quidque à vo-
 bis viciffim petam, qua potero brevitate expo-
 ſuero. Prius illud quod attinet, imprimis aperte
 profiteor non eſſe me ex illorum numero, quibus
 cordi eſt litem ex lite ſerere, rixas ciere doctiores
 quam componere, quique controverſias novas
 movere malunt quam ſummovere veteres, & con-
 tentionis funem trahere quam abrumpere : inge-
 nioſi ſuo fortaiſſis & aliorum iudicio ; ſed certe
 malo publico. Eſt hæc gens hominum numeroſa
 ſatis & multigena, ſed in triplici ſere diſcrimi-
 ne. Sunt qui ſuo neſcio quo malo genio, vel eri-
 am odii invidiæve ceſtro perciti, alienorum ope-
 rum Ariſtarchi ſiunt & cenſores ſeveriſſimi. Ex-
 cutiunt hi non ſententias modo & locutiones ho-
 minum, ſed & vocum & ſyllabarum minutiſſimos
 quoſque apices. Si erratum eſt in re aliqua
 quamvis leviffima, ſi quid forte aut vehementi-
 us, aut temperarius dictum quam pro ipſorum
 palato ; vociferantur continuo, inſectantur, dam-
 nant, & tantum non diro anathemate ſerunt. Si
 quid obſcurius prolatum aut ambigue, trahunt
 ſemper in deteriorem partem ; & ne deſit calum-
 niæ locus, ſenſum ei de ſuo aſſingunt. Quod ita
 ſanum, ſolidum, pulchrum eſt, ut non audeant
 vituperare, (quoad vituperio proximum eſt) ma-
 ligno

ligne laudant. Est alterum genus eorum, qui aut ex inanis gloriolæ cupiditate, nova & inaudita opinionum monstra in Ecclesiam invehunt, quorum est hoc infœlix seculum longe feracissimum; aut *μικροβρομία* quadam laborantes pulchrum esse ducunt inuilibus distinctiunculis & subtilitatibus, aut puerilibus inaniis, gratiam apud adolescentes captare, aut risu diducere rictum Auditoris: Disputaturientes Theologi, nec veteri Stoicorum vulgo multum absimiles; qui severiorem professi Philosophiam, in exilibus tamen Grammaricorum *λεπτολογία* vel Dialecticorum argutiolis omne ævum translegere. Tertium genus latissime patet, estque eorum hominum qui aut studio partium sic illos admirantur, quibus se magistris addixerunt, ut sibi nefas esse putant ab eorum placitis vel latum unguem discedere; aut odio pariter ita se demum satis esse religiosos existimarent, si ab eorum sententia, quos sibi adversarios constituerunt, quam longissime recederent. Hinc alios effectus videas *ἀντιπαπιστὰς* & *ἀντιδοκίμους* ex Antipapismo Semianabapistas, alios ex Antipuritanismo Semipapistas, alios ——— Sed piget ista ulterius prosequi tam innumera, tam ingrata: & ad alia festino. Harum ne in ulla classe nomen censeri mereatur meum, Deum cordis mei conscium testem advoco, cui servire in spiritu filii sui ante omnia cupio, ea me mente ad hoc munus accedere, non ut propriæ existimationi aut affectibus, non ut alterius cuiusquam voluntati aut gratiæ, sed ut unis his tribus litarem, Veritati, Pietati, Paci. Ex quidem spero precorque eundem illum Deum, cujus gra-
tia

ha hanc misericordiam haecenus consecutus sum,
 filissimus licet peccator, ut tamen essem fidelis :
 argiturum mihi in posterum, pro sua bonitate,
 ne ab eadem hac mente ullis aut mundi illece-
 ris, aut machinis tentationum aut temporum in-
 clinationibus unquam dimovear. Cujus ope fre-
 tus, ut cætera non aulam polliceri quæ non sunt
 nearum virum, spondeo vobis tamen in fun-
 gendo hoc munere, quoad Deus permiserit, sin-
 ceritatem, fidem, & postquam holpes esse desiero,
 diligentiam.

Sunt & nonnulla, viri, patres & fratres, ut ad
 ultimum illud orationis meæ caput tandem acce-
 dam, quæ à vobis ego vicissim expecto, vel sal-
 tem expeto; compluria illa quidem, si aut mihi
 vacaret exequi, aut vobis audire singula. Sed
 præterquam quod id nimis longum esset, est quo-
 que ut mihi videtur non multum necessarium;
 nam qui humanitatem dixerit, hunc ego omnia
 illa una voce complexum esse arbitror. Cogi-
 tare obsecro, quantæ sit molis, non cum uno jam
 Typhone Romano (quæ fuit quondam præcipua
 & penè singularis in hac arena concertatio) sed
 cum tot effervis gigantibus, Socinianis, Pelagia-
 nis, Antinomis, Anabaptistis, Erastianis, aliisque
 succrescentibus quotidie velut Hydræ capitibus
 novis hæreseon monstris quorum vix audita vul-
 go nomina nedum satis explorata dogmata, ma-
 nus conferere: cogitate cujus sit artis; anguillas
 illas lubricas & cœno gaudentes, sed quid ego
 anguillas dico? Apage diminutiva; quin angues
 potius *μῆνεις τοῦ διαμαρτοῦ* (Sectarios, inquam &
 sophistas)

sophistas) & cavis & limo quibus se abdiderunt
 eruere; in lucem protrahere, ita constrictos te-
 nere, nequa aut toxico noceant, aut elabantur
 lubrico. Cogitate quantæ sit solertiae, latentem
 sub ovilla veste lupum deprehendere; Detrahere
 & pellem nitidus qua quisque per ora Cedere
 introrum turpis: Hypocritarum, & Enthusiasta-
 rum, qui obrenu Reformationis orbi illudunt,
 qui sub larva Spiritus carni militant, qui libera-
 tem prophetandi sibi arrogant ut aliis licentius
 imponant, quid sibi velint, & quo tendant oc-
 culta consilia sapienter perspicere, eorumque co-
 natibus tempestive & prudenter obvenire, *in omni*
tempore; Quotusquisque est ea narum sagacitate,
 ea perspicacia oculorum, ea lacertorum & la-
 rum firmitate, ut ad ista omnia debite peragenda
 unus sufficiat? Ista si cogitabitis, facile ut opi-
 nor, & illud una existimabitis, mihi cui omnia
 jam dicta ex officio incumbunt facienda, om-
 nino sub tam impari onere succumbendum esse,
 ni vos me fatiscentem usque & languentem cum
 omni humanitate vestra subinde subleveris. Con-
 donabitis itaque, ut spero, ingenio, pudori, me-
 moriae, ætati, defuerudini, quicquid quacunque
 in re nolens peccavero: si quid forte, inter
 disputandum aut, alias, exciderit non matu-
 re cogitatum, incongrue dictum, aut incom-
 mode enunciatum; si dictio aut phrasis non
 occurrerit rei de qua agitur exprimendæ satis
 idonea; si memoriae diffusus, (quod me præ-
 dico, & alias quoties opus est facturum, &
 inter prælegendum constanter,) quæ apud vos
 dicturus sum è chartis recitavero; si denique
 quod

quod est ab antecessoribus meis quacunque in re egregie præstitum, id ego vel non præstitero, vel admodum tenuiter.

Hujus autem vestrae in me humanitatis certius mihi pignus dare non potestis, quam si præsentis instituti mei consilium resciero vobis non improbari. Dixi modo, & vere dixi, nihil mihi adhuc certi constitutum esse, in hoc prælegendi officio, quam viam insisterem.

Utrumque primò, quod à multis factum video, Epistolam aliquam Apostolicam analytice explicarem & Scholiis illustrarem; corollaria inde, ad fidem & pietatem utilis, breviter deducerem, controversias emergentes, digressionem facta, fusius pertractarem; loca revincendis hæreticis & sectariis opportuna urgerem & confirmarem; vicissim quæ sunt ab iis in rem suam prave detorta, nativo sensui restituerem, utraque ab ipsorum sophismatis & cavillationibus vindicare?

An potius secundo, Historiam Evangelicam Domini nostri Jesu Christi, vel juxta filium Narrationis unius alicujus quatuor Evangelistarum, vel etiam magis ex omnibus harmonice contextam, proponerem & explicarem; & nodos historicos aliasque difficultates, quæ ex *παράδοξοις ἀντιλογίαις*, quæ ex rei subjectæ qualitate aut circumstantiis ortas dissolverem?

An tertio, pari ratione historiam sacram Ecclesiasticam ex Apostolorum Actibus & Epistolis secundum temporum ordinem dispositam?

Vel etiam quarto, integram historiam Biblicalam utriusque Testamenti à mundo condito ad constitutam usque ab Apostolis Ecclesiam Christianam perpetuo filo deducere, & rerum gestarum exempla ad usum conscientiae & vitae institutionem, quoad res ferret, accomodare?

An quinto, ex textu aliquo Scripturae breviter expposito, locum communem Theologicum, maxime de re aliqua fidei controversa, proponerem methodice explicandum: ut, de Scripturae perfectione, de satisfactione Christi, de autoritate Ecclesiae, de peccato Originali, de Justificatione fidei, de Merito operum, de Purgatorio, Transubstantiatione, & id genus aliis.

An sexto, locum aliquem communem Theologiae Practicae, sive Moralis, pari modo explicarem; & casus dubios Conscientiae eo pertinentes ex certis agendi regulis & principiis illustrarem & dissolverem: ut, de Votis, de Juramentis, de Scandalo, de Rebus Adiaphoris, de libertate Christiana, de Obedientia & Subjectione

atione, de civilibus Contractibus, de Divortiis,
de Restitutionibus, aliisque ad Dei cultum, aut
ad fraternæ dilectionis & justitiæ officia spe-
ctantibus?

An denique utramque Theologiæ partem
(Scholasticam dico, & Moralem,) sic pariter ex-
colerem, ut neutra se merito conqueri posset neg-
lectam penitus aut exclusam; sed alternis termi-
nis, ac vicissim nunc in controversiis fidei diri-
mendis, nunc in conscientiæ casibus entucleandis,
exercerer?

En vobis indicavi, quorquor estis Theologiæ
studiosi, quæ cum aliqua vestra utilitate fieri posse
videbantur, singula: vestrum erit statuere ex his
quid fieri velitis. Quæ vestra inclinant studia,
sic me comparabo: & quod plerisque vestrum
pretiosissimum esse sensero, id universis utile judi-
cabo. Sed enim hoc unum interim non possum
simulare, ad practicam hanc casuum Theolo-
giam sponte sua & quasi naturali ingenio multo
propensorem esse animum meum, quam ad illam
exosam controversiarum. Cum itaque mihi
nunc aliquid esset necessario & subito faciendum;
ut qua spiraret favoris vestri aura in hac tanta
temporis angustia satis explorare possem: obse-

cutus ingenio meo, ad Moralem Theologiam in-
 flexi cursum. Cumque cogitarem quam sit grave
 Perjurii peccatum, Deo pariter & hominibus
 exosum; simulque animadverterem quot homi-
 num myriades his perturbatissimis temporibus
 tam nefario crimine se implicuerint; dum, aut
 metu adacti, aut inducti dolo, juramentis se
 obstrinxerunt variis, & interdum sic inter se ad-
 versis, ut alterutrum sine certo perjurii periculo
 nec suscipi potuerit, nec præstari: existimavi
 non potuisse me utilius operam collocare, quam
 si aliquid, quod ad Juramenti & Perjurii ratio-
 nem pertineret, discutiendum susciperem; atque
 ex tota hac materia delegi potissimum eam par-
 tem hoc termino explicandam, quæ est de Obliga-
 tione Juramenti, de Juramenti, inquam, Pro-
 missorii Obligatione. Ordiam autem hanc tra-
 ctationem; Deo volente & auspice, comite pa-
 tientia vestra, die Veneris proximo, hora consueta.
 Unicum illud interea à me exorandi estis, viri
 patres & fratres perdilecti in Christo, pro summa
 vestra humanitate & pietate, Deum Opt. Max.
 omnis boni fontem & largitorem mecum compre-
 cemini: ut in omnibus meis studiis & conatibus
 sic me spiritu suo regat, verbo dirigat, benedi-
 ctione prosequatur; ut ea sola sentiam, faciam
 doceam, cum omni sobrietate & prudentia, quæ
 ipsi

ipſius gloriæ, Eccleſiæ Chriſti ædificationi, ma-
tris Academiæ honori & ornatui, ſtudioſorum in
vera fidei & conſcientiæ puritate proſectui, meæ
denique ipſius & paci internæ & æternæ ſalutis
aliqua ex parte inſerviant; per & propter merita
Domini noſtri Jeſu Chriſti; cui cum Patre &
ſpiritu ſancto Triuni Deo, ſit omnis Honos, Laus
& Gloria in ſecula ſeculorum. *Amen,*

I

D E

Juramenti Obligatione.

PRÆLECTIO PRIMA.

NUM. xxx. 3.

Vir si voverit votum, aut si juraverit juramentum, ligando ligamen super animam suam, non polluet verbum suum: secundum omne quod egressum est ex ore suo, faciet.

SUMMARIVM.

1. Propositio dicendorum.
2. Juramenti definitio.
3. Juramentum est actus Religionis.
4. In Juramento Deus testis invocatur.
5. Materia Juramenti est Res dubia.
6. Finis Juramenti fides.
7. Dati Juramenti definitio continet quatuor causarum genera.
8. Juramentum Assertorium & Promissorium.
9. Juramentum Comminatorium.

B 4

10. Jura-

De Juramenti Obligatione.

10. *Juramentum Execratorium.*
11. *Obligationis definitio & distinctio.*
12. *Obligatio ad Culpam & Pœnam.*
13. *Juramentum est sua natura obligatorium.*
14. *Obligationis in Assertorio & Promissorio crimen.*

S E C T. I.

DE qua expeditius, & vestro majori cum fructu dicturum me arbitror, si in ipso statim vestibulo futuræ transactionis generalem quasi typum & *ἐκταγερῶν* vobis ante oculos posuero. Sic enim & vobis melius constabit instituti mei ratio; & ego certas orationi meæ metas figam: ut aut intra debitos fines usque se contineat; aut si quando forte extra oleas paululum procurrerit, non tamen ita laxè evagetur, quin ut possit mature & cito in ordinem cogi, & ad lineas revocari. Tribus itaq; capitibus rem totam absolvam. Primum, ut qua de re agitur clarius intelligatur, ostendam quid sit *Juramentum* in genere, quid in specie *Promissorium* *juramentum*; quid item *Obligatio*. Deinde, quoniam de rebus incertis ex certis statuendum est, proponam *Axiomata* quædam, sive *πυλῆς*, hoc est, regulas generales è fonte juris naturalis haustas, & communi gentium consensu comprobatas; velut *hypotheses* & futuræ disquisitionis *κετῆρα*: è quibus (ut conclusiones ex principiis in quibus virtualiter continentur,) deducendæ; & ad quas, sicut ad canonem & normam, exigendæ sunt particularium casuum decisiones. His duobus necessariis præmissis, quorum ex altero lumen accipiant quæ sunt post dicenda, ex altero robur & firmamentum: tertio demum loco ad dubia illa dissolvenda deveniam, quæ aut nodum aliquem

Prælectio Septima.

aliquem vindice dignum in se continere, aut pio-
rum hominum mentibus & conscientiis scrupulum
injicere posse videbuntur. Quæ quum sit totius
negotii præcipua pars, eaque longe diffusissima,
conabor universam illam casuum varietatem in
certas classes redigere; idque secundum quatuor
Causarum genera, quod ad *Obligationis Vinculum*
pertinet: rejectis in calcem operis, tum quæ ad
vinculi illius *ἐπιταγήν* solutionem spectant, tum si
quod aliud aut fuisse à me debito loco præter-
missum deprehendero, aut alias ad vitæ consci-
entiaque institutionem posse utiliter attexi judica-
verò.

II. Exhibito hunc in modum *ἀς ἐκ νῦν* to-
tius futuræ tractationis diagrammātē, rem ipsam
punc tandem aggredior. Ubi primo explican-
dum occurrit, *quid sit juramentum*. De voce nul-
li litem moveo, seu quis *ῥαγιζανδον* malit voca-
ri, sive alia quacunque appellatione. Neque vero
opus est, ut hac in re vocis alicujus Latinæ, Græ-
cæ, aut Hebrææ vim & originem, vel etiam *ῥαγι-
ζανδον*, *αὐρωρυσίαν* aut *παρωρυσίαν* operosius
exequar. Efficit enim jurandi passim cacœthes,
& rei sanctissimæ his tam profanis moribus nimi-
um familiaris abusus, ut *Quid sit Nominis* nemini,
ne puerilis quidem, possit esse ignoratum. Rei
ipsius definitionem varie (ut sit) authores expres-
tere, pro suo quisque ingenio. Brevissima est illa
Ciceronis: *Est, inquit, ῥαγιζανδον affirmatio re-
ligiosa*. Quo magis, ut illud obiter dicam, præ-
cæces hujus ævi adolescentulos, nescio quo præju-
dicii errore, sed magno suo cum damno, Cicero-
nem ut nimia prolixitatis scriptorem defugere, &
miror & indignor. Sed redeo. Pleniorē Ju-
ramenti definitionem si quis desideret, hæc esto:
*Juramentum est actus religiosus, in quo ad con-
mandandam rem dubiam Deus testis invocatur.* Hanc
definitionem

ff.
de lib.
offi.

ff.

definitionem membratim per partes explicat.

III. Dixi primò, quod sit *Actus Religiosus*. Actus hic ponitur loco generis. Quamvis enim Juramentum sit proprie in Prædicamento *Relationis*, quia tamen respectus ille relativus qui in Juramento est, fundatur in *actione* jurantis, idcirco non incommode per talem actum definitur: siquidem in definiendis Relativis plerunque adhibetur Generis loco aut *Materia*, aut *Fundamentum* illius Relationis. Quod autem sit actus *Religiosus*, constat primo ex autoritate Scripturæ, *Deut. 6. 13.* ubi Moyses ita populum alloquitur, *Dominum Deum tuum timebis, & ipsi servies, & per nomen ejus jurabis.* Ex quo loco concludunt uno ore Scholaastici Jur-

mentum esse actum (a) *cultus* (ut illi vocant) *Lat. 2. 2. qu. 89.*

secundò, ex consensu omnium populorum: apud quos, etsi unius naturæ lumine ducerentur, sanctissima semper est habita Juramenti religio; usque adeo ut ipsa *Sanctitatis, Religionis*, aliaque his cognata vocabula apud rerum Gentilium Scriptores vix ulla alia in re frequentius usurpata occurrant, quam in hac materia Juramentorum: & quam plurima ipsius alia sacra haberentur, Juri-jurando tamen soli, non alia de causa quam quod inter tot sacra facerrimum quodammodo esset, peculiari quodam jure *Sacramenti* nomen remansit. Unde id nomen effluxit postea in Ecclesiam, nempe ob

similitudinem aliquam cum (b) militari Romanorum sacramento, ad alia tamen quædam significanda. Quin & Gallis hodie ipsum etiam Juramentum, ex inclinato, ad suæ linguæ formam Latino nomine, pro Sacramento *un Serement* appellatur. Constat tertio, ex evidentissima ratione: quia Juramentum tendit in honorem Dei; per agnitionem Veritatis, Scientiæ, Justitiæ, & Potentiæ divinæ. Etsi enim Juramentum falsum, vel leviter,

temere,

67p
Sextus
Dion.
Halicar. lib.
6.

Primum Mi-
lizia vin-
culum est
Religio. Sen.
Epist. 95.

temere, aliâve indebite susceptum, prodit quidem ex parte jurantis irreverentiam quandam vel potius contemptum Dei, & nimis sapit Atheismum: ipse tamen jurandi actus ex natura sua divini nominis reverentiam includit. Quum enim omne juramentum adhibeatur ad id confirmandum quod à jurante dicitur, & fieri debeat omnis confirmatio per aliquod certius & majoris auctoritatis, (ἀνθρώποις ὡς γὰρ ἡμεῖς τοῖς θεοῖς οὐκ ἐμμεν, Heb. 6. *Homines per majorem jurant* :) qui jurat, ipso facto agnoscit Deum se superiorem, summæ auctoritatis testem, infallibilis veritatis, ἀποδυνάμην, omnisque perjurii ac falsitatis justissimum & potentissimum vindicem. Est ergo Juramentum Actus Religiosus.

IV. Dixi secundo, *In quo Deus testis invocatur.*

Ubi sunt tria, Deum adhiberi & ut testem, idque per modum invocationis. (c) Deus imprimis in omni Juramento advocatur. Quantumvis enim & Ethnicis, & Judæis, & Christianis solenne olim fuerit, aut per creaturas jurare, aut saltem inter jurandum tacito Dei nomine creaturas solum nominare, ut infinitis testimoniis è scriptura sacra & aliunde petitis, si id opus esset, probari posset; quorum utrumque, an & quatenus fieri liceat, differere non est præsentis instituti :) in omni tamen Juramento, quod quidem est proprie & formaliter Juramentum, aut explicite, aut saltem implicite Dei testimonium adhibetur. Nam & qui per Idola jurat, quæ revera (d) nihil sunt, & (e) non Deus, jurat per ea quæ putat esse Deos: & qui per aliquam creaturam jurat, id facit aliquo modo in ordine & ratione ad Deum; quia creaturam testem advocat tanquam aliquid Dei, in quo scilicet refulget Dei veritas, bonitas & potentia, & quo se agnoscit per Dei misericordiam frui, tum nollet per Dei justitiam privari. Verbi gratia: si quis

f Qui per
Salutem su-
am jurat per
Deum jura-
re videtur:
respectu e-
nim divini
nominis ita
jurat. Ulpi-
an l. 33. ff.
de jurejur.

quis juret *per vitam, per animam, per caput, per sa-
lutem suam, &c.* perinde est ac si diceret, (f) per
illum Deum cui vitam, animam, caput debeo; i
quo salutem expecto, &c. Et per hanc particu-
lam distinguitur Juramentum à nuda assertionem vel
promissione; quæ ambæ fiunt hominibus sine a-
liqua nominis divini aut expressa aut tacita inter-
ventionem. Adhibetur autem Deus *ut testis*: & per
hoc distinguitur Juramentum à Voto. In Voto
enim transigitur cum Deo ipso, ut cum Parte,
cui Vota immediate nuncupantur: ast in Juramen-
to transigitur cum homine; Deus autem adduci-
tur, non ut *Partis*, sed ut *Testis*. Dixi autem in de-
finitione Deum & *Testem ἀπλῶς* & præcise, non
autem Judicem aut Vindicem; quod tamen est à
nonnullis additum: vere quidem, sed fortassis
non necessario; & abesse debet à definitione om-
ne superfluum. Fateor utrumque facere eum qui
jurat: *viz.* Deum & *testem* adducere veritatis ejus
quod dicitur, & *vindicem* falsitatis: sed illud pri-
mario & per se, hoc secundario & ex consequen-
ti. Nam ut Deus attestetur veritati, pertinet per
se ad naturam testimonii: sed ut puniat falsita-
tem, non tam ad naturam spectat testimonii, quam
ad effectum. Sed nec satis est ad Juramenti ra-
tionem, ut Deus testis adducatur, nisi & *invoca-
tur*. Potest enim Deus ut testis adhiberi, idque
ad rei dubiæ confirmationem etiam sine Juramen-
to. Ut si ad confirmandam hanc thesin, non esse
imagines adorandas, adducere aliquot Scripturæ
loca: proculdubio hoc esset adducere Dei testi-
monium ad confirmationem rei dubiæ; & tamen
proculdubio hoc non esset Juramentum. Est e-
nim longe aliud *citare Deum testem*, respectu tes-
timonii jam olim exhibiti, quod citra invoca-
tionem fieri potest: aliud *invocare Deum testem*,
respectu Testimonii jam nunc exhibendi, in
quo

Praelectio Septima.

2

uo Juramenti quasi formalis ratio consistit.

V. Dixi tertio, & est ultimum definitionis mem-
bram, invocari Deum testem ad hoc, ut *conferme-*
ur res dubia. Quibus in verbis continetur Ju-

ramenti tum *Finis*, tum *Materia* sive *Objectum*. Ju-

ramenti *Materia* circa quam, sive *Objectum*, est

Res dubia: hoc est, ejus certitudo ita pendet ex

fide dicentis, ut non possit ulla alia ratione com-

mode investigari. *Μαριελα θεῷ μετ' ἀγῶν-*
ος ἀποστολικήν, inquit Philo. Unde primo

scibilia, qualia sunt *res Universales*, quæ certæ sunt

semper sibi quæ similes, nec possunt aliter se habe-

re; secundo *res particulares* quæ nituntur sensuum

testimonio, aut sunt ita indubie certa ex monu-

mentis historiarum traditione universali, aut aliò

publico & ab omni falsi suspitione immuni testi-

monio, ut apud eos qui sunt sanæ mentis nullus

possit esse dubitandi locus; non sunt idonea Jura-

menti materia. Quam enim ridiculum foret, &

à sobria ratione alienum, si quis juramento confir-

mare velit Triangulum habere tres angulos æquales

duobus rectis, aut Virtutem esse propter se expe-

tendam, aut Aristotelem fuisse Philosophum, vel

Ciceronem Oratorem? Aut si adolescens dispu-

tans in Scholis, cui propositio negata incumberet a Deri-

probanda, destitutus argumento, (a) juraret eam

esse veram? *Res ergo particulares*, ut sunt facta

singularium hominum cum suis circumstantiis, quæ

Derisibile esse si quis in disputatione ad lucum sci-entia, vellet propositum per juramentum probare.
Aquin. 2. 2. q. 89. 1. *quæ sit avatidov Arist. 2. Rhet.*
puta

De Juramenti Obligatione.

puta Reo, negante : nisi interposito juramento altera parte contradictionis confirmata, cessaret pars altera, & sic tota lis terminaretur.

1^a Heb. 6.
16.

VI. Et hæc *Confirmatio* (*βεβαιωσις* vocat Apostolus (c) loco jam dicto,) est ipsissimus Juramenti Finis. Nam cum res particulares incerta essent & dubiæ ob earum contingentiam, nec possent probari nisi per testes, esset autem humanum omne testimonium valde infirmum & fallibile, ex duplici maxime defectu ; *Scientiæ*, scilicet, (multa enim nos latent,) & *Conscientiæ* (cum sit (d) *Omnis homo mendax* ;) & tamen expediret hominibus, ut de rebus inter ipsos controversis & mutuo agitatibus haberetur aliqua certitudo ; quæ sine nulla esset inter homines fides aut justitia, quæ sunt firmissima vincula humanæ societatis : necesse fuit recurrere ad testimonium Dei, qui nec fallere potest nec falli. Sicque receptum est apud omnes gentes, ex instituto Dei vi juris naturalis, velut huic malo congruum (e) *remedium* Juramentum.

2^a Rom.
8: 4.

H

(c) *Maximum remedium expediendarum litium*, l. 1. ff. de jurejur.
Maximum divimendatum causarum remedium. l. 3. Sect. & Cod. de jurejur.

Omnium judicio *μεγίστη παρ' ἀνθρώπων πίστις*, inquit Diodorus Siculus ; & Dionysius Halicarnasæus *πλευσιῖα πίστις* : & utroque elegantius major utroque Apostolus *πίστις ἀνθρώπων πλεονεξίας*, Heb. 6. Huc ubi ventum est, *Ne plus ultra* : sistat se oportet omnis humana disceptatio & contradictio. Non quod omne quod juramento confirmatur sit simpliciter certum, (tum enim nulla essent perjuria, quorum heu nimium plena sunt omnia :) Sed quod in hac mortalium conditione, (ubi pernitens visum est divinæ sapientiæ humanum genus in multa rerum caligine & incertitudine versari, quo magis supernis rebus quæ certiores sunt animum adjicerent,) nulla potest esse major fides humana, quam quæ Juramento, per invocationem divini nominis, quasi de cælo attestata & confirmata est.

*

VII. In

Prælectio Septima.

49

VII. In hac Juramenti definitione, ita ut auditis evoluta, continentur aliquo modo *omnes Juramenti Cause*. Primum illud membrum, quo dicitur esse *Actus Religiosus*; ejus nimirum qui jurat, necessario includit Agentis, hoc est Jurantis Voluntatem (cum sit omnis homo agens liberum, & actus humanus omnis Voluntarius) ut causam *Efficientem* primariam. Secundum Membrum exprimit *Formale* Juramenti, quod est divini nominis testatio, sive *Dei ut testis Invocatio*. Tertium membrum reliquam utramque causam complectitur: *Materiam* scil. & *Finem*. Est enim propria Juramenti *Materia circa quam versatur Res dubia*; ejus scil. ex nudo dicentis testimonio apud eum hominem agitur non est satis firma fides: & proprius Juramenti *Finis*, ut ex invocato Dei testimonio res dubia habeat eam *certitudinem*, quæ circa res humanas contingentes nulla potest esse major. Hoc eo dixi, Auditores, quo excusatiores vos esset hæc mea in explicanda Juramenti definitione prolixitas. Siquidem, ubi ad casus duobus statuminandos Deo volente pervenero, quod me facturum pollicitus sum per respectum ad *quatuor causarum genera*: tum demum vos omnes non habito facile perspecturos, quam studiosis utile erit, quam instituto meo conducibile, ista quæ nunc à me de Juramenti natura paulo explicatus sum, præcognita habuisse.

VIII. Sed de Juramento in genere hætenus explicandum proxime, sed paucioribus, quid in specie sit *Juramentum Promissorium*. Variæ extant sententiæ Theologos & Jureconsultos, pro diverso respectu, Juramentorum seu divisiones, seu distinctiones. Dividitur aliàs in Judiciale, & extrajudiciale: aliàs in Publicum, & privatum: in simplex, & Solenne: in Nudum, & Execratorium: in Absolutum, & conditionale; & aliàs aliter. Sed nobilissima

nobilissima omnium, nec ulli eorum qui de Juramenti scripsere (quod sciam) prætermissa, ea qua distinguitur in *Affertorium*, & *Promissorium*. Quum enim in omni Juramento, ut antè dictum est, assumatur à jurante nomen Dei per modum invocationis in testimonium rei alterius dubie, advertendum est id posse contingere tribus modis. Potest enim res aliqua in dubium vocari, vel *præterito*, Itane fuerit, vel non fuerit: ut, Vidistine heri Caium in foro, vel non vidisti? Vel *præsenti*, Itane sit, vel non sit: ut, Habesne pecunias quas apud te deposui, vel non habes? Vel *de futuro*, Itane futurum sit, vel non: ut, Dabisne mihi cras mutuo centum, vel non dabis. Quoties ergo adhibito Juramento Deitis advocatus in testimonium rei præteritæ, vel præsentis, dici solet ejusmodi *Juramentum Affertorium*: quia jurans sine ulla in futurum sponcione, asserit tantum rem ita esse vel fuisse sicut ipse tunc jurat. Quod si Deus interposito juramento invocetur in testimonium rei futuræ, dicitur id *Juramentum Promissorium*: quia jurans pollicetur se aliquid in posterum facturum vel non facturum. Affertorii usus præcipuus est in judiciis, ad lites terminandas maxime in Quæstione facti: Promissorii exiguus usus est in judiciis; sed in Promissis, pactionibus & contractibus plurimus. Extant hujus generis juramenti multa in Historia Sacra, & alibi passim exempla. Jurat (f) pie *Abraham servus*, se Domini mandata in assumenda herili filio uxore fideliter observaturum. Jurant, sed incaute (g) *Israhel* sua & viri Principes populi Israelitici fœdus cum *Gabaonitis*. Juravit (h) *Rex Herodes*, sed per quam temere, filiz *Herodiadis* daturum se quicquid postularer.

IX. Advertendum est ulterius, sed Juramenti Promissorii appellatione comprehendi & Commis-

missorium

f Gen.

24. 9.

g Jos. 9.

15.

h Mat. 14.

7.

atorium: quale fuit illud: Davidis de perden-¹ Sam.
 to Nabale temerarium Juramentum; & impium^{25. 22.}
 illud quorundam: *Judeorum*; Zelotarum, quo¹ Act. 23;
 e devoverunt nihil gustaturos, donec occidissent^{11;} H
 Paulum. Hæc, & alia id genus, non sunt proprie
Promissiones: quæ vox potius rem alteri gratam
 significare videtur: Sed per Synecdochen quan-
 tam cum Catachresi conjunctam, (cum alias fami-
 are apud bonos authores, tum præsertim in his
 ictionibus quæ futurum aliquod spectant, ut *Spe-*
 are pro *Timere*, & similibus) extendi potest Me-
 leptice *Promissionis* nomen & ad *Comminationes*.
 a Dei juramentum illud, quo¹ juravit in ira,¹ Psal 95;
 a, Israelitas qui ipsum variis provocationibus ten-
 verant in eremo non ingressuros in requiem suam
 on minus promissorium dici potest & soler, (etsi
 inus proprie) quam illud ejusdem quo¹ *Jura-*
 rit patribus eorum se daturum eis terram Chana-¹ Deut.
 eorum in hæreditatem.

X. Neque vero, quod ad Juramenti Promisso-
 rationem aut effectum attinet, quicquam om-
 ino interest *nude* proferatur Juramentum, an *cum*
jecta execratione. Etsi enim sint è Scholastico-
 um grege, quibus videtur Juramentum illud,
 od fit per *simplicem contestationem*, specie dif-
 erre ab eo quod fit per *adjunctam insuper exe-*
crationem; ea ratione adducti, quod in illo Deus
 vocetur solum *ut Testis*; in hoc etiam *ut Judex*:
 men si rem attentius consideremus, ex ante di-
 is facile constat utrumvis fiat, perinde esse
 mne enim Juramentum, quocunque modo prolata-
 um, sive *nude* sive *execratorie*, aut expresse, aut
 item implicite, Deum & *ut Testem* invocat, & *ut*
judicem: sed ut *Testem*, primario & per se; ut
judicem, secundario & consequenter: & est ea
 ma Juramenti explicatissima, cum explicite &
 us adducitur testis, & execratio vel impreca-

tum internum Conscientiæ, quam illis quæ versantur, in foro externo Ecclesiæ aut Reipublicæ: si Juris vocabulum non contrahatur ad *Jus Humanum* positivum, sed ita extendatur, ut universum etiam *Jus Divinum* & Naturale complectatur. Quum autem, ut ex ipsa illa definitione colligitur, vinculum omne obligatorium ex aliquo jure originem ducat: quemadmodum duplex est *Jus*, alterum divinum & naturale, civile & humanum alterum; ita duplex est *vinculum* sive *obligatio* inde consurgens. *Vinculum* scilicet *Naturale*, quod obligat naturaliter & in foro externo, ex vi legis divinæ: & *Vinculum Civile*, quod obligat civiliter & in foro interno, ex vi legis humanæ. Illud nonnulli *Æquitatis obligationem* vocant; hoc *Obligationem Justitiæ*. Sive id illi commode loquantur, sive incommode, non disputo: nam ubi convenit de re, quid opus est de verbis contendere? Sed quod iidem illi tertium addunt Obligationis genus, quod sit ex utroque priore mixtum: id certe aut parum commode faciunt, aut saltem minus necessario. Nam si quis ad idem officium præstandum, ut, (exempli gratia, ad alendum parentes in senectute) & lege naturali, & lege civili teneretur: non hoc esset nova Obligationis species ex utraque mista, sed potius *duæ obligationes*; conjunctæ quidem *Subjeto* simul & *Objectioni*, (*Subjeto*, in quantum obligant eandem personam; & *Objectioni*, in quantum obligant ad idem officium) naturalia tamen & origine distincta. Ratio manifesta. Plures enim res non possunt producere ex mixtione sui novam speciem, nisi cum aliqua sui immutatione reali. Unde Aristoteles *mixtionem de-* De Gen. finit *miscibilium alteratorum unionem*. Oportet & corr. 2. enim esse in omni mixtione alterationem; & om- tex. ult, nis alteratio est mutatio realis ut patet in generatione misti ex quatuor elementis, non integris, sed

sed reſraſtis & alteratis. Aſt ubi accedit priori obligationi obligatio nova, ut in præſenti negotio civilis naturali, nulla fit realis mutatio utriuſve: ſed prior illa obligatio manet in eodem omnino ſtatu in quo fuit ante acceſſionem novæ poſterioris. Sed nolo his ſubtilitatibus diutius immorari. *Obligationem* in hac juramenti materia *Naturalem* ſive *Moralem* vel ſolum vel præcipue intelligimus: Jurisconſultis illam alteram *Civilem* relinquimus.

XII. Præter illam Obligationis diſtinctionem ex *Origine* natam, per reſpectum ad *ſus* unde oritur obligatio: eſt & alia ab *Objeſto* ſumpta, per reſpectum ſcil. ad *Debitum* ſolvendum, quo tendit & in quod fertur Obligatio. Duplex autem eſt *Debitum*. *Debitum Officii*, quod quis ex præcepto juris tenetur facere: & *Debitum ſupplicii*, quod quis ex ſanctione juris tenetur pati, ſi officium ſuum neglexerit. Priori ſenſu dicimus mutua charitatis officia eſſe debita, quia Lex Dei illa præcipit, juxta illud, *Rom. 13. 8. Nihil cuiquam debete, niſi ut diligatis invicem.* Poſteriori ſenſu dicimus peccata eſſe debita, ut in oratione Dominica, *Dimitte nobis debita noſtra:* & mortem æternam eſſe debitam, juxta illud, *Rom. 6. 23. Stipendium peccati mors.* Obſervandum tamen debitum poſterius contrahi ex inſoluto priori: ita ut ſiquis *Debitum Officii* plenarie diſſolveret, faciendo id quod Lex imperat, non teneretur aliquo debito *ſupplicii* ad patiendum id quod Lex minatur. Reſpondet duplici huic *Debito* duplex item *Obligatio*, ejuſdem plane denominationis: *Obligatio* ſcil. ad *Officium* faciendum, & *Obligatio* ad *Supplicium* perferendum; vel quod communiter dicitur & eodem recidit, *Obligatio ad Culpam*, & *Obligatio ad Pœnam*. Ira tamen ut illa ſit prior & potior, ſicut natura ſua, ſic & intentione juris.

Tyrannidis

^a Rom. 13.
8.

^a Mat. 6.

12.

^a Rom. 6.
23.

Tyrannidis enim est, non juris, pœnam intendere aliter quam in ordine ad culpam; & verum est illud Apostoli dictum etiam in hoc sensu, etsi fortassis alio rectius intelligendum, *'Lex Justo non'* Tim. *est posita.* Intendit ergo Lex primario, directe, ^{1. 9.} per se, & ἀπλῶς, obligare ad officium & obedientiam: ad supplicium autem & pœnam non obligat nisi secundario, indirecte, consequenter, & ex hypothese; supposito scil. officii aut contemptu aut neglectu. Utramque hanc obligationem conjunxisse videtur Apostolus, Rom. 13. ubi agit de subjectione Supremæ potestati debita: *'Ne'* Rom. *cesse est, inquit, subjici, non solum propter iram, sed* ^{13. 5.} *& propter conscientiam.* E quibus verbis tria colligo ad præsens institutum pertinentia. Primum, duplici vinculo posse nos obligari ad idem præstandum; vinculo officii, & vinculo supplicii: hoc enim volunt illa, *διὰ τὴν συνείδησιν, & διὰ τὴν ὀργήν.* Alterum, priorem & potiore apud omnes pios esse debere officii conscientiam, quam supplicii metum. Tertium, ex debito officii præcise exurgere obligationem conscientie. Unde etiam manifestum est, nos, cum de *Furamenti Obligatione* loquimur, quatenus conscientie res est, Obligationem illam intelligere primario & potissimum, qua tenemur officium præstare; non eam, qua tenemur pœnam perjurio debitam sustinere.

XIII. Positis duabus his Obligationum distinctionibus, illud porro sciendum est. Juramentum omne ex sua natura esse obligatorium. Ita ut si quis juret non intendens se obligare, imo etiam si juraret intendens se non obligare, nihilominus tamen suscipiendo juramentum ipso facto obligetur: ut posthac suo loco (si Deo volente eo pervenero) plenius ostendam: Recte Cicero. *Nul.* Cic. 3. *Offic.* *um vinculum ad astringendam fidem majores nostri iurejurando arctius esse voluerunt.* Sed quid dilucidius

cidius hanc in rem dici potuit, quam quod est à Mose dictum in ipso textu? Cum *vir voverit votum, vel juraverit juramentum, וְיָבִין יָבִין יָבִין*, ligando ligamen super animam suam. Ubi geminatio illa ex Hebræorum idiotismo plurimam habet emphasin, & auget significationem vocis.

Gen. 22. 16. *Ut multiplicans multiplicabo, & benedicens benedicam*, id est, valde multiplicabo, valde benedicam, &c. sic *ligando ligamen*, id est, valde ligando. Quasi diceret, Et si promissio vel nuda obliget conscientiam, additâ etiam asseveratione aut obtestatione, fortius adhuc obliget: omnium tamen fortissime obligat *votum*, quod ipsi Deo nuncupatur, & *Juramentum* quod homini, sed Deo tamen teste, præstatur. Obligat ergo omne Juramentum Conscientiam; tam *Affertorium* quam *Promissorium*. De Promissorio, quandoquidem tempus futurum respicit, nulli potest esse dubium: sed de Affertorio fortassis non sine ratione dubitari posset ex eo, quod omnis Obligatio est ad aliquod futurum; dictum autem sit prius Affertorii juramenti à Promissorio discrimen in hoc consistere, quod illud rem præsentem vel præteritam respiceret, hoc futuram. Sed facilis est solutio. Nimirum juramenti quâ tale Obligatio non cadit primario *super Obiectum*, sive materiam juramenti; sic enim Affertorium juramentum, ejus obiectum est res præterita aut præsens, non posset obligationem de futuro inducere; sed obligatio cadit immediate & directe *super Subiectum*, hoc est, conscientiam jurantis, qui in utraque Juramenti specie tenetur ad aliquod officium de futuro præstandum.

XIV. Quod ut manifestius fiat, simulque liquido constet, (quod explicandum suscepi) quæ sit juramenti promissorii obligatio: ostendam ut poterò utrique Juramenti speciei quid sit commune, quantum ad obligationis effectum; & quid sit Promissoria

Promissorio Juramento peculiare. Concedendum autem est imprimis, quod est ex se ita evidens, ut ejus contradictorium manifestam implicet contradictionem. Obligationem omnem ad officium respicere officium *de futuro* præstandum; hoc est, aliquanto saltem tempore, etsi fortassis minutissimo, post contractam obligationem. Neque id observatu difficile, rem attentius paulo consideranti, hoc in omni Juramento tam Assertorio quam Promissorio contingere. Obligat enim se quisquis jurat ipso facto *ὅτις τὸ ἀληθεύειν*, hoc est, ad manifestandam veritatem in eo quod dicturus est, sive illud sit de re præterita aut præsentis in Assertorio, sive de re futura in Promissorio Juramento. Et est ista obligatio hætenus utrique speciei pariter communis: ita ut in utrayis, si jurantis verba animo non congruant, violati officii *culpa* reus sit, & inde per necessariam consequentiam etiam & pœnæ. Sed in Juramento Promissorio, præter hanc obligationem quæ cadit *super Conscientiam Jurantis*, & est ipsi cum Assertorio communis, quatenus est *Juramentum*; est & alia ulterior obligatio, ipsi propria & peculiaris quatenus *Promissorium* est, quæ cadit *super Materiam Juramenti*; Cujus virtute tenetur promissorie jurans, non solum intendere de præsentis id facere quod juravit, quod est *τὸ ἀληθεύειν*, ut scil. *verba animo congruant*: sed etiam conari de futuro (quantum in ipso est) id implere quod juravit, ut *facta verbis congruant*. Hoc est, non modo obligat se *ad id solum promittendum* quod revera intendit: sed etiam ultra obligat se *ad id omne faciendum* quod jurando promisit. Quod vel ipsa verba Moïsis in hoc versu clare ostendunt: *Vir, inquit, qui juraverit juramentum ligando ligamen super animam suam, secundum omne quod egressum est ex ore*

ore suo faciet. Atque ita quam debui plene, & quam potui dilucide, exposui vobis sensum meum de primo capite hujus tractationis; Quid Jura-mentum, Quid Promissorium, & Quid Obligatio. Pergam reliqua, quo ordine proposui, proxima prælectione (Deo volente) persequi.

PRÆ.

PRÆLECTIO SECUNDA. SUMMARIUM.

1. *Præmonitio de Stylo.*
2. Hypoth. 1. *Furamentum decet ante omnia simplicitas.*
3. *Repugnat Simplicitati dolus malus, sive simulatio.*
- 4, 5, 6, 7. *Simulatione non vitatur perjurium.*
8. Hypoth. 2. *Furamentum est stricti juris.*
9. *Furamentum non nimis laxè interpretandum.*
10. *In juramento conditiones communiter subintelligendæ.*
11. Hypoth. 3. *Furamentum non tollit Obligationem priorem.*
12. Hypoth. 4. *Rei impossibilis nulla Obligatio.*
13. Hypoth. 5. *Rei illicitæ nulla Obligatio.*
14. *Furamenti illiciti, & Furamenti de re illicita discrimen.*

SECT. I.

EXposito superiore Lectione quid *Furamentum* in genere, quid in specie *Promissorium Furamentum*, & quid *Obligatio*: pergendum nunc porro ad proponendum, quod proxime pollicitus sum, quasdam *regulæ* sive *Hypotheses* instituto nostro accommodatas, velut fundamenta, aut (si malitis) *Canones* *æternæ* totius futuræ disquisitionis: è quibus scilicet petendæ sunt, & ad quas exigendæ, plerorumque

rumque dubiorum determinationes. Sed unum
vos interim, antequam id faciam, non jam exor-
tum eo, (quod facerem si aut suspecta mihi esse
vestra humanitas, aut res ipsa non esset multo
justissima :) sed pramonitos tantum velim ; mihi
constitutum esse, dum reperiam quod rei de qua
agitur utcumque significande sufficiat, de verbo
non ultra laborare, multo minus de sermonis pu-
ritate, nedum elegantia sollicitum esse. Cuius
ista scilicet, quibus vacat, & cordi est, negotium
faceßere sibi non necessarium. Repetere sole-
cum amicis non sine aliquo risuque jocoque, quan-
tum sudarit, ut tandem ineptiret magis, vir ali-
sane non ineruditus, *Paulus Cortesius* : Qui dum
post Thomam & Scotum & complures alios medi-
tatur in quatuor libros Sententiarum commenta-
rios, pertæsus scil. voces in Scholis receptas, &
minus Ciceronianas, pro Ecclesia (delicias homi-
nis !) maluit ubique *Senatum* dicere, pro Legi-
bus Ecclesiasticis *Senatus-Consulta*, pro Prædestina-
tione *Præsignationem*, pro Sacerdotum Ordina-
tione *Initiationem*, pro Angelis *Genios*, pro Episcopis
Flamines, & alia passim ad eundem modum
plurima. Quo eodem morbo laborasse invenio
alios quosdam, ut *Petrum Bembum* Cardinalem,
Sebastianum Castalionem : sed eos & paucos admo-
dum, & aliquanto temperatius. At nobis non li-
cet, nobis non licet esse tam disertis. Oratio
condonabitur, imo laudi erit, si sit verborum per-
lo diligentior : cujus inter virtutes est, non ap-
modo & dilucide, sed etiam pure & ornate dici
re ; quemque non dedecebit floridius quandoque
& picturatus incedere. Ast *Philosophum*, aut *Theo-*
logum, præsertim in Scholasticis meditationibus
nodis Controversiarum, tam decet compta & or-
nata oratio, quam bovem aratorem bullatæ pha-
leræ. Materia in qua operam sumimus, doceri con-
tent

ra, non postulat ornatum; sed nec patitur.
nimirum non est idem in *Rostriis* & in *Scholis*
fari: & aliud longe est liberiore campo frui,
quo cum copia quadam & ubertate exultare
sit oratio; aliud spinas inter & vepreta impe-
am teneri, unde se quovismodo expedire sine
guine & vulnere optimus est triumphus. Sed
id ego ista tam operose? Si vocibus & locuti-
bus in hoc tractandi genere receptis passim utar,
od est omnino faciendum: quin sit ea res ve-
m apud vos habitura nullus dubito; veremur
magis ut sit habitura hæc tam prolixa defen-
Delino itaque orare; & ad *Hypotheses* fe-
dum.

II. Quarum esto Prima, *Juramentum ante om-*
debet simplicitas. Hoc est, Ea est Juramenti
tura & obligatio, ut quisquis se ad aliquid faci-
dum tam sacro vinculo obstrinxerit, Juramenti
Legeligionem omnino teneatur, & ex animo serio in-
ndere, &, quantum in ipso est, sedulo conari, id
ane facere bonâ fide quod se facturum promissit,
e omni astu, fraude, dolo malo aut simula-
one. Recte, ut pleraque omnia, in hoc genere
cero. *Quod affirmate, quasi Deo teste, promiseris* Lib. 3. Q. 1.
tenendum est. Secus qui fecerit, nec curaverit
re ipsa præstare ad quod se jurejurando obli-
vit, eum hic Moses censet *polluisse verbum suum*:
e est, rem sacram nec temere prophanandam
ede & indigne conspurcasse, & perjurii reum es-
aut aperti aut palliati. Cum enim tradantur
re tria perjuriorum genera, quorum primum est
ertorio Juramentorum generi penè peculiare,
e cum quis jurat aliquid esse verum, quod aut
llam esse putat, aut saltem sit necne verum du-
tat; reliqua duo ad promissionum hoc genus
tinent; *Secundum* nimirum, cum quis jurando
omittit quod nec intendit implere; & *Tertium*
cum,

cum non studet implere quod promiserat & tenderat : non sane multum refert, quod quid ad Perjurii rationem attinet, maxime in foro conscientiae, apertene aliquod trium fiat & *τῇ κεφαλῇ*, an simulate & *ἐν καρδίᾳ*. Scilicet est illud prophani cordis indicium : hoc dolo quorum utrumque, nisi sit ¹ *fraus odio digna* *jore*, ² *abominatur sanctissimus ille Deus*, ³ *amat simplices corde*, & diligit ⁴ *veritatem in in-* *mis*; ⁵ *declinantes autem in perversitates suas*, est, hypocritas & dolosos, *facit ambulare co-* *operantibus iniquitatem*, id est, pariter habet cu- palam impiis & facinorosis.

III Pugnatum cum hac Juramenti simplicitate duplex *Simulationis* genus : alterum *à parte ante* quod ad actum jurandi aut antecederet se habet aut concomitanter ; *à parte post* alterum, quod consequenter : quorum illud etiam deterius sit, ne- trum tamen perjurio vacat. Utrumque comple- xus videtur David, locis diversis, sed propeme- dum parallelis ; Psalmis viz. decimo quinto & vi- cesimo quarto. Quorum in altero, illi quaestio- nis *Quis ascendet in montem Domini?* inter alia respondetur, *Qui non juravit in dolo* (הַמִּשְׁתָּדֵר) id est, qui non juravit cum animo fallendi : ubi excluditur omnis simulatio *à parte ante*, ipso sci- temore, & inter ipsum factum jurandi. In al- tero, consimili quaestioni, *Quis habitabit in ta- bernaculo Domini* &c. inter alia respondetur non multum dissimiliter, *Qui juravit in malum* (הַמִּשְׁתָּדֵר) & *non mutavit* ; id est, qui postquam se juramento obligavit, maluit vel cum ma- gno suo damno praestare quod incommode juravit quam alicujus temporalis commodi intuitu datam fidem violare : ubi excluditur omnis simulatio *parte post*. Ista mihi aut non cogitare videntur aut non serio, eorum qui nunc sunt hominum pleraque

¹ Cic. 1.

Offici

² *Ψεύδεται*

μυθεῖς μὴ

δὲν, μὴδ'

ἀπαύτω, μὴ

δὲ πᾶσι βδελύ-

σονται γὰρ

ὁπότε αὖ-

μὴ δὲν,

μὴτε λόγῳ,

μὴτε ἔργῳ

πράξιν, ὅ

μὴ ὁμοσι-

σταίῳ ἴσιν.

ὁ μὴδ' αὖ.

Plat. de Le-

gib. 11.

³ Psal. 51.

61

⁴ Psal.

125. ult.

⁵ Psal. 24.

3. 4.

Psal. 15. 14.

et quae pars: qui in omne illud quodcumque de-
 mum fuerit, quod est, ab his quibus nocendi po-
 tas est, propositum, sine ulla ambage prolixè &
 ceptis verbis jurare non verentur: quin sibi
 solum soli sapere videntur, ridentque non sine
 quo fastu eorum simplicitatem & inanem me-
 ntem, qui ne conscientiam lædant, nodum in scirpo
 erunt scilicet, & perscriptas ab iis qui præscri-
 bere possunt formulas sollicitant. Securi interim
 ab omni perjurii crimine metuque liberant, si-
 ne & conscientiae suae egregie consultum existi-
 nt, si vel inter jurandum, Jesuitarum more, ta-
 e alicujus æquivocationis aut mentalis reserva-
 tis, aut subtilis coactivi & à verbis prorsus ali-
 interpretamenti adminiculo se quoquo modo
 ri utcumque possunt; vel etiam postquam jura-
 nt, rimam qua elabantur, artificiosam aliquam
 sionem reperire queant, velut *ορδν φερμα-*
 quo juramento sic fraus fiat, ut salvis verbis
 tentia tamen sophismate aliquo eludatur, & vis
 omnis penitus enervetur. Non agnoverunt
 e Theologiam veteres Christiani: non hanc mo-
 Philosophiam saniores Ethnici. Multo aliter
 illis Augustinus, *Perjuri sunt, qui servatis*
is, expectationem eorum quibus juratum est de-
erunt. Aliter & ex his Cicero, *Quod ita ju-* Lib. 5.
um est, ut mens deferentis conciperet fieri oportet de Offic.
id servandum est.

V. Sed ne aut declamare videar, aut authori-
 sola pugnare: confirmabo aliquot rationibus,
 tra simulatione tolli Perjurium. *Ratio prima.*
 permultis illis Scripturae locis, in quibus cordis
 licitas cum in omni cultu Dei & officiis vitae,
 communis, tum vel maxime in contractibus, pro-
 is, votis, & juramenti exigitur. Ut alia mit-
 in textu proposito disertis verbis requiritur
 domine jurante, ut omnino faciat secundum id
 quod

quod egressum est ex ore suo, ut *omnino* faciat id est, ut & tunc temporis bona fide intendat credere, & postea bona fide quantum in ipso est netur facere; *secundum id quod egressum est ex suo*, id est, secundum eum sensum quem verba ipso prolata juxta communem & receptum more loquendi apta sunt ingenerare in mente auditum, & non secundum eum sensum, quem fortassis inter jurandum intra semetipsum temporis cogitatione reservatum dolose intendit. Quo facit illud quod ex Isidoro solet aff

^a Lib. 2.
sent. & ha-
bitur 21.
qu. 5 c.
quacunque.

Quacunque arte verborum quis juret, Deus men, qui conscientia testis est, ita hoc accipit, ille cui juratur intelligit. Neque etiam secundum eum sensum, quem juratus, postquam cepit e facti pœnitere, de novo tandem commisso *ἀποστομὴν λέγειν*, seu *dicis causa*, ut loquatur non ut integre & sincere exolvat sicut debet juramenti fidem, sed ut sibi aliisque videatur eo quo modo officio functum esse, & perjurii crimine hoc artificio caute & provide admodum de nasse.

^a Heb. 6,
17. 18.

V. *Ratio secunda.* Ab exemplo ipsius quem scribit Apostolus, *Heb. 6.* ea ipsa de e promissiones suas fidelibus factas iurejurando firmatas esse voluisse, ut *ἀποστομὴν λέγειν* *dantius*, id est, quam fieri potest cumulatim & ita ut nullus posset esse ultra dubitandi locum testatum ipsis faceret *πρὸ ἀμετακλήτου* *ἀπὸ*, quam *immutabile* esset consilium ipsius i præstando quod se juravisset præstiturum: a hoc omne eo fine, ut haberent credituri in ipso *ἰσχυρὰν παρακλήσιν*, *validam consolationem*, firmam. Quam tamen non haberent, si in his jurando promisit, possibile esset *ἀλλάττειν* id est (ut ^a docti vim ejus vocis exprimunt) *fallere* posset Deus eos quibus juravit, frustra ipso

^a V. Grot.
2. de jur.
bell. 13.

corum expectationem. Falleret autem, & frueret credentium spem, & ex spe consolationem, ant cum juraret non intenderet facere quod promissit, aut mutato postmodum consilio idipsum deo tempore non præstaret, idque eo ipso sensu ab eis promissiones illas par erat juxta verborum tenorem intelligi. *Juravit Deus, & non timebit eum, Juravit Dominus Davidi veritatem, nec discedet ab ea.*

¹ Psal. 110.

² Psal. 132.

¹¹⁶

VI. *Ratio tertia.* Ex natura Veritatis; quæ prima est & potissima è tribus illis decantatissimis Juramenti conditionibus, quæ extant apud Jeremiam³ prophetam, & ab omnibus inculcantur, Scholasticis *Tres Juramenti comites* appellantur; *Veritas* scil. *Judicium*, & *Justitia*. Cui Veritati pugnat, non modo quod falsum est, sed & quod verum est: nec mendacium solum apertum & nudum, sed opertum quoque & qualitercunque palatum. Polluit certe verbum suum mendacio, quicumque falsum dixerit proximo suo, & falsum dixisse putandus est proximo suo, per quem scilicet ut falsus esset proximus suus ea spe, quam ex his ipsius rationabiliter conceperat. Quum ergo istiusmodi utriusve generis simulationem non vitatur *Mendacium*, dummodo id nostra culpa fiat, decipiatur proximus adhibendo fidem dictis nostris: certe nec *Perjurium* evitatur, si nostra culpa decipiatur adhibendo fidem Juramento nostro: Siquidem nihil aliud est *Perjurium*, quam *Mendacium juramento firmatum*. Ita ut omnis Juramentum sit accedente juramento *Perjurium*, quod est mendacium pollicitatione *Mendacium*.

³ Jer. 4. 2.

¹¹⁶

VII. *Ratio Quarta.* A fine Juramenti proprio: ut ex antedictis cum explicarem Juramenti definitionem satis patuit, est *rei dubie confirmatio*; nempe ut habeatur, de rebus aliis incertis & ex humana fide pendentibus, certitudo quantum

¹ V. prælect.

^{1. numb. 8.}

quantum expedit rebus humanis. Est enim juramentum à Deo institutum vi luminis naturalis in remedium defectuum humanorum circa veritatem: ut esset tuendæ veritatis ultimum inter tales præsidium, quoties omnia alia probationum genera deficiunt. Everteretur autem omnino finis, nec possit ulla esse apud homines certa fides, si liberum esset juranti pro suo arbitrio, quæ verbis enunciat ad fidem faciendam; id autem tamen aliqua ambiguitate inter jurandum, aut postquam juraverit exquisito aliquo novo & quasi posthumo commento ita subnervare, ut vim suam omnem amittat, & effectum penitus careat. Horum aliter

^a Heb. 6.
16.

^a Erasmi.
11 Chil. ex
Simocat.
Epist.

Perjurium
est nequiter
donipere credentem. 22.
qu. 2. c. in
dolo,

rum si liceret, non esset juramentum *ἀπὸ τοῦ θεοῦ*, sed *ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου*? & ansam novis contradictionibus & litibus præberet, potius quam sederet veteres. Hac aperta semel fenestra, quid cogitari possit tam falsum, pro quo tuendo non possit excogitari aliquod saltem effugium aut diverticulum, quo à mendacio liberaretur? Interim quantæ perversitatis est, ut quod est à sapientissimo Deo in *subsidium fidei* institutum, id ab improbis hominibus verteretur in *instrumentum fallendi*: *οὐκ ἐστὶν ὁ θεὸς ὁρῶν τὸ κρυπτόν*. Profecto, nisi quis sacro Dei institutum aliorum uti maluerit, quam in eum in quem institutum est finem (quod non facile commiserit vir pius) qui juramenti finis est, idem debet esse & jurantis, is autem est, ita audienti fidem facere, ut de rei prius dubiæ veritate certior fiat & securior. At qui simulat, falsam fidem audientibus ingenerare studet: atque ita non solum alterum falli permittit, (quod tamen est *contra charitatem*, cum potest & debet impedire) sed etiam fallere intendit, quod præterquam quod est *contra omnem justitiam & Honestatem*; est etiam cum summa Dei injuria & nominis divini contemptu conjunctum

conjunctum. Et mihi sane vix aliud Perjurii genus Tertii Decalogi præcepti aut scopo, aut ipsis ipsam verbis (de non assumendo in vanum Dei nomen) magis ex diametro adversari videtur, quam quod ex ista simulatione exurgit. Vanitatis enim vox ut proprie & adæquate omne id quod quomodo falsum est complectitur: sic peculiari quomodo modo & propriissime id significat, quod ita falsum est, ut tamen veri speciem aliquam præ se ferat. Adeo ut si quis Vanitatis (cum sit Ens rationis tantum, nec habeat veram essentiam, per analogiam tamen quandam ad Ens reale) naturam essentiam definiendo exprimere conaretur, non posset id commodius facere, quam si mentis imaginatione ideam quandam sibi fingat rei compositæ ex Nihilo, velut *Materia*; & Mendacio, velut *Forma*. Nimirum *Spes* quæ se alit interim Mendacio, & tandem frustra est, nec invenit quietem, ea *Vana spes* est. Et in præsentī negotio, qui promittit aliquid quasi revera futurum, assumptum in veritatis confirmationem Dei nomine, quod tamen totum abit in nihil, aut non intento aut non præstito, quod promissum est: is directe & ad litteram assumit Dei nomen in vanum, violat præceptum Dei, & gravissimi criminis (perjurii) reus est. Atque ita sat confirmatam habetis primam Hypothesin, de Juramenti Simplicitate.

VIII. Secunda sequitur, huic cognata: quæ ad Juramenti justam interpretationem pertinet; est. Breve hęc, *Juramenti Obligatio est stricti juris*. *Jus strictum* hic intelligo, non ea significatione qua sæpissime occurrit apud Jurisconsultos, pro illo rigore juris quod *ἀνεγκλίνατος* vocant, & opponitur τῷ ἐμμενῶν sive *Æquitati*: quo scilicet convertitur in *Judicium in absinthium*, quodque est, cum injuria fere conjunctum, ut pene in proverbium abierit illud, *Summum jus summa injuria*.

juris. Sed mitius aliquanto, pro interpretatione juris ita iusta & suis cancellis circumscripta, ut non trahantur verba juris ultra quam par est in aliquius partis gratiam & favorem, aut cu usquam facto vel commodo inservire cogantur. Ut verbo dicam, *Strictum Jus* hic ita accipitur non ut excludat juris interpretationem æquitate temperatam, sed ut excludat juris interpretationem gratia corruptam. Quum autem sit *Interpretari* nihil aliud, quam rem cui subest aliquid aut obscuri aut ambigui, exponere : sciendum est dari posse ejusdem rei *triplicem* expositionem sive interpretationem : *Rigidam, Favorabilem, Justam*. Extremæ sunt *Rigida & Favorabilis* : & est utraque, pleræque res extremæ, in vitio. Et ut est plerunque *Extremorum coincidentia* quædam, sed adeo infelix dum utrinque à Medio recessum est ut semper convenient in eo quod malum est, & ut plurimum in eo quod pessimum : ita *rigida nimis & nimium favorabilis* interpretatio Juris in eo conveniunt, quod utraque per iniquam *πολυψαν* vim quodammodo faciat legi, torquendo eam nimium subtili expositione, in compendium unius partis, & gravamen alterius ; Sed cum hoc discrimine, ut rigidior premat interpretationem qui agit odio *partium*, favorabiliorem selectetur qui studio ducitur. *Iusta* autem & inter utramque media interpretatio ea est, quæ citra respectum omnem ad personas, ex naturali æquitate & justitia, & ex verbis ipsis quatenus congrua sua æquitati & justitiæ, verum & genuinum sensum legis venatur. Et hæc, si possit aperte satis ex verbis constare, est in omni re simpliciter retinenda. Verum quoniam fieri potest & sæpenumero fit ut de Legum aliorumque quæ indigent interpretatione proprio & naturali sensu oriatur controversia : ubi *iusta interpretatio* ob rei dubietatem haberi

haberi non potest, concedenda est ex necessitate
 quic mediocritati sua quædam (ut ita dicam)
latitudo prudentialis. Quemadmodum Ethici ne-
 rant virtutis Mediocritatem in puncto indivisi-
 bili positam esse, aut constare proportionem Arith-
 metica, sed Geometrica. In jure ergo dubio sup-
 plet vicem *justa interpretationis*, pro rei natura de-
 qua agitur, nunc strictior, nunc benignior Inter-
 pretatio: quarum *Stricta*, à Favorabili remotior,
 pergit magis ad Rigidam; *Benigna* vero Favorabili
 propior à Rigida magis declinat. Perinde atque
 in moralibus, Virtus ea, quæ *Avaritiam* inter
 & *Prodigalitatem* media est, prout remotior est
 à alterutra extremarum, aut Liberalitatis nomine
 censetur, aut *Frugalitatis*. Sunt ergo res aliquæ
 à natura comparatæ, ut benignam sibi inter-
 pretationem suo quodam jure concedi postulent;
 quæ scilicet non sit interclusa verborum angustiis,
 sed cum quodam (ut Ciceronis verbo utar) *lax-*
amento liberior: qualis habetur, exempli gratia,
 in jure nostrati *Res Testamentaria*. Sic ex lege
 hereditatis aliena dicta & facta, præsertim Princi-
 palium, Parentum, aliorumque Rectorum; scripta
 in nomina hominum piorum & cruditorum, (nisi ubi
 manifesta admodum subest suspicionis causa in contra-
 ctuum) lenienda sunt *benignâ interpretatione*; juxta
 id quod dici solet, Dubia esse interpretanda in
 meliorem partem. At sunt aliæ res permultæ ut
privilegia, Contractuum ex debito *Syngraphæ*, &
 ceteraque eorum quæ inducunt obligationem juris,
 quoque his *Furamentum*: in quibus, ubi de justo
 sensu ambigitur, longe satius est & naturæ rei ac-
 commodatius, strictiore quam benigniore uti in-
 terpretatione.

IX. Cum ergo dico *Furamentum esse stricti ju-*
ramenti, id ita intelligendum est, Juramenti senten-
 tiam ubi ea ex verbis satis manifesta est, omnino
 tenendam

tenendam esse : ast ubi sententia dubia est, uni-
 cuique sedulo cavendum, ne nobis nostrisque affo-
 ribus nimium indulgeamus, aut nimis liberam la-
 xamque interpretandi licentiam nobismetipsis con-
 cedamus, quo facilius nos vinculo juramenti quo
 obligati sumus eximamus ; neve sensum aliquem
 juramento à nobis præstito aut ejus alicui parti af-
 fingamus ; proprii commodi aut utilitatis causa,
 quem non quivis vir alius pius & prudens (qui est
 liberioris judicii, utpote cujus nihil interest) ex
 ipsis verbis facile eliceret. Ratio duplex: Alter
respectu aliorum, ob metum scil. *scandalis*: nequius
 alius infirmior, nostro exemplo adductus, quod à
 nobis factum videt id sibi quoque licere putet, et
 ignaro illarum subtilitatum, quibus tamen solis nobis
 metipsum à perjurii crimine tueri solemus. Alter
respectu nostri ipsorum ; ob metum, scil. Perjurii
 quod gravissimum crimen sine dubio in nos ad-
 mittimus, si nos forte fallat benignior illa inter-
 pretatio, quæ nobis jurandi fecit audaciam. Nihi-
 tur autem hæc ratio generali illa & utilissima re-
 gula, quæ jubet *in dubiis partem sequi tutiorem*.
 Tutius autem est non jurare, ubi verba juramenti
 propositi secundum communem & obvium sensum
 verborum videntur aliquid illiciti in se continere
 quam laxa interpretatione ita ea lenire in rem
 nostram, ut securius possimus in ea jurare : Quo-
 tenus istiusmodi juramentum sine perjurii periculo
 constat recusari posse ; non constat sine aliquo
 periculo aut metu posse suscipi.

X. Sed tamen & ex altera parte cavendum, *ut
 stricta hæc*, de qua loquimur, interpretatio ab
in rigidam. Quod enim de *Privilegiis* dicunt Jur-
 consulti, id & in aliis universim obtinet, quæ
 sunt ejusdem rationis, & speciatim in *Juramentis*
 neque ea nimis stricte, neque nimis large esse in-
 terpretanda. Quum ergo dicimus Juramentum

esse stricti juris, non est id ita intelligendum quin
ut in omni juramento, utcumque simpliciter enun-
ciato & sine exceptione, subintelligi tamen possint
& debeant omnes illæ sive *Exceptiones*, sive *Condi-
tiones*, quæ de jure communi subintelligi solent ad
hoc ut Juramentum obliget. Quarum sunt præ-
cipuæ, & ad quod fortassis reliquarum pleræque re-
ducì possunt, istæ quæ sequuntur. Subintelligen-
dum primo, Si *Deus permiserit*: secundum illud
Jacobi, *Si Dominus voluerit & vixerimus, facie-* Jac. 4.
mus hoc vel illud. Unde si Cajus Titio juret se
ad Kal. Januarias Londini affuturum, & pecunias
quas ei debet allaturum; si ad id tempus gravi
morbo correptus decubuerit; aut in itinere à
latronibus expoliatus nummos amiserit: in hoc
casu non tenetur perjurii. Ratio est: quia cum
omnia Divinæ Providentiæ & voluntati subsint, nec
sit in cujusvis hominis potestate omnes futuros ca-
sus præstare: qui fecit quod in se fuit ut adim-
pleret quod promiserat, juramenti fidem exolvit.
Nam cum *rei impossibilis nulla sit obligatio*, ut mox
audietis: omne juramentum ex lege communi
debet intelligi cum clausula *Nisi Deo aliter visum*
 fuerit, aut alia simili. Subintelligendum secundo,
Quod licet: quia *nec rei illicitæ ulla obligatio est.* si Deus vo-
Ut si quis juret indefinite observare omnia statuta
& consuetudines alicujus communitatis; non
obligatur ad observandum nisi ea tantum quæ
sunt licita & honesta. Subintelligendum tertio,
Salva Potestate Superioris. Unde si filius-familias
juret se facturum aliquid in se licitum, pater
autem rei ignarus aliud ei faciendum imperet
quod impediatur id fieri quod juratum est, filius
non tenetur juramento; quia lege divina na-
turali tenetur parere imperio patris. Et qui ju-
ravit non exire domo, citatus à legitimo ju-
dice ad comparandum, non obstante juramento

*In omni
voto vel sa-
cramento in-
telliguntur
hujusmodi
generales
conditiones,
si Deus vo-
luerit, si vi-
xero, si pote-
ro, G. off. ad
27. q. 2. c.
B. Paulus.
In ju-
ramento sem-
per jus supe-
rioris intel-
ligitur exca-
pitum. 2. De-
crey. 24. 19.*

tenetur exire. Ratio est, quia actus unius non debet præjudicare juri alterius. Subintelligendum quarto, *Rebus sic stantibus*: id est, si res in eodem statu permanferint quo nunc sunt. Unde, qui juravit reddere gladium, non tenetur reddere furioso. Et qui juravit ducere aliquam uxorem, non tenetur ducere, si deprehendat eam esse et alio viro gravidam. Has & istiusmodi conditiones, quarum est perspicua ratio, in omni Juramento subintelligi fas est, etsi non exprimantur: & rigidus nimis esset juramenti interpret, qui istarum aliquam exclusum iret. Sed si quis exceptiones admiserit magis dubias, & non à verbis juramenti solum, sed & ab omni recta ratione alienas, nec jure communi & consensu populorum approbatas: nã is ausu temerario fines Juramenti à Deo præstitutos loco moverit, & omni perjuriorum generalam portam aperuerit. Maneat ergo secunda hæc nostra hypothesis, de *stricta juramenti interpretatione*.

XI. Cujus ut & Superioris de *Juramenti Simplicitate*, propterea fusiorem institui tractationem, (etsi plurima alia meditati mihi in mentem venerint, scitu non indigna, quæ tamen brevitate causa prætermittenda judicavi) tum quod rerum istarum clarior explicatio visa est mihi his dissolutissimis maxime temporibus admodum necessaria, in quibus viri passim ludunt juramentis, ut *pueri astragalis*; tum quod utriusque hypotheseos permagnus erit usus, in his quæ Deo volente futuris prælectionibus à me dicenda sunt. Reliquas absolvam brevius. Hypothesis tertia, *Juramentum non tollit obligationem priorem*. Habet quidem juramentum ex natura sua vim obligatoriam: sed *constructivam* tantum, non item *destructivam*. Hoc est, potest inducere novam obligationem ubi nulla fuit, vel etiam confirmare

* *Lyfandri dictum, apud Plut. in apophth. Idem tamen lib. de fort. Alexan. id tribuit Dionysio tyranno,*

cam

am quæ præfuit : sed non potest tollere eam
 quam invenit, aut aliam ei repugnantem superin-
 uocare. Cujus ratio est ; quia per omnem obli-
 gationem jus alteri accrescit ; quisquis enim obli-
 gatur, alteri obligatur : & iniquissimum videtur,
 ut per merum actum unius lædatur jus alterius sine
 ejus consensu. Neque vero intererit quicquam
 ut in re, fueritne prior illa quam supponimus ob-
 ligatio, *Naturalis* an *Acquisita*. *Obligatio Natu-
 ralis* & *Necessaria* est, quæ astringimur ad aliquod
 officium alteri præstandum, quod ei debemus ra-
 tione personæ nostræ vi legis Naturæ : ut dicitur
 quibusdam (ut superiore lectione monui) *Obliga-
 tio Æquitatis* : quia ex lege naturali, quæ & æ-
 quitissima est & omnis æquitatis norma, originem
 trahit. Talis est mutua obligatio, quæ est inter
 virum & uxorem, inter patrem & filium, inter do-
 minum & famulum, inter principem & subditos.
Obligatio Acquisita & *Voluntaria*, quæ & *Civilis*
 (per Synecdochen Speciei dicitur) & *Justitia*,
 quia justum est ut quod quis voluntate sua fecit eo
 teneatur ; est qua astringimur ad aliquod officium
 alteri præstandum, quod ei debemus ex condito,
 virtute alicujus voluntarii actus proprii. Talis est
 illa obligatio, quæ ex promissis, votis, juramentis,
 cederibus, aliisque humanis contractibus & con-
 ventionibus oritur. Si cui ergo Juramentum sus-
 cipendum deferatur continens aliquod quod obli-
 gationi priori, sive naturali sive acquisitæ adver-
 setur, ut si adversetur officio quod parenti debetur
 ut principi ; vel si repugnet ei quod ante licite
 juratum fuit, vel ipsum promissum, ejusmodi juramen-
 tum non potest à quoquam salva conscientia vel
 præstari, vel præstitum adimpleri. Qui utrumvis
 peccerit, pejeraverit.

XII. Sequitur *Hypothesis quarta*, quæ est ita ex
 se evidens, ut sit *Regula Juris*, nec probatione in-
 digeat.

¹ L. 135.
F. de divers.
reg.

² Si stipu-
lor ut id fi-
at, quod na-
tura fieri non
concedit, ob-
ligatio non
consistit. l. 35
F. de verb.
obligat.
³ Ubi con-
ditio iure
impleri non
potest, nul-
lius momen-
ti est stipula-
tio. l. 137 16.
F. de verb.
obligat.

genera-
liter quoties
positum à ju-
re commu-
ni remotum
est, servari
hoc non opo-
ret. l. 7 §.
16. F. de
pactis.

⁴ Tum li-
ber eris à
juramento
Gen. 24. 8.
⁵ Vid. 97.
& l. 126 §.
⁶ F. de
verb. Obli-
gat.

digeat. ² *Rei impossibilis nulla est Obligatio.* Ex-
tenditur autem ad omne genus impossibilitatis,
quæ in materia Juramenti potest contingere. Con-
tingit autem rem aliquam esse *impossibilem*; aut
per se, aut ex accidente. Per se autem triplici-
ter. Primo ² *impossibilitate Natura*: quomodo
impossibile est hominem volare, piscem loqui.
Secundo, *impossibilitate Facti*: quomodo impossibile
est Caium hodie Londini commorantem cras con-
venire Titium Venetiis. Tertio, ³ *impossibilitate*
Juris, quomodo illud dicitur impossibile alicui
ad quod non habet potestatem legitimam; de
quo etiam illud intelligendum est, quod dici so-
let, *Id tantum possumus, quod jure possumus*. Sic
impossibile est Prætores istius Urbis conferre ali-
cui gradum Doctoratus. Si quis aliquod in aliquo
istorum trium generum impossibile se facturum
juraret; vanum esset Juramentum, & ab initio
nullum; & per consequens non eum omnino obli-
garet, non modo ad faciendum quod juravit
sed ne ad conandum quidem. Sed *Rei Impossibilis*
ex accidente tantum, aliquantum diversa est ra-
tio. Ut si quis juratusolvere centum infra men-
sem, quod non est per se impossibile, casu aliquo
inopino interim impediatur, ut non possit tantam
pecuniæ summam tempore præfinito conficere
etsi non obligetur in foro Conscientiæ ad facien-
dum id quod promisit, scil. ad solvendum totum
debitum debito tempore, quod jam redditum ei
ei impossibile; obligatur tamen ad faciendum
quod in se est, viz. ad solvendum quantum po-
test, & quam cito potest. Ratio utriusque est
quia cum in hoc casu solo impossibilitas impedit
obligationem; obligatio ⁴ tollitur quoad id
lum quod est factu impossibile; quoad reliquum
vero manet. Et qui non potest omne quod debet
debet tamen omne quod potest.

XIII. Hypothet.

XIII. Hypothesis Quinta. *Rei illicitæ nulla est*

obligatio. Est autem *Illicitum*, quicquid est contra aliquod Dei præceptum in decalogo, aut contra bonos mores : quicquid repugnat pietati erga Deum, aut charitati erga proximum ; quicquid contra bono publico adversatur, aut paci Ecclesiasticæ, politicæ, Domesticæ : ut semel dicam, quicquid se continet aliquam rationem peccati. Huc illa pertinent vulgatissima, *1. Furamentum non est vinculum iniquitatis. In malis promissis rescinde si-* *Vide*
cas. 22.
9^a. 4^a
Ratio est : quia omne illicitum est contra officium. Obligatio autem omnis est ad officium. Præterea, quicquid est illicitum, est aliquo modo à Deo prohibitum, (aut immediate, aut per consequentiam ;) prohibitio autem Dei obligat ad non faciendum id quod prohibitum est ; quam obligationem ex tertia hypothesis subsequens juramentum tollere non potest. Imo qui juravit facere, id quod sine peccato fieri nequit, tantum abest ut obligetur ad id faciendum, ut potius obligetur omnino ad non faciendum. At juramentum non adimplere perjurium est, inquires. Imo vero si res sit illicita in quam juratum est, tunc pejerasti cum jurasti ; non pejeras, cum contra facis. Et rem illicitam ideo adimplere quia juravisti, nihil aliud est, quam perjurio flagitium adjiungere velut *Pelion Ossæ & siti ebrietatem* ; quam juramenti vice perjurii potius mensuram implere ; *ut ait Philo.*
quam in perjurio obdurate & sine pœnitentia persequi.

XIV. Est tamen advertendum circa hanc hypothesisin ; multum distare quæstionem hanc *An* vel illud *Juramentum sit licitum?* ab ista, *An* vel illud *Juramentum obliget?* Etsi enim certum est, quod constat præstari non debere, nec jurari quidem debere, potest tamen fieri ; & fit præcipue, ut quod jurari non debuit debet tamen

men præstari. Exemplum clarissimum, fœdus Josue cum Gabionitis pactum. Discriminis autem ratio hæc est. Ubi Juramentum ideo est illicitum, quia in id quod juratur est res illicita; ibi utrobique peccatur, & jurando & adimplendo: ut si quis juraret occidere innocentem, & idipsum faceret, & perjurii reus esset, & homicidii. Et reverentale juramentum nullatenus obligat; quæ ultima istius hypothesis ipsissima mens est. Verum ubi juramentum de re non illicita sit aliunde illicitum, ex aliquo externo defectu, & propter aliquam indebitam circumstantiam: obligare potest jurantem ad implendum quod promisit, nisi appareat aliud impedimentum. In quo casu locum habet quod vulgo dicitur, *Fieri non debet, factum valet*. Possumus ergo distinguere, Juramentum dici posse illicitum duobus modis: vel respectu rei juratæ, vel respectu actus jurandi. Juramentum illicitum respectu rei juratæ nullatenus obligat: juramentum illicitum respectu actus jurandi obligat, nisi aliunde impediatur. Sed de his hæctenus. Istæ sunt illæ *οὐκ ἰσχυρὰ* sive hypotheses quas proponendas duxi insecuturæ tractationi: quibus velut pedamentis & tibicinibus suffulcianur quæ postea hac de juramenti vinculo, & ejus vinculi solutione dicturus sum: Quæ, quamvis sit materia valde diffusæ, ex his tamen duabus præmissis partibus confido tertiæ parti tantum & luminis & roboris accessurum, ut non desperem posse hoc Termino universam de re proposita dissertationem absolvi. Conabor certe (si Deus permiserit) omnem illam *Casuum* varietatem ita compingere & in arctum coagere, ut Quinque Prælectionibus, (quatuor scilicet de *Vinculo* juxta totidem Causarum genera, & quinta de ejus vinculi *Solutione*) totam quæ superest partem, si potero, complectar.

PRÆLECTIO TERTIA.

Continens Casus Sedecim.

SUMMARIUM.

- 1, 2. *Methodi ratio, & Ordo dicendorum de Furamenti materia.*
3. *Furamentum de re simpliciter Impossibili.*
4. *Furamentum de re impossibili, & ab initio improbabili.*
5. *Furamentum de re impossibili, sed ab initio probabili.*
6. *Furamentum de re Necessaria.*
7. *Furamentum de re illicita.*
8. *Furamentum de re simpliciter illicita.*
9. *Furamentum de illicita ex circumstantia.*
10. *Furamentum de re quæ juranti videtur illicita.*
11. *Furamentum repugnans priori obligationi.*
12. *Furamentum impeditivum alicujus boni.*
13. *Furamentum cedens in incommodum ipsius jurantis.*
14. *Furamentum alteri scandalum præbens.*
15. *Furamentum de re Adiaphora.*
16. *Furamentum de faciendo quod alius voluerit.*
- 17, 18. *Furamentum de conservandis juribus, & de observandis statutis.*
19. *Supradicta omnia caute esse intelligenda, submonitio.*

SECT. I.

S E C T. I.

Immensum jam tandem pelagus ingredior: *dubiiis Conscientiæ casibus*, quod ad Juramenti vinculum attinet, idque quoad quatuor Causarum genera, prout pollicitus sum dicturus. Sed antequam è portu solvam, illud adhuc præmonco, non me fore de *Methodo* eorum quæ sunt dicenda nimis sollicitum. Est quidem *Ordinis* in omni genere studii & tractationis plurimus & necessarius usus: quo sine, potest fortasse quis vasta & assidua lectione compirare variorum eruditionis molem; sed eam confusam & indigestam, nec multum utilem. Ast illam ex altera parte *διχόνομομαχίαν*, & nimiam Methodi accuratorem, (quam video nonnullos nimis anxie sectari,) ut molestam quandam superstitionem, non levem studiorum remoram, vitandam semper judicavi. Mihi sat erit omnia dicenda ad certas classes ita revocare, ut aliqua saltem cognationis vel analogiæ ratio appareat, cur id factum sit parum sollicito, nequis excipiat Juramenti sensum & interpretationem, ad *Formalem*, aut effectum aliquem ad *Finalem Causam*, non satis concinne reduci. Cum autem, ubi omnes causæ concurrunt ad effectum producendum, *Materia* imprimis requiratur, ut primum Subiectum generationis proxime *Efficiens* causa, quæ agendo Formam producat; tertio *Forma*, quæ in Materiam per actionem efficientis introducatur; *Finis* denique, cuius gratia *Efficiens* operatur. Nos hunc, quasi naturæ ordinem, sequuti, à *Materia* ordiemur; hinc reliquas suo ordine progrediemur.

II. *Materiam Juramenti* intelligo rem illam circum quam versatur, & in cujus confirmationem adhibetur Juramentum: sive ea res spectetur ut

rand

da, sive ut *Jurata*. Ad rem Jurandam pertinet
 a quæstio, *Licetne* hoc vel illo modo jurare?
 rem Juratam ista, Posito quod juratum sit,
 ramentum illud sive licitum sive illicitum, *An &*
atenus obliget in conscientia? cum ex facto etiam
 licito possit oriri obligatio. Et est hæc quæstio
 a instituti nostri propria: Exponam tamen
 erunque obiter & *ut in ipso negotio*, saltem ubi
 dem fidelia utrumque parietem dealbari posse
 bitrabor, quid de illa etiam quæstione sentiam:
 maxime cum id & à quibusdam expectari, & ple-
 que vestrum gratum fore, ab amicis admonitus
 per intellexerim. Est ergo Juramenti Materia,
 tandem rem ipsam aggrediar, aut *Definita* aut
indefinita. Quæ certa & definita est, considerari
 potest, vel quoad suum *Esse Naturale* sive ratione
existentiæ: utrum scilicet res factu Possibilis sit
 Impossibilis: vel quoad *Esse Morale* sive ratione
Qualitatis; utrum scilicet res sit factu Necessaria,
 illicita, an Libera?

III. *Primum* ergo *Dubium* est, quasi sit obligatio *Causæ I.*
 Juramenti de re impossibili: Hoc est, Si quis jura-
 rit id se facturum quod adimplere non poterit,
 & quatenus obligetur? Ubi tres potissimum
 occurrunt *Casus*. Primus, Ubi res juranda fuit
 ab initio & in ipso tempore jurandi palam &
 simpliciter impossibilis. Sive *Impossibilitate Natu-*
re: cum res ipsa in se & nude considerata, citra
 respectum ad circumstantias, implicat apertam
 contradictionem, aut repugnat naturæ alicujus
 speciei entium: ut si quis promitteret se asinum
 facturum literas. Sive *impossibilitate facti*: cum
 res est in potentia (ut loquuntur) remota ad fieri,
 hoc est cum nulla est repugnantia ex parte natu-
 re rei ipsius quin ut possit fieri, tamen prop-
 ter defectum in aliqua circumstantia, ut (verbi
 gratia) ob nimiam loci distantiam, aut præ angu-
 stia

stia temporis, aut à quavis alia causa, illa potest
ita impeditur ut non possit exire in actum : ut
Cajus hodie Oxonii existens promitteret se cum
Titio una cœnaturum Parisiis. Sive denique
impossibilitate Juris : cum quis aliquid se reci-
facturum quod est ei à jure prohibitum, &
quod non habet legitimam potestatem ; ut si Caius
non hæres promitteret de Titii defuncti bonis
turum se Julio trientem. Pro responsione ad
bium in hoc Primo Casu, dico breviter ; Ju-
mentum de re simpliciter impossibili, nec licitum
esse, nec obligare. *Non est licitum*, quia & judicium
destituitur, & veritate ; quis enim homo, aut se
judicii sperare, aut bonæ fidei intendere potest
id facere, quod ipse sciret fieri non posse ?
etiam obligat ; non modo ad faciendum, sed
ad conandum quidem. Rei enim impossibilis,
quantum impossibilis, nullam esse obligationem
ante dictum est : & stultum est conari, quod non
queas efficere.

Casus II.

IV. *Casus secundus* est. Cum res in se non
possibilis, sed tamen ipso tempore Juramenti pos-
siti ita improbabilis visa, ut eam multo verisimili-
us esset non posse quam posse postea præstari,
aliquo objecto impedimento evadet tandem
possibilis. Ubi enim ad efficiendum aliquod inte-
tum ita necessario requiritur complurium rerum
concurfus, ut si ex multis unum defuerit, reliquum
necesse sit frustra esse universas ; velut si sub-
heretur horologæ machinæ rotula aut clavis
quantumvis exigua, inutilis esset reliqua compo-
situs : fieri vix potest quin ut inanis futura sit ob-
nis in eam rem opera collocata. Ut si Caius
Titium hominem novum & obscurum sua opera
futuris Comitibus consulem creandum recipere
versus competitores natalibus, gloria, virtute, au-
thoritate totius urbis præstantissimos. Respondet

juramentum non esse licitum, nisi disertim addatur istiusmodi clausula, *Si potero, Quantum in me* aut alia similis. Si dicas, non opus esse addi clausulam, quæ de lege communi subintelligi debet. Respondeo, subintelligi licere ejusmodi clausulas ex interpretatione Juris, ubi præsumitur jurans non potuisse prævidere aliquid quod impediret ad impletionem promissi: verum ubi id præsumi non potest, sed contrarium magis; nempe jurans ignorare non potuisse multa contingere posse quæ impedirent, non concedi de lege communi benignam interpretationem. Obligat tamen juramentum: non ad effectum quem supponitur esse impossibilem; sed ad conatum, quamdiu operatur spes ulla, quantumvis debilis, rem fieri posse. Imo, quò plures & majores obijciuntur difficultates, eò obnixius conandum, & fortioribus animis obnitendum. At postquam palam desperata est, & constat fieri non posse; cessat obligatio; ex jam dicto fundamento, quod nemo tenetur ad impossibile.

V. Casus tertius est, Cum jurans ex animi sententia, rem probabilem ratus & bona fide intendens facere, nec dubitat (Deo volente) quin possit facere, quod promissit; postea tamen emergente quo insperato casu, qui nullis rationibus humanis aut prævideri potuit aut præcaveri, sentit eandem rem factu esse impossibilem. Ut si Callicles, Thebis habitans, juratus solvere Socrati Athenis quinque talenta die condicto, pecunias pauperius comparatus, furto, rapina, aut aliquo malo amiserit, aut in via captivus alio abductus, ita ut æs alienum debito tempore dissolvere non poterit. Tale juramentum est licitum: etiam si non addatur illa clausula; *Si potero, &c.* quæ tamen ex communi juris interpretatione intelligi debenda est. Qua ex parte, discriminis inter hunc

συμβολον
πιστας. Phi-
lo.

hunc Casum & eum qui præcessit, hæc mihi videtur idonea ratio. Cum juramenti finis sit, ut ei cui juratur *promissi fides*: expedit, ut id omne inter jurandum diserte exprimat, quod videtur conducere ad hoc, ut firmior sit apud alterum fides nostra; illud vero è contra reticeatur, quod fidem nostram reddere posset suspectiorem. re utique parum probabili juranti non facile concederetur, ut homini præcipiti, temerario, & nimis præfidenti, si nulla adjecta exceptione, a difficultatis significatione, rem plenam alæ simpliciter se facturum sponderet. E contra, addita exceptio, ubi nullus appareret periculi metus, si spectum redderet jurantem, quasi nihil aliud importuna diligentia quæreretur, quam fidei commendandæ desperatis quædam & *σευδαλυσια*. Obligat autem jurantem hoc juramenti genus ad faciendum *quantum potest*, siquidem non potest totum: & si grave damnum alteri ex non præstito juramento acciderit, ad sarcinandum illud aliqua saltem ex parte aliquo alio beneficio pro lata sibi opportunitate, præsertim si impedimentum illud aliqua sua negligentia, imprudentia, liave lata culpa contigerit. Et hæc de Du primo.

1 Videtur
excusatus
esse à facien-
do quod ju-
ravit, licet
teneatur sa-
cere quod in
se est. A-
quin. 2 2.
qu. 89. 7.
Casus IV.

VI. *Secundum* sequitur, de Juramento rei necessariæ. Rem necessariam intelligo, quæ nobis officio incumbit vi præcepti divini etiam citra juramentum; ita ut si eam debitis loco & tempore etiam injurati non faceremus, omnino peccamus; ut alere parentes egenos, depositum reddere & similia. Quo pertinent illa Juramenta, à subditis exiguntur de fidelitate Regi servanda, & de Suprematu regio agnoscendo tuenda, quæque conceptis verbis ab iis præstantur qui ad Magistratum aut munus aliquod publicum admittuntur, ut quæ sui sunt muneris fideliter

ant. De obligatione hoc genus Juramentorum
illa potest esse controversia. Ad quæ enim præ-
stenda vel injurati tenemur, jurati certe mul-
tenemur magis: accedente scilicet ei quæ præfuit
præcepto, nova obligatione ex Jure juran-
ti. Non ergo isti Dubio ulterius immorabi-
mur.

VII. *Dubium Tertium*, de Juramento rei Illicite:

in *illicitam* dico, quæ sine peccato fieri non po-
t, in quantum obviat (ut loquuntur) alicui
cepto divino: quum sit peccatum omne con-
tra & legi Dei adversetur. Est autem hoc ge-
us Juramenti adeo *illicitum*, ut non solum is
peccet qui sic jurat, sed & is quoque qui alium ad
jurandum autoritate, consilio, aut alio quo-
cunque modo impellit inducitve. Sed de impel-
lente fortassis alias. Peccat interim qui sic jurat,
si intendat facere quod juravit, siue non inten-
dat. Si intendat, peccat volendo rem illicitam,
siue non jurat in Justitia: Si non intendat, pec-
cat mentiendo, & sic non jurat in Veritate. Sed
si non intendat, siue non; certum est *nullatenus ob-
ligari*. Fit quidem sæpissime (qui est apud ho-
mines Divinæ Majestatis contemptus) ut aut ira
patientia, aut metu periculi, aut spe commodi,
aut amicorum impulsu, aut verecundia quadam &
sequio, aut alia quavis causa inducti plurimi
suis affectibus suis nimirum indulgent) ea se fa-
cturos, Deo adhibito teste, confirmant; quæ ipsi
jam tum certo sciunt esse illicita, aut saltem
quia cum sunt à pravis affectibus liberiores facile
intelligunt, non posse à se sine peccato præstari.
tamen, quæ est humani judicii perversitas,
nitissimi istiusmodi rectorum artificis Sata-
næ officiis & præstigiis effascinari; plurimos vi-
des quos nulla officii conscientia ad recte agen-
dum compuleris, juramenti tamen religione ad
E prave

*Sapientie
que con-
stringunt se
jurisjurandi
sacramento
ut cum ipsi
cognoverint
promitten-
dum non fu-
isse, sacra-
menti tamen
contemplatione
faciant quod
sposponderunt,*
Ambros. 1. de
fic. 12.

prava agendum; ita constrictos teneri, ut in malo consilio juratum est ad id ipsum adimplendum pessimo errore se² putent ex juramento vinculo obligatos. Atqui dictum est jam antequinta nostra hypothese, & apertis rationibus confirmatum; nec rei illicitæ, quatenus illicita nullam esse obligationem, nec rem malam ullam vim accipere à Juramento.

² --- Et juravit illicitè & perseveravit injustè. Veruntamen non videtur sed verecundia. Nam probre dicitur apud Francigenas juramentum se quamlibet malè publicè juratum sit. Bern. ep. 219.

VIII. Quod ut rectius intelligatur, & accommodatius ad Casus particulares cum non sint omnes res illicitæ ejusdem generis & gradus: distinetur mihi paulo hac in re agendum esse sententia. Quicquid ergo illicitum est, aut *ex se* illicitum, aut *ex accidente*: Ex se rursus dupliciter; *Primario* & *Secundario*. Illud dicitur *illicitum ex se primario*, & ut ita dicam in summo gradu, quod ita illicitum ex natura ipsius rei, ut sit univèrsale humano generi à Deo prohibitum. Sic illicitum est, quicquid est contra sacram Dei legem duodecem Decalogi tabulis comprehensam; quicquid autem contrarietati in cultu Dei, aut charitati fraternæ in operibus justitiæ & misericordiæ adversatur.

IX. Et de re hoc primo modo illicita, sit *primarius Casus*. Ut si quis juraret se sacrificaturum Idolo, aut B. Virginis imaginem adoraturum; quæ sunt *peccata Admissiois*; vel si juraret nunquam se vinis officiis interfuturum, aut sacras conciones auditurum, aut Cœnæ dominicæ participaturum, aut sanctificaturum, Diem dominicum; quæ sunt *peccata Omissionis* adversus præcepta *Primæ Tabulæ*.

Aut si quis juraret occidere patrem, natum i-
antem exponere, adulteram dictis loco & hora
venire, aut cum aliis conjuraret in societatem
furti, latrocinii, fraudis, aut alterius cujusvis cri-
minis; quæ sunt *peccata Admissionis*: vel si jura-
ret patrem senem & egenum non alere, pauperi-
us eleemosynam non erogare, depositum non
reddere, &c. quæ sunt *peccata Omissionis* adversus
recepta *Secunda Tabula*. In his & istiusmodi re-
bus simpliciter & universim illicitis, ex omnium
consensu etiam simpliciter & universim obtinet
hypothesis antedicta, nullam esse posse ex Voto,
promisso, Juramento vel aliunde obligationem.
Acta quæ turpem causam continent, non sunt ob- *Si unus*
servanda: inquit Jesu Christi. Imo et si gravi- *ff. de pact.*
us peccatum fuerit vivendo, paciscendo, jurando,
salve promittendo rem in genere illicitam: mul-
to tamen gravius peccatur: adimplendo pro- *Impia est*
missum. Quod qui facit, duplicis peccati se reum *promissio qua*
constituit: unius, ejus speciei cujus est factum in *scelere admi-*
consideratum, puta homicidii aut furti; alte- *pletur. 22.*
ius, violatæ religionis ex irreverentiâ & abusu *qu. 4. c. in*
omnis Divini, quatenus res mala ejus authori- *malis,*
tate quantum in ipso est confirmatur.
IX. *Secundus Casus* est de re ex se illicita *secun-* *Casus 6:*
ario: id est, non ex natura ipsius rei omnibus
illicita, sed quibusdam tantum pro conditione
personarum, prout sunt membra alicujus
communitatis, aut in certo aliquo vitæ genere ver-
batur. Illicitum enim est (idque ex se, non ex
circumstantiâ tantum) his qui sunt membra alicujus
communitatis, quicquid *legibus illius commu-*
nitas repugnat: quod tamen illicitum est aut à
deo prohibitum, non primario, immediate, &
specie; sed secundario, mediate, & in ge-
nere, vi illius generalis mandati divini quod præ-
cipit obedientiam rectoribus in omnibus licitis
E 2 &

& honestis. Illicitum item est eodem fere gradu
 & ex eodem fundamento, his qui aliquo munere
 aut officio funguntur, aut in certo aliquo vita-
 statu aut conditione constituti sunt, (quàm no-
 strates vocabulo minus proprio fortassis, sed ta-
 men usu recepto, *particularem Vocationem* appel-
 lant) quicquid naturæ aut rationi illius muneris
 sive *Vocationis* non est consentaneum. Potest e-
 nim id licere Magistratui politico, quod non lice-
 verbi Ministro, aut è contra: itemque mercatori
 quod non agricolæ: domino, quod non servo
 conjugii, quod non cœlibi; & sic de cæteris. Qui-
 bus omnibus Deus in genere legem hanc fixit, ut
 quisque quod suæ vocationis est fideliter faciat,
 intraque fines ejus modeste se contineat. Siquis
 ergo *Mercator* *Anglus* juraret se lanas, aut alias
 merces extra regnum Angliæ lege deportari pro-
 hibitas Hamburgum mittere; aut si *Magistratus*
 aliquis juraret se non puniendum furtum aut adul-
 terium; aut *Episcopus* vel *Presbyter* se nunquam
 concionaturum, aut *Sacramenta Administraturum*
 Aut servus rusticus se, domino jubenti boves
 jungere vel fruges demetere, non pariturum
 quorum primum illud *Legibus Regni*, reliqua con-
 ditionibus propriæ *Vocationis* adversantur. Effic-
 ista omnia Juramenta rei eo quo jam dixi gradu
 illicitæ; & ipsa etiam propterea Juramenta il-
 cita & ordinariè non obligarent. Dico Ordinariè
 Quia fortassis possunt dari casus: in quibus Jur-
 mentum quod videtur alicui legi *communitatis* et
vocationis adversari, etsi non debuerit suscipi, sus-
 ceptum tamen potest obligare. Ut exempli cau-
 sa, in lege pœnali disjuncta. Sit Lex Civitatis
Nemo civis Prætoris munus, ad id electus, detine-
re: qui faxit, centum aureorum multa esto. Cuius
 civis, quod se imparem putet muneri, aut ut co-
 veat sibi ab aliquo quod inde meruit incommode
 jur

erat se nunquam urbana Prætura functurum. Eligitur à civibus; jurejurando se tuetur: ab illis poscitur tamen ad gerendam præturam, posthabito jurejurando. In hac specie facti quæritur, In foro conscientiæ quid juris? Respondeo, debuit non jurasse; nulla præsertim cogente necessitate: potuit enim vel injuratus recusasse. Juratus tamen videtur obligari, nec posse sine perjurio poscentibus civibus morem gerere: tenetur itaque multam solvere, Præturam recusare. Intelligi velim præstare quantum spectat ad id de quo nunc agitur, materiam scil. juramenti, atq; etiam præcise in quantum adversatur legi civitatis. Nam respectu finis, ut alterius causæ, imo respectu ipsius etiam materię quatenus est impeditiva majoris boni publici, ut aliunde, potest justa subesse ratio quæ obligationem tollat. *Ordinarie* tamen ut dixi, Juramentum præstitum contra leges *totius Communitatis* ut *propria vocationis* non obligat. Atque hæc de rebus ex se illicitis dicta sunt.

X. Sequuntur quæ ex se non illicitæ, sunt tamen illicitæ ex accidente. Accidit autem rei licitæ, ut fiat illicita; aut ex errore personæ jurantis, aut ex effectu malo rei juratæ. *Tertius* ergo *Casus* est, cum quis juramento pollicetur se facturum aliquid in se fortassis licitum, quod tamen ipse putat esse illicitum, aut certe veretur ne non sit licitum. Ut si quis ante hæc tempora admittendus ad beneficium (ut vocant) Ecclesiasticum, promississet in publicis sacris observare omnes ritus legibus Ecclesiasticis imperatos; vestem scil. lintheam, crucis signum ad sacrum fontem, ingenuationem in percipiendis symbolis in sacra cœna, & id genus alios, quos ipse tamen ex aliquo levi præjudicio putaret esse superstitiosos & papisticos. Quæritur in hoc casu quæ sit Obligatio? Pro responsione dico *tria*. Dico *primo*, non

Casus VII.

posse tale juramentum, durante tali errore, sine gravi peccato suscipi. Peccat enim graviter, qui contra conscientiam peccat, et si erroneam. Judicium enim intellectus cum sit unicuique proxime agendi regula; voluntas, si iudicium illud non sequatur, deficiens à regula sua necesse est ut in obliquum feratur. Tritum est illud. *Qui facit contra Conscientiam, aedificat ad gehennam.* Sane qui jurat in id quod putat esse illicitum, nihilo minus juraturus esset, si esset revera illicitum: atque ita res illa, ut alii licita, est tamen ipsi illicita; sententiam ferente Apostolo, *Rom. 14. 14.* Ubi distinguit inter *κοινὸν ὃ ἐαυτῷ, & ἐκείνῳ κοινόν.* & aperte docet, posse id quod non est *κοινὸν ὃ ἐαυτῷ*, impurum & illicitum in se, esse tamen *ἐκείνῳ κοινόν* impurum & illicitum homini, *ὃ λογισμὸν τι κοινόν εἶναι*, nempe illi homini qui aestimat aliquid esse impurum aut illicitum. Dico *secundo*, tale juramentum *non obligare.* Ratio manifesta, ex tertia hypothesis: quia juramentum non potest tollere obligationem priorem, nec inducere obligationem aliam ei contrariam. Ad illi juramento quod suscipitur contra dictamen Conscientiæ, præfuit alia prior ex illo dictamine orta. Conscientiæ enim dictamen, siue rectæ siue erroneæ, semper obligat, saltem ad non faciendum, contra eam. Istam autem obligationem Juramentum subsequens remove non potest, quin ipsum potius invalidum sit, & vim obligandi amittit. Dico *tertio*, Si jurans postea melius edoctus errorem suum agnoscat & corrigat; Juramentum quod prius non obligabat, exinde incipere de novo obligare. Juramento enim inest obligandi potentia quasi naturalis & inseparabilis; sicut lapidi naturaliter & inseparabiliter inest potentia movendi deorsum: quæ potentia semper nata est exercere vires suas, & prodire in actum, nisi ab aliquo

quo impediēte prohibeatur : Quemadmodum
 eo lapsis, ut moveatur postquam aliquandiu qui-
 rit, non indiget nova aliqua potentia sibi aliunde
 data; sed, remoto prohibente, statim suapte vi-
 orsum fertur : sic Juramentum, remora illa er-
 atis conscientiae obligatione quæ ipsius vim pri-
 impediēbat, sine omni mora aut alterius rei ope,
 vi sua obligat.

XI. Alii sunt Casus de re illicita ex accidente, *Casus VIII.*
 sione mali effectus ipsius rei : quatenus scilicet
 test esse, *impeditiva boni*, aut *causativa*, vel sal-
 tem (sic enim loquendum est) *occasionativa mali* :
 impedi autem bonum supponitur aut Antece-
 dens, aut Futurum. *Quartus* ergo *Casus* est, ubi
 jurata videtur illicita, eo quod impediatur effe-
 ctus alicujus boni antecedentis, puta Voti, aut
 promissi prius facti : ut si is qui voto se prius ob-
 tinxerat ad aliquod opus pietatis aut charitatis,
 postea juramentum susciperet, quod impediret
 completionem prioris voti. Veluti si Voto ob-
 strictus dimidiam lucri partem hebdomadatim
 pauperibus dare ; juraret postea totum lucrum in
 usus belli conferre : vel si Caius, pollicitus Titio
 vendendum vendere certo pretio, Julio postea se ven-
 dendum juret majori pretio. Hic casus nihil ha-
 bet difficultatis. Clare enim responderetur, & fun-
 datur responsio in tertia hypothese, ejusmodi ju-
 ramentum nec *licitum* esse, nec *obligatorium*. Quia
 obligatio illa prior, undecunque contracta, sive ex
 facto, sive ex voto, sive ex nuda promissione, sive
 ex officio mero, valida manet, & ponit obicem
 omni actui contrario subsequenti.

XII. *Quintus Casus* est, cum id quod juratur *Casus IX.*
 videtur esse *impeditivum alicujus boni futuri* : Ut
 quis juraret se nunquam futurum fide jussorem
 alieni debiti ; aut verbi ministrum, cum sit tamen
 illud munus valde idoneus ; aut artem utilem

quam solus novit nemini communicaturum; & familia. Ratio dubii est, quia minus bonum respectu majoris boni, habet quodammodo rationem mali: ergo juramentum, etsi alias honestum, si sit impeditivum majoris boni, videtur esse malum. Solutio dubii in hoc casu non potest aliqua assertio generalis & certa, quæ factis singularibus universis conveniat: quia versatur in comparatione magis & minus boni, quæ plurimum pendent ex circumstantiarum collatione; quæ cum sint infinitæ varietatis, non possunt omnes certis & definitis regulis ita comprehendi; quin ut viri prudentis arbitrio res plurima ex parte sit permittenda, ut inde dum faciat, quod expensis quæ licet fide & diligentia utrinque rationibus sibi videbitur tandem pro hic & nunc magis expedire. Interim tamen, quum non sit simpliciter verum (nisi cautè intelligatur) unumquemque semper obligari ad id faciendum quod est melius: pro solutione dubii in hoc casu dici potest, Juramentum non esse illicitum, aut obligandi vim amittere, præcise ob hoc quod videatur esse impeditivum majoris boni: nisi concurrant aliæ etiam circumstantiæ (ut quidem fere fit,) quæ illud evincant aut non licere, aut non obligare. Exemplo res erit illustrior. Caius pharmacum eximie virtutis aut aliud artificium insigne à Titio inventore edoctus, sed ea conditione, ut cum nemine alio, ipso superstitite & inconsulto, juret se communicaturum. Non communicatio tanti arcani videtur esse contra bonum publicum: & tamen ratio dicat Cajum obligari, & teneri bona fide observare quod promissit. Alias Titio fieret injuria, cujus interest arcanum non communicari: quod nec ipsi Caio ab initio, nisi tali interposito juramento communicatum fuisset.

XIII. Restat proximo ut de re agamus per accidens illicita ex eo quod videatur esse causativa, vel saltem occasionativa alicujus mali, idque vel ipsi juranti, vel alteri. Sextus ergo Casus est, ubi casus 2, quod juratur incommodum est ipsi juranti: vel inferendo ei certum *damnum temporale*, vel exponendo eum periculo *tentationis*. Ut si Cajus juraret se Titio decoctori mutuo daturum centum aureos, nunquam fortassis recepturus; quod ei dederet in damnum, Aut si Fabius, petente id uxore jam morti vicina, ex qua liberos aliquot abstulisset; ne induceretur eis noverca, juraret ad secundas nuptias se non transiturum; unde se fortassis periculo exponeret ustionis. Pro responsione dico primum, istiusmodi promissionem non esse tenere aut sine magna deliberatione faciendam, nec nisi gravis causa subsit, non tamen simpliciter esse illicitam. Etsi enim omnis *mali occasio* diligenter vitanda, tamen cum nihil quod non sit ex se & alia ratione illicitum, sit necessario universaliter *mali occasio*; nec sit aliquid simpliciter, & de sua specie illicitum, ob hoc solum quod possit esse *ocasio mali*; non videtur simpliciter damnanda omnis istiusmodi promissio; praeterea si juranti quo tempore juravit, debita adhibita diligentia, non appareret alicujus magni incommodi periculum probabile. Dico secundo, si datur juramentum in damnum temporale ipsius jurantis solum, citra injuriam tertiae personae, jurantem obligari, etsi cum gravi suo damno, nisi si juratum est velit remittere. Verba disertant, Psal. 15. *גִּשְׁבֹּת לִי וְלֹא יִמָּנֶה* *Juravit in malum, & non mutabit.* Ubi in Hebraeo prius verbum praeteriti temporis est (*juravit in malum*) posterius futuri (*& non mutabit*) quasi diceret, Viri pii officium est, postquam juravit pro amico suo, quod sine magno suo malo praestari nequit.

quit, constare tamen sibi, & quod promisit ratum esse jubere, & (ut est in hoc textu) secundum omne quod egressum est ex ore suo facere. Dico *tertio*, Juramentum obligare : etiamsi videatur exponere periculo tentationis, nisi sit aliunde vitiosum. Quia si id sufficeret tollendæ obligationi, vix remaneret quidquam quod posset obligare quum ex astu Satanz & corruptione cordis humani nihil sit à mali periculo tam immune, quin inde necesse possit in perniciem nostram (nisi per Dei gratia præstaret incolumēs) laqueus tentationis. Quin potius ex adiutorio divinæ gratiæ poterit ista obligatio, velut clypeus repellendæ tentationi idoneus, ex adversum obijci : nempe tentationi non credendum, sed animosius obnitendum ; quia juramenti religione teneris, ne id facias ad quod tentaris.

Casus XI.

XIV. *Casus Septimus* est, ubi id quod juratum videtur ex eo illicitum, quod alteri possit inde creari *periculum Scandali* ; præbendo scilicet ei ex facto nostro occasionem ruinæ. Plurima extant eaque gravissima in Epistolis Paulinis de vitando scandalo monita : præsertim *Rom. 14. & 1 Cor. 8. & 10.* Et sane viro vere Christiano summo periculo cavendum est, ut in omni conversatione sua non propriæ tantum conscientiæ consulat, sed & edificationi alienæ ; nec quærat quod sibi utile esset, sed quod multis ; videatque tam quid illis expediat, quam quid sibi liceat : ne libertate sua abutatur in perniciem fratris. Sed quatenus à rebus illicitis abstinendum sit, ob scandalum vitandum nec paucis expedire potest, neque est præsentis instituti despiciere. Dicendum videtur, quod ad præsens negotium attinet, unius *scandali periculum*, si nulla adsit alia ratio cur res illicita censetur, non sufficere ad impediendam juramenti præstiti obligationem : sicut in præcedente casu

periculo tentationis jam dictum est ; quum u-
nque periculi videatur esse eadem per omnia

XV. Emensus jam tandem de Materia *Impos-*
si, *Necessaria*, & *Illicita* præcipuos Casus : ad *Casus XII.*
qua Dubia pergo. *Dubium Quartum* est, de
amento *rei Libere* ; hoc est rei neque Neces-
saria neque Illicita, sed Media & Indifferentia,
ad *adiaphora* cum ex duplici causa oriatur ;
scilicet *ex voluntate Legislatoris* nec præcipientis
prohibentis, & *ex levitate Rei* : Occurrunt
inde in hac materia duo Casus. *Casus prior*
cum res nullo aut præcepto aut interdicto
divino vel humano legitimo ita determinata est,
ut possit quisque pro hic & nunc secundum
conscientiam circumstantiarum pro suo arbitrio fa-
cere vel non facere, prout ipsi visum fuerit ex-
ecutare. "Ο *ὅστις πωρεῖτο* — quod vult faciat,
peccat, 1 Cor. 7 36. Ut si Caius juret se
fundum venditurum, aut daturum mutuo
sum. Respondendum breviter, Juramentum
in hoc casu & licitum esse, & obligare. *Casus Casus XIII*
prior est, cum res aut ob sui levitatem indigna
viri prudentis deliberatione, nec cassa nuce-
re feceritne an non fecerit ; ut levare festu-
culum de terra, fricare barbam, &c. Aut, ob
levitatem materiae non est multum æstimabilis ;
ut dare pomum puero, aciculam commodare,
&c. Juramentum de re, isto sensu adiaphora,
minimo est *illicitum*. Arguit enim sancti nomi-
nis Dei aut nimiam irreverentiam, si (ut fere
ex quodam habitu jurandi longo usu con-
stitit, imprudenti forte exciderit ; aut apertum
contemptum, si quis id sciens prudensque admi-
sit. Scilicet, non est Deus advocandus testis,
ubi dignus vindice nodus inciderit ; ubi
causa exigit, non iusta modo sed & gravis.

Et

Et in hoc omnes consentiunt. Cæterum de Obligatione quid statuendum? Video quidem plerumque Casuistas Pontificios in ea esse sententia, iuramentum de re exigua & parvi momenti esse non natura nullum, & non obligare, quia scilicet levis non est idonea materia Juramenti, & Lex non curat de minimis. Sed miror potuisse eos qui alias videri volunt esse tam Lyncei, in re tam aperta cæcutire: nisi quod putidæ illi distinctione *Peccati mortalis & Venialis*, quo velut fermentum totam Theologiæ Moralis massam fœde corrumperunt, locum relictum eupiant. Sed obligat iuramentum in re vel levissimi momenti contra *Primo*, quia in re gravi & levi eadem est veritas & falsitatis ratio. *Secundo*, quia in Assertorio Juramento qui aliter dicit quam res est, etsi in re levissima, pejerat: ergo à simili & in Promissorio qui aliter facit quam juravit. *Tertio*, quia aliter quantum in se esset, Deum falsæ rei testem faceret. *Quarto*, quia omnis jurans tenetur facere totum quod promisit, quatenus potest & licet: sed dare puero pomum & possibile est & licitum: ergo tenetur præstare. Non debuit ergo sic jurari: sed ubi juratum est, debet impleri.

Casus XV.

XVI. Reliquum est *Dubium Quintum*, ubi agitur in Materiam *Indefinitam & Incertam*: continet tres potissimum Casus. *Primus* Casus est, cum quis se tradit quodammodo in alienam potestatem, promittendo se facturum quicquid ille alter voluerit. Ut si princeps juraret se futurum aulico amico ob præstitutum sibi fidei officium quicquid is petierit: aut si servus cuiusquam vel amicus juraret se omnia heri jussa amici mandata facturum. In isto casu dico *Primo*, Juramentum istiusmodi, si simpliciter intelligatur ut verba sonant, esse *illicitum*. Injuriam

Deo, cujus unius servus est omnis homo quis-
 se facit *servum hominis*, & alienæ temerita- ^{1 Cor.}
 mancipium. Dico *secundo*, ut licitum esse ^{7. 13.}
 sit, aliud aliquid necessario subintelligi. Ut
 templi gratia, Juro me facturum quod voles:
 subintellige, si rem voles honestam, possibilem,
 equam. Atque eatenus, & in eo sensu obligat.
 videntur hac quasi solenni formula jurasse soliti
 im reges Persarum & Judæorum, idque indefi-
 te ad ampliorem magnificentiæ suæ & gratiæ
 entationem; *Pete quod vis, & dabitur tibi usq;*
dimidium Regni. Hac forma Rex Persarum
 Assuerus Reginæ conjugii juravit: & cum hæc: ^{Est. 5. 3;}
 æquam & necessariam peteret, ille pro fide ^{6, & 7. 2.}
 ata rem fieri iussit. Eadem pene forma cum ^{1. 3 Reg. 2.}
 Salomon Reginæ matri promississet, daturum se ei ^{20, &c.}
 quicquid peteret; & ipsa Adoniæ nomine rem
 peteret quæ Salomoni, cui comperta erat jamdiu
 hominis ambitio, visa est iniquior, *Salomon*, non
 obstante Juramento, postulatum matris non fecit.
 quo facto satis indicavit, non se alia mente pro-
 misisse, quam si res justa postularetur: suoque ex-
 emplo nos docuit, ubi indefinite in alienam vo-
 untatem juratur, subintelligi semper oportere
 hanc conditionem si is id voluerit, quod ex æqui
 tati jure ab illo modeste expectari, à nobis ho-
 neste concedi fas est. Suppetit & tertium ex-
 emplum ejus formæ juramenti, quod narratur, ^{Math. 14.}
Herodis, sc. *Tetrarchæ*, qui saltatriculæ ex-
 trepæ nepti gratiam facturum, juravit se ei datu-
 rum, quicquid peteret. Petiit illa rem iniquissi-
 mam; hominis innocentis & indemnati amputa-
 tum in patina caput. Rex fieri iussit *ἡ δὲ τὴν δε-*
ξάντων τὴν συνακαμίνους. Religiosum, scilicet,
 & verecundum hominem puduit præsentibus tot
 convivis non adimplere id, nefario licet facinore,
 quod se juramenti sacramento obstrinxerat.

Esto

Esto hoc nobis exemplum in cautelam ; aut illud Salomonis in imitationem. Et meminerimus Juramentum sic indefinite prolatum cum sua

*Conditio in-
telligitur. si
aqua sit l.
jus publi-
cum. ff. de
pa&.* *ita exceptione* tantum esse semper intelligendum & extendendum ad ea solum quæ sunt verisimiliter cogitata cum juraretur ; non ad ea, quæ si cogitata fuissent, non fuisset juratum.

Casus XV.

XVII *Casus Secundus* est, cum à subdito exigatur Juramentum conservandi & tuendi jura, privilegia, prærogativas & præeminentias superioris alicujus potestatis ; ut Regis, Civitatis aut Domus alicujus feudi : qualia sunt apud nos juramenta baronum, magistrorum, juramentum Suprematus Regii, & similia. *Licita* esse hoc genus Juramenta nemo non agnoscit, atque etiam *Obligare* : sed ob illorum jurium plerumque incertitudinem, merito dubitari potest *quatenus obligent*. Dicendum est, obligari subditum indubie ad conservandum quantum ipso est omnia jura quæ *usque* aut *usque*, legibus aut moribus constat esse legitima ; id est, quæ aut jure scripto definita sunt, aut longo temporis usu & diuturna (ut vocant) præscriptione invaluerunt : quatenus scilicet sibi nota sunt, vel etiam posthac moraliter innotescere poterint. Non tamen pariter obligari ad omnia ea conservanda quæ sunt dubii aut controversi juris : præsertim cum soleant fere qui potestate præditi sunt funiculis agrorum extendere, & ultra lapides clientium fallere, nec jurium suorum finibus contenti esse. Debet tamen subditus animo esse semper paratus & illa quæ sunt dubia, ubi iusta esse constituta agnoscere & tueri.

Casus XVI.

XVIII. *Ultimus Casus* est, ubi exigitur Juramentum à membro alicujus communitatis, privilegia, consuetudines, & libertates illius communitatis

nitatis. Quæritur, Qualis est obligatio? Respon-
 deo; *In primis*, Juratus obligatur ad omnia *statuta*
fundamentalia, quantum in ipso est, simpliciter
 observanda. *Fundamentalia* autem dico, quæ ne-
 cessario & proxime tendunt ad conservandum pub-
 licum statum, ordinem, & honorem totius corpo-
 ris sive communitatis. Sed in *secundo*, non semper
 & necessario ad rigorem literæ; sed prout in more
 posita sunt, & usu communi recepta, & prout ap-
 probata consuetudine ab alijs observantur. *Tertio*,
 ad minorum gentium statuta quod attinet, quæ
 pertinent ad externam tantum formam & decus:
 vel quæ aut ex conditione materiæ, aut ex forma
 actionis, aut alio probabili indicio vir prudens
 iudicaret non fuisse condita cum intentione *vi-
 de obligationis*; obligatur ea ordinarie observa-
 re: sic tamen ut liceat ei quandoq; iusta de causa
 sine scrupulo conscientiæ id prætermittere quod
 statuto aliquo faciendum præscribitur; modo id
 sit citra scandalum aut contemptum. *Quarto*, Ob-
 ligatio extenditur & ad statuta de futuro sancien-
 tia, modo sint possibile, iusta & honesta. *Quin-*
 si aliquod statutum post iuramentum præstitum
 derogatur, vel in desuetudinem abeat; obligatio
 iuramenti quoad illud statutum cessat, ita ut non
 teneatur illud ultra observare: nisi iuratum fuerit
 verbis specialibus in ipsam rem statuto decretam;
 eo enim casu sublato statuto manet tamen obli-
 gatio. *Sexto*, cum statuta Communitatum fere
 turrima sint, & multa multis ignota; & difficilissi-
 mum sit, imo vix possibile, omnia & singula exacte
 examini observare: qui bona fide ita se com-
 paraverit, ut nihil quod est officii sui lubens præ-
 terierit, debitamque adhibuerit moralem diligen-
 tiam, ut ea omnia sciret quæ ad ipsius officium
 pertinent; statueritque statui, honori, paci suæ
 communitatis, quantum humana patitur infirmitas,
 fideliter

Jura-
mentum non
debet plus
obligare
quam volu-
erit aut ra-
tionabiliter
ille debu-
erit obligare
ordinatores
is juramen-
ti. Gerson.
de ult. spi.
cit lect. 4.

fideliter & sine scandalo inservire ; hunc ego non dubitarim fidem de statutis observandis à se data bona conscientia hactenus liberasse, & debitum quod se obligavit equi boni lege exsolvisse. Quod item & de publicis *Regni Legibus* intelligendum est.

XIX. Atque hæc de prima casuum classe dis sufficient. Ne quis autem me existimet nimis propterea jurandi licentiam voluisse permittere quod toties dixerim hoc vel illud Juramenti generis *non esse illicitum* : illud necessarium duxi me mature submonere, non id ea mente aut hodie dictum, aut posthac dicendum, quasi cuivis licet putarem pro suo arbitrio cum voluerit sic jurare, quum sciam juramentum rem esse sacram, nec à magna cogente necessitate, idque rarissime, summa cum reverentia adhibendum. Sed id ubique intelligendum, non esse juramentum ex illa vel illa causa simpliciter & de toto genere illicitum. Exempli gratia, cum dixi Juramentum *impeditivum majoris boni* non esse illicitum, vel *Juramentum de re adiaphora* non esse illicitum : sensus fuit, non debere concludi Juramentum aliquod esse simpliciter & de toto genere illicitum, (modò habeat alias omnes debitas conditiones,) ex eo solum quod sit *impeditivum majoris boni*, aut ex eo solum quod sit *de re adiaphora* : sive, quod eodem recidit, non esse ex hac parte aliquod impedimentum quin ut possit esse licitum, si sit alias necessarium & omni alia ex parte debite conditionatum.

PRÆLECTIO QUARTA.

Continens Casus Quindecim.

SUMMARIUM.

Juramenti Causa Efficiens, & Proposita dicendum.

Juramentum puerorum.

Juramentum Amentium, & Morionum.

Juramentum hominis Ebrui, aut Irati.

6. *Juramentum ejus qui est sub alterius potestate.*

Autoritas deferentis Juramentum.

Fides hosti, heretico, perjuro, seroanda.

Juramentum, an & quatenus obligat jurantis heredes.

Fides data heredi & successoris præstanda.

Juramentum spontaneum.

13. *Juramentum dolo elicitum.*

Juramentum ex metu levi susceptum.

Juramentum vi & metu extortum. Latroni

data pecunia solvenda.

Solvuntur objecta.

Pactus cum Latrone silentium, an teneatur.

SECT. I.

Absolutis superiore Lectione præcipuis difficultatibus, quæ ad Juramenti *Materiam* proprius pertinebant: pergendum nunc ad ea dubia solvenda quæ ad *Causam* ejus

F

efficientem

efficientem quoquo modo reduci posse videbuntur. Est autem Juramenti *Causa Efficiens*, quod ad nostrum institutum attinet, duplex; altera, quam *Agentem* dicimus, cujus propria est effectio: altera, quæ agentem ad operandum impellit, quam ~~negotia~~ seu *Impulsivam* causam solemus appellare. Agens rursus aut est proxima & principalis, aut minus principalis & ab effectu remotior. Cum enim ad Juramenti obligationem dum ad minimum personas concurrere necesse sit, vel terminos istius relationis; personam scilicet *Jurantis*, qui fidem suam alteri jurejurando committit, & personam ejus cui juratur, qui fidem alterius sibi juramento interposito firmari postulat, quem plerique Ciceronem secuti *Deferentem* vocant: utriusque personæ suæ sunt quasi partes in hoc negotio; sed Jurantis primæ & potiores, secundæ Deferentis. Possunt autem spectari in utraque Agente, imprimis *conditio* (sive ut ita dicam idoneitas) *persona*; deinde & *extenso Obligatio*. Sunt ergo in hoc genere Causæ Efficientes illa dubia primo loco consideranda, quæ oriuntur ex defectu alicujus conditionis requisitæ ex parte *Agentis principalis* ad hoc, ut sit idoneus ad suscipiendum juramentum. Duo autem potissime requiruntur, ut quis ad jurandum idoneus sit, *Judicium* scilicet rationis, & legitima *Potestas*. Oporet enim ad jurandum accedere animo, & deliberato, & ad implendum promissum parato. Neque deliberare potest, qui non est præditus iudicio rationis: nec fidenter aliquid polliceri cum effectu, qui sub aliena potestate est, & sui juris.

Casus XVII: II. *Dubium* itaque *Primum* est, Quatenus obligat juramentum ejus, cui deest judicandi facultas? Qui defectus eum possit à variis causis oriri, varii propterea in hoc capite occurrunt causas.

Primum

primus est de *Pueris*, quoad pervenerint ad usum rationis; quod qua demum ætate fiat, nec à quodam definitum est, nec definiri posse puto: quum enim celerius maturescant, alii tardius. Jura quidem cum civilia Romanorum, tum plerarumque gentium municipalia certos annos constituerunt, quos antequam perventum sit, pueri nec ad juramentum assertorium præstandum sunt admittendi, nec cogendi ad promissorium. Qualis est autem ad nos annus ætatis decimus sextus, quo minor sit nec admittitur testis in judiciis, nec exigitur ab eo Juramentum aliquod fidelitatis: imò et Juramentum ab eo præstitutum est in jure nullum. Obtinet hæc in foro externo: cæterum in foro conscientie interno non eadem est ratio. Constituendi quidem sunt à prima pueritia liberi & pupilli à parentibus & tutoribus, ut *juramenti* vim religionem, *perjurii*que gravitatem & debitas ei penas mature intelligant, & serio expendant: sed diligentius sibi caveant ne se temere tam sædæamine polluant, sed à prava jurandi consuetudine discant ab initio abstinere linguam suam. Ex enim cogitari potest, quis possit esse *puerilis* *juramenti* necessarius & legitimus usus, tum ob jurandi imperitiam, tum ob illud quoque quod potestate aliena sunt: nisi forte à parentibus quorum potestate sunt pro jure suo ad aliquod mandatum suum fideliter exequendum exigatur. Semadmodum *Annibalem* fama est novem ferme annorum puerum à patre Amilcare inter sacrificandum aris admotum, & jurejurando adadmonitum, ut Romani nominis perpetuus hostis esset. Ah heu, proh prudor: ex collapsa dudum ubique homines Christianos disciplina domestica, & passim in vicis & in triviis pariter pueros & puellas, ubi vix dum articulate loqui didicerint, sacrum & verendum Dei nomen ore profano

phano & intrepide & impune temerantes: cuius vitii teterrimum fœtorem, quo pueri velut recentes testæ penitus imbuti sunt, vix tandem senes facti deponunt. Sed nolo me aliorum rapia doloris & indignationis æstus: redeo protinus ad rem. Dico ergo *juramentum puerorum*, antequam pervenirent ad annos (ut nostri loquuntur) discretionis, vel sint doli capaces, ob defectum iudicii, *nec licitum esse, nec obligare*. At quamprimum sunt doli capaces, ut possint quæ sit juramenti natura & vis, etsi tenuiter, aliquatenus tamen intelligere; quod ordinarie & ut plurimum contingit completo jam fere primo ætatis septennio, in multis etiam maturius, aut qui sunt præcocioris ingenii, aut in quibus malitia supplet ætatem: *juramentum puerile*, etsi sit (nisi fortasse excipi debeat is unicus casus, si à parente exigatur alius penitus illicitum; præstitum tamen obligare nisi aliunde impediatur. Ratio est, quia actus sua natura obligatorius, qualis est ille jurandi actus processit, ab animo judicandi facultate aliquatenus prædito.

Casus XVIII
& XIX.

III. *Secundus Casus* est de amentibus & furiosis & *Tertius* itidem de stultis & morionibus. Quorum utrique generi hominum familiare vitium est, ex ore impuro etiam incogitantes juramenta importune eructare. Quod, etsi est illis à nobis condonandum; & fortassis à Deo qui summe misericors est, nec messem expectat ubi sementem non fecit, non imputabitur eis in peccatum, quod ex invincibili mentis errore promanat: certum tamen est, quod de omni juramento pronuntiatio aboli & communi pravitate cordis humani promanere, qua sumus omnes Adæ filii inflexibiles ad malum, ad omne mali genus cerei. De ejusmodi juramenti, vana quæstio est, & nulli usui, Sicut

Matt. 5. 37.

Servator, ἐκ τοῦ πομπῆ ἐστίν, ex instigatione diaboli & communi pravitate cordis humani promanere, qua sumus omnes Adæ filii inflexibiles ad malum, ad omne mali genus cerei. De ejusmodi juramenti, vana quæstio est, & nulli usui, Sicut

*

licita an illicita? quia expansio rei licitæ & illicitæ ad eos tantum pertinet, qui possunt aliquatenus iudicare de rebus actis aut agendis, utrum sint suæ regulæ (id est, legi Dei & rectæ rationi) conformes vel non. Qua facultate cum destituantur qui sunt impotes mentis, frustra illis legem dixeris. Næ is cum ratione sua vel magis insanit, qui ab infano rationem factorum exposcit. Interim constat ejusmodi juramenta, in quantum sunt sine amentium, nullatenus obligare. Quod si quis alias furiosus & amens, lucidis tamen animi intervallis per certa tempora ita fruatur, ut sit per illa intervalla mentis suæ compos: juramenta ab illo tunc præstita non minus obligant ad sui impletionem, quandiu contigerit eum recto rationis uti, quam si ab homine sanæ & sedatæ mentis præstita fuissent.

IV. *Casus Quartus & Quintus* sunt de Obligatione Juramenti, quo quis aut *ebrius pollicetur* aut *iracundus minatur* se aliquid facturum, quod sobrius, & pacatus fieri nollet. Ratio dubitandi est, quod cum ad hoc, ut juramentum aliquod obliget, requiratur aliquod saltem animi deliberati iudicium; *ebrietas & iracundia*, quarum utrumque est amentia quædam brevis, sic iudicium perturbant, & rationis usum tollunt pro tempore, ut quoad alteri crapulam edormierit, alteri nonnihil deferperit æstuantis animi dolor, neuter sane à fu- rore multum distare videatur. Cæterum de istiusmodi Juramenti illud imprimis certum est, neutrum genus excusari posse à peccato: sed utrum ebrietas aut iræ impetus peccatum quod est in illo jurandi actu aggraves an extenuet potius, non satis inter omnes convenit; neque profecto videtur isti problemati una affirmatione simpliciter & sufficienter responderi posse, cum iudicium hoc in parte pendeat plurimum ex circumstantiis.

Sed utcumque, est ea quæstio non hujus instituti. Evincit ratio dubitationis expedire, ne quis a ebrius aut iratus quidquam omnino juret: quia in illa mentis intemperie non potest jurare in judicio, sed necesse est ut id temere effutiat, quicquid demum id sit, quod suaserint (quæ nil moderabili suadent) vinum & dolor, quod sanus & fidei indictum injuratumque magno redemptum cuperet. Sed tamen de Obligatione distinguendum est. Nam primo, aut res illicita est in quam juravit, aut licita & honesta. Si *illicita* fuerit (plerumque fit in his præsertim juramenti quæ in his nimia vindictæ cupiditate obsecratis ex animi quodam impetu excidunt) manifestum est non obligare: rei enim illicitæ nullam esse obligationem ante demonstratum est satis. Idcirco & prudenter ab Abigaile admonitus est & monenti pie obsequutus est *David*, postquam indigna hominis ingrati contumelia paulo commotior, in intercessionem Nabalis & universæ domus ejus jurasse cum posthabito jurejurando manum abstinuit sanguine. Quod si res jurata sit *licita*, ut sunt ea quæ ebrii magnifice pollicentur; tum conspiciendum est *secundo*, qualis quantusque fuerit ebrietatis excessus: num in eo gradu ut impediant tantum aut perturbaret usum rationis, an in eo ipsam mentem penitus auferret, hominemque summa mota ratione quasi in bestiam aut feram converteret. Rationis usu penitus sublato, qui juratur tenetur ubi ad sanam mentem redierit, & ebrietas & temerarii etiam juramenti seriâ agere pernitentiam: non tamen obligatur ad faciendum quod se facturum juravit; quia quo tempore juravit, non habuit eum usum rationis qui necessarius esset ad judicandum de rebus agendis cum alio animi deliberatione. At rationis usu præceptum tantum, non autem ita sublato, quin ut potest quantum

quantumvis ebrius de rebus agendis aliquo modo
dicare & statuere, videtur etiam aliquo modo
obligari ad iuramentum aliqua saltem ex parte ad-
implendum, si fieri possit sine suo admodum gra-
vissimo incommodo; tum ratione antecedentis delibe-
rationis ad obligandum sufficientis, tum in aliquam
meritatis suæ pœnam, ut discat in posterum sa-
berere, & sobriam vitam agere, ne id in se temere
committat ebrius, quod cum sobrium ringat. Sed
adimpletio promissi cedat juranti in grave dam-
num aut incommodum; ut si quis ebrius juraret
jurandum unde familiam alit, venditurum vili pre-
cio: videtur non obligari. Ob eam scilicet ratio-
nem, quod vix ullum potest esse certius indicium
notæ sedis suæ mentis, quam cum quis vino sa-
uus id se facturum magnifice pollicetur, quod est
in suo magno malo conjunctum. Quum ergo
simus inter jurandum non fuit plene liber; pro-
pterea, nec erit obligatio plena. Is itaque fortas-
sit in hoc casu erit rei non bonæ exitus non pes-
simus, si utraque pars, jurans scilicet & is cui jura-
tur, viri boni & prudentis arbitrio rem totam per-
mittat: qui statuatur scilicet ex circumstantiis, quo-
rum partem par sit jurantem ejus quod promissit in-
juriæ & ex ebrietate temeritatis pœnam per-
olvere.

V. *Dubium Secundum* est, de Juramento ejus Casus XXI.
qui non est sui juris, sed sub potestate alterius:
si filius familias aut pupillus qui sunt sub pote-
state parentum & tutorum, vel servus qui est in
domini potestate, vel uxor sub mariti potestate,
vel subditus alicujus principis, vel miles sub imperio
reicis, vel alius quivis qui alterius potestati ita sub-
jicitur ut non sit plenarie sui juris, iuramentum
quod præstat sine permisso superiorum: queri-
tur an & quatenus valeat ejusmodi iuramentum?
Respondetur: Non licet ei qui alterius potestati

subest, de his rebus in quibus subest, aliquid jurando statuere, sine consensu sui superioris: vel expresse, si commodè haberi potest: vel saltem tacito; id est, ubi jurans potest verisimiliter presumere superiorem, si consuleretur, non contradicturum. Si secus fecerit, peccat jurando: non obligatur ad faciendum quod juravit; imò obligatur ad non faciendum, nisi accedat superioris, ut rem rescierit, licentia. Id quod fuse explicatum est à Mose toto hoc capite, in casu *voti* vel *juramenti*, (nam, quantum ad vim obligandi, ex hoc ipso versu videtur esse eadem utriusque ratio) *Virgine* præstiti, dum est in domo patris sui, vel *Muliere*, in domo mariti sui. Summa est, *Votum* *Virginis*, si pater resciverit nec contradixerit, ratum esse; quia tacendo consensisse videtur: si contradixerit, irritum. Quod idem per analogiam de aliis omnibus statuendum est, qui alicui potestati subsunt, quatenus subsunt; ut ex antedictis manifestum est, his duabus rationibus: *Primo*, quia injuriam alteri facit, qui quasi jure suo statuit de iis quæ sunt juris alieni: nemo autem tenetur alteri injuriam facere, ex quinta nostra hypothese, cum nulla sit rei illicitæ obligatio. *Secundo*, tenetur quisque ex officio superiori, in hiis quibus superior est, subjici, atque ipsius voluntati parere: quam obligationem ex tertia nostra hypothese subsequens juramentum tollere non potest. Proinde omnino dicendum est. Juramentum ejus qui sub alterius potestate est, absque ipsius consensu nec *licitum* esse, nec *Obligativum*.

VI. Quod tamen non est ita absolute intelligendum, quin ut *duplicem* admittat exceptionem quarum altera *personam* respicit *jurantis*, altera *consensum superioris*. Quod ad jurantem attinet sciendum est, vix quenquam qui gaudet usu ratio-

ita plene sub alterius esse potestate, quin ut quantum ad aliqua saltem, sui juris. Et de his licet unicuique statuere pro suo arbitrio, etiam consulto superiore, ut possit aliquo actu suo sine licentia inducere sibi obligationem. Non de- Caii servus Titio operam suam locare aut he- rum bonorum partem aliquam ei donare vel commodare, sine consensu ipsius Caii : quia in his ad obsequium præstandum, ad disponendum bonis, vel ad quamcunque familiæ administra- nem spectant, habet pater-familias merum im- rium. Potest tamen Caii servus de *peculio* i *Servus* vel Caii filius de *peculio* (quod vocant) *ca-* *quod iuravit* *servatur, si* *peculii ad-* *ministratio-* *nem habuit.* *l. 20 ff. de* *Jurejur.* *si vel quasi castrensi,* aliquid Titio donare vel omittere, Caio inconsulto ; & si promissionem amento firmaverint, tenentur vel eo invito pro- his stare : quia habet uterque peculii sui libe- potestatem & dispositionem, estque, quoad Jurejur. sui juris. *Secundo,* quod ad *consensum superi-* attinet, sciendum ad rati habitationem juramen- subdito præstiti, non necessario requiri con- sum præcedaneum expressum, sed sufficere *con-* *sensum tacitum,* sive antecedentem sive subsequen- *Consensum tacitum Antecedentem* intelligo, ex rei æquitate vel levitate, vel alia proba- causa verisimiliter præsumi potest, superio- facto consensurum, vel saltem non contradi- rum, si consuleretur : Ut si, Caio absente, vel consulto, uxor ejus pauperem nudum trita veste pareret, aut stipem mendico erogaret : aut filius vel servus Titio vicino petenti bovem, aut asinum, aut aliud quid rusticæ domesticæve vectilis utendum commodaret ; aut ad ædes construendas, fruges comportandas, aut aliud opus necessarium perficiendum operam ei suam collo- *Consensum tacitum Subsequentem* intelligo, superior, cujus in potestate est quamlibet pro- missionem

missionem à subdito temere factum, si sibi con-
modum visum fuerit, rescindere; postquam pro-
missum rescivit, non statim & palam contradic-
tione nec ullo certo indicio prodit, quod hæcenus
factum est ita sibi improbari, ut impleri porro no-
lit. Juxta id quod à Moyse præscriptum est hæc
jus capitis versibus sexto, octavo, aliisque: ubi
irritandum à patre vel marito filię conjugisve vo-
tum, requiritur dissensus sui & *aperta & manifesta*
significatio. Nec enim satis est patri ad irritan-
dum (sic in Scholis loquuntur) filię votum dixisse
id sibi displicere: sed oportet ut apertè contra-
dicat, *יָאֵן אֲבָרְדִּיאָא אֲבָרְדִּיאָא*, vers. 6. & 9. *מַעֲרִיפִין מַעֲרִיפִין*, vers. 13. & 16. si renuendo
abnuat, & tollendo tollat. Quasi diceret, oportet
ut factum constanter abnuat, & interposita omni au-
thoritate sua prohibeat quod promissum est fieri.
Requiratur etiam ut id statim fiat, *וְאֵן יִמְדִּיעַ*
אַחֲרֵיהֶן, vers. 6, 7, 8, 9, 13, 15. quo primum die audi-
vit quid ea de re inaudiverit. Quasi diceret, si dissen-
suum suum vel uno die dissimulet, votum in perpe-
tuum stabilivit: qui enim sero se nolle signifi-
cat, putandus est aliquandiu voluisse.

VII. Post considerationem personæ Jurantis
ut Agentis principalis; consideranda proxime ve-
nit persona *Deferentis juramentum*, sive ejus cu-
juratur, cujus post ipsum jurantem sunt hæc in
partes secundæ. De qua est *dubium Tertium*
ubi duo occurrunt Casus: prout ejus spectari po-
test vel *Authoritas*, vel *Fides*. *Casus ergo primus*
est; ubi de ejus authoritate ambigitur qui exigit
à nobis Juramentum. Si enim sit *Legitimus Superior*,
atque ita à nobis agnoscatur, neque aliud
nobis Juramentum exigit quam quod est lege sa-
cramentum, aut diuturna & approbata consuetudine
stabilitum: nemini potest esse dubium ejusmodi
juramento

mentum & licite præstari posse, & debere fin-
 ter adimpleri. At ubi videtur is qui jura-
 tum exigit, id nullo suo jure facere, sed ejus
 potestatem sibi indebitam usurpare: dubitari
 est non immerito, liceatne jusjurandum ab eo
 delatum suscipere; & si susceperimus, an &
 tenus obligemur. Dicendum *primo*, debere
 minem pium & fortem juramenta omnia ab eo
 non habet legitimam potestatem imposita,
 tum in ipso est omnino declinare. Non
 do quia solenne est *omnis hæreticus* ad iniqua
 mittenda eos in quos tyrannidem exercent
 appellere: sed etiam quia tenetur quisque jus
 libertatemque pro virili tueri; nec se
 le alienæ tyrannidi in servitutem tradere. At
 do, si præter imperium vis insuper adhibea-
 cui resistere non poterit, ita ut nullus jam
 sine summo discrimine recusandi locus: dicen-
 posse virum pium tale juramentum ob vitan-
 grave incommodum in se admittere, sed æ-
 tamen & gravatè & cum aliqua reluctantis ani-
 significatione; dummodo tamen ipsa juramen-
 verba (quod in hoc genere rarissimum est) ni-
 contineant aut ex se illicitum, aut legibus pub-
 s contrarium, aut juri alicujus tertie persone
 rogatorium: Alias recusare debere, etiam cum
 e discrimine, & ultima quæque pati potius
 am inhonesto vinculo obligare caput. Dicen-
tertio, qui juramentum susceperit à persona
 am auctoritatem non habente delatam, sed nul-
 alia ex parte vitiosam, omnino teneri ad im-
 endum quod juravit.

VIII. *Casus secundus* est, si sit is cui jurandum *C. 1. §. 1. de iur. iur.*
 infidelis, vel Hæreticus, vel qui nobiscum an-
 egit non bona fide.; Dico *primo*, licitum esse
 mini infideli aut hæretico aut perjurio fidem
 dare

dare. Factum id ab *Isaaco* & *Jacobo* Patriarchis itemque ¹ à *Josue* & primoribus populi Israelitici qui fœdera cum Allophylis & Infidelibus pepigerunt fidemque mutuam datis ultro citroque lœnibus juramentis confirmarunt. Dico *secundum* fidem his datam esse omnino servandam. Sole nostri Pontificiis objectare, quod doceant *fidei cum hæreticis non esse servandam* : in quo sibi clamant summam injuriam nostri *secundum* ² *Jesuitæ*. Pudet scilicet, eos in tam clara luce divina tam alienum ab omni sana ratione, tam humanæ societati perniciosum, palam profiteri. Sane enim evicerunt nostri, idque ³ *prolatis tabernaculi* defendi illam conclusionem à nonnullis ejus Ecclesiæ doctoribus, sine ullo librorum aut probatione, aut expurgatione. Sed ut omnes verum tenus negarent, illud saltem constat, si de eorum hac in re sententia aut ex doctrinæ suæ principibus aut ex factis factorumque ratione, prout à scripturæ partium nec suspectæ fidei historicis narratur, judicare licet, non esse cur sibi calumniæ à nostris fieri tam fidenter clament. Inter sententiam illam, dum nolunt videri suam, fallam aut impiam tacite agnoscunt. Increpant aliquoties Prophetæ Reges Judæ, & præ ceteris *Ezekiel*, toto fere capite decimo septimo, quod fidem Babyloniarum regibus juratam non servasset. Locus est insignis, & quem memini alicui *Chrysostomum* & Iulæ & pulchre admodum expone-
care. Quin & Gentilium historiis nobilitata *Reguli*, aliorumque hac in parte fides : qui *Hostibus* & *Pœnis* (perfidissimæ genti) quod jurando intercedente promiserant, vel cum capitis periculo censuerint oportere præstari. *gulum* hoc Elogio ornat *Silius*, compellans eum quasi per apostrophen.

¹ Gen. 26.
28. & 31.
44. & c
Jos. 9. 15.
19.

² Becan.

Manual. 15.

³ Nullo,
nullo modo
fides servan-
da hæreticis
etiam jura-
mento firma-
te. Simanca.

Qui longum semper fama gliscente per ævum,
infidis servasse fidem memorabere Pœnis.

Obijcies fortasse vulgaria illa, fallere fallentem
fraude non habendum, & cum Cretensibus Cre-
dendum. Quibus addi possunt quæ adducuntur
ratio duo illa; alterum Bruti dictum est Appi-
us, ἐδὲν μὲν ἔστι Περικλέους ὡς τρεῖς ἔργων
ἐπὶ τὸν, cum tyranno nulla Romanis fides est,
juramenti Religio: alterum è veteri Tragi-
a. Fregisti fidem, inquit ille quidam; respondet
er, Quam neque dedi neque do infideli cuiquam:
spondeo, ista, è communi vita sumpta, ostendere
gis quid facere soleat vulgus hominum, quam
od fieri debeat. Vel si sint pro veris admit-
da, ibi solum probari, ubi juratum est sub
ditione, vel expressa, ut si dicam, Juro me
rum tibi centum, si tu mihi fundum pignori da-
intra mensem redemeris; vel saltem tacita, ut
n duo homines mutuis juramentis se obligant
mutuo promissa præstanda per respectum mu-
m. Exempli gratia, Si Chremes herus juraret
z servo se daturum ei annuatim decem au-
Sofia vicissim Chremeti juraret se ei servi-
um octo annis: qui horum utervis promissam
m prior violaret, alterum fidei religione pro-
s liberaret. At si duo homines mutuo se
igent promissis diversi generis, aut non co-
tempore, aut alias citra mutuum respectum:
lata ab uno fides non liberat alterum ob-
tione; sed uterque tenetur id servare quod
juravit, etiamsi alter quod suarum erat par-
non effecerit. Exempli gratia: Rex ali-
simpliciter & citra respectum ad fidelitatem
ditorum jurat se regnum administraturum
& secundum leges. Subditi alio tempore
simpliciter

De jure
bell. 13.

Frustra quis
fidem postu-
lat sibi ser-
vari ab eo,
cui fidem à
se præstitam
servare recu-
sat. Rex ju-
ris in sexto;

simpliciter & citra respectum ad Principis officium jurant, se ei debitam fidelitatem & obedientiam præstituros. Utrique obligantur quod est officii fideliter facere, etsi defecerit altera à suo officio : ita ut neque Rex solutus sit suo iuramento, si subditi debitum obsequium non præstiterint ; nec Subditi suo, si Rex à iustitiæ tramite deflexerit.

IX. Haecenus de conditione utriusque personæ Agentis : Jurantis, scilicet ut principalis, & Juramenti deferentis, ut minus principalis. *ibi* *bi*um quartum sequitur, de Extensione obligationis respectu utriusque personæ ; ubi duo occurrunt.

Casus XXV. Prior Casus respicit personam Jurantis. An & quatenus Furamentum obligat Furantis heredes & successores ? Exempli gratia ; Caius, pro Titii fundo, jurat simpliciter se soluturum intra sex menses centum libras : Interea tempore moritur Caius : quaeritur an vi iuramenti à præstiti teneatur Caji hæres solvere promissas pecunias ? Respondetur, teneri quidem Caji hæres ad solvendum, ratione rei quæ causam dedit iuramento, in quantum fruitur commodum eius fundi pro quo promissæ sunt pecuniæ : hæres enim de jure tenetur solvere iuxta debitum functi in cuius bona succedit, & æquissimum est ut hæreditas transeat cum onere suo. Non tamen teneatur hæres vi Furamenti à defuncti præstiti ita ut si non solverit, injustus tamen sit, item perjurus. Cujus ratio est : quia iuramentum est vinculum personale & inducit obligationem spirituales tantum in conscientie foro interiori, non autem civilem sive temporalem in externo. At in personalibus nemo ligatur proprio consensu. Si dicatur Caium per alium iuramentum personale obligare posse se & heredes ad aliquid faciendum, ut quotidie fieri videtur

Syngraphis obligatoriis: ergo videri à pari
eum & sacramento obligare hæredes præ-
sim si expressis verbis dicat se jurare pro se
credibus suis. Respondeo, non esse parem
obique rationem. Quia *Obligationem Spiritualem*,
est in conscientia, necesse est esse persona-
; sicut est sua cuique conscientia propria, &
non possit transire ad aliam personam: ast
Obligatio Temporalis sequitur rem temporalem;
cum possit transire ad aliam personam, po-
consequenter alteri personæ obligationem in-
ere. Teneatur ergo hæres ex æquitate rei, non
aramenti.

Casus posterior respicit personam ejus cui *Casus XXVI.*
tur: An qui juravit aliquid alicui facturum,
defuncto obligetur id facere *hæredi ejus vel*
successori? Respondeo, ordinarie obligari. Cer-
est jurantem obligari, si expresserit id se fa-
um ipsi aut hæredi. Obligari etiam censen-
est, etsi non sit expressum, ubi juramentum
pitur ratione alicujus *dignitatis*: quia digni-
non variatur ex varietate personarum. Unde
Subditus aut Miles jurat fidelitatem Regi,
Imperatori exercitûs; censetur juramentum
etiam quoad successores in eadem digni-
Idem dicendum est in materia *debiti*, &
que aliis rebus, in quibus ratio aliqua *officii*
contra causam præbuit juramento. Si quæ-
unde fiat ut Juramenti vinculum, cum sit per-
ex parte jurantis, non sit etiam personale
arte ejus cui juratur, sed transeat ad hæredes
successores: sive quod idem est, quare potest
se obligare *alicui & successoribus ejus*, etsi
flores in juramento non exprimantur; non
autem obligare *se & successores suos*, etsi
te exprimantur: Respondeo, discriminis ra-
in hoc positam esse, quod in altero casu
agatur

agatur de obligatione *propria*, in altero de obligatione *aliena*. Obligare potest quisvis seipsum spiritualiter prout ipse voluerit & intenderit; proinde potest per actum proprium obligare tam successoribus alterius, quam personæ ipsius; at non potest quis alteri inducere obligationem nisi ipse quoque voluerit; & proinde non potest actu suo obligare spiritualiter nisi seipsum tantum. Quod autem dixi in responsione ad dubium hoc casu, jurantem *ordinarie* obligari: id propter dixi, quia fieri potest ut interdum non obligetur. Nam cum de jurantis intentione, ex natura rei & materiæ subjectæ præcipue judicari debet, ubi ex natura rei promissæ & aliis circumstantiis verisimiliter præsumi potest jurantem intendere promissionem tantum personalem ei cui juratur & non successoribus ejus; obligatio juramenti non transit ad successores.

Casus XXVII. XI. Sed de *Causis Agentibus* hæc dicta sufficiant: ad *Impulsivas* transeo: Quæ partim internas sunt, partim externæ: *Internas* dico, cum ex mero motu propriæ voluntatis sine alterius impulsu, sponte se ad jurandum offert: vel ex impetu quodam iræ, amoris, alteriusve perturbationis animi passionis; vel etiam ex sola peccandi libidine & impia quadam jurandi consuetudine in loquendum temere & sine judicio juramenta inde spargit. Quod vitium, ob peccati cum vitæ frequentiam, optarim ut in sacris orationibus & sæpius & vehementius reprehendatur; quod video suis temporibus à sanctissimo viro Johanne Chrysostomo diligenter & acerrime factum: ne justissimo Dei judicio ^{propter} juramenta terra lugeat, & Dominus juret in ira non se habiturum innoxios, qui verendum ipsum nomen ita contemptui habent, ut non verecundie sine necessitate sacrosanctam Dei majestatem

¹ Jos. 9.
15. &c.

em & arbitrum adducere. Sed de toto isto juramentorum genere non est quod multa dicam. minino prohibitum est omne juramentum spontaneum, nisi causa sublit gravis & necessaria. Aure est operæ pretium, quid de se Augustinus, inquit, *sed quantum mihi videtur magna necessitate compulsus, cum videre non mihi credi nisi faciam, ei qui mihi non credit non expedire quod non credit.* quasi diceret, tunc solum jurandum est, cum exigit ut nobis credatur, & injuratis non credere. Et in hoc casu (in quo solo licitum est) juramentum ultro præstitum vel maxime obligat: nullum vinculum arctius obliget, quam quod sponte susceptum est.

XII. His itaque missis, pergo ad causas impulsivas externas: quæ duæ sunt potissimum. *Dolus* Vis. Dubium ergo Quintum est, de Obligatione juramenti, quod dolo & astu elicited est: id est, cum quis alieno verbo vel facto in errorem ductus, jurat se aliquid facturum, quod, nisi alio deceptus, non fuisset juraturus. Cujus rei nostre habemus exemplum de *Josue & Principibus* populi Israelitici: qui à Gibeonitis simulantibus se peregrinos esse, qui è longinqua regione essent ut fœderis conjunctionem cum populo quaererent, decepti admiserunt eos in fœdus, etque illis interposito jurejurando dederunt. tamen postquam se deceptos senserunt, non sunt rescindere juramentum, cujus religionem se obstrictos sciebent, sed vitam ipsis & pacem prout pacti essent concesserunt: rationem hanc inierunt (imposita eis conditione, ut ad ministeria quæque adhiberentur,) quæ Gibeonitæ & præsentis doli pœnas aliquas darent, & in officio continerentur, neque Israelitis posterum nocere possent. De quo facto sic Ambrosius, *Josue pacem quam dederat revocandam*

¹ Jos. 9:
15. &c.

² Lib. 1.
de offic. 12.

*candam non censuit, quia firmata erat sacramen-
religione, ne dum alienam perfidiam arguit, sua
fidem solveret.* Quo uno exemplo satis confi-
juramentum dolo elicitum habere vim obligandi.
Et ne quis existimet Josue cum suis fuisse hac
re plus æquo superstitiosos: non ipsi solum po-
pulo qui Gibeonitas putat jurejurando non ob-
stante occidendos esse, restiterunt hac reddi-
consilii sui ratione, ¹ *Furavimus iis in nomine*
Dei Israel & ideo non possumus eos contingere: &
& Deus ipse duplici postea signo rem compo-
bavit. Altero, dum depugnanti Josue pro Gi-
beonitis adversus conjuratos in eorum perni-
ciem Reges, ² *victoriam insignem, edito etiam*
illustri miraculo, concessit. Altero, cum per
centum superque annos, ³ *Sauli Regis iniqui*
pacti cum Gibeonitis fœderis violatio trienni fa-
publica vindicata, septemque è liberis ejus pu-
lico suspendio ex Dei ipsius mandato tandem
piata est.

XIII. Est tamen in hoc casu aliqua distinc-
admittenda. Nam error ille, in quem inducitur
est alterius dolo cui juravit, si sit circa aliquam
circumstantiam tantum, aut circa *causam* rei
quo modo *extrinsecam* & quasi accidentariam
non tollit obligationem: ut ex errore Israeliti-
rum circa Gibeonitas jam patuit. Quod idem
cendum est, Si Caius Titii viduam juraret se
aturum uxorem, putans eam esse divitem
esset pauper; teneretur eam ducere, nec iste er-
ror tolleret obligationem: & sic de aliis juram-
tis ejusdem rationis. At, si error sit circa
stantiam ipsius rei, aut *propriam* ejus *causam*
si Caius juraret matrimonium contrahere
hac fœmina particulari sub nomine Titiz;
tans eam esse Titiam quæ non est, & postea
rorem suum deprehenderet: non teneretur ju-

¹ Jos. 9:
39.

² Jos. 10:
8, 13.
³ 2 Sam.
21. 1.

ento. Error enim circa substantiam rei, quæ fuit propria jurandi causa, irritam facit promissionem, obligationem tollit.

XIV. *Dubium Sextum* & ultimum est, de Vi: re de Jutamento per metum extorto contra voluntatem jurantis, ita ut metus ille si abesset, nollet jurare. Et est quæstio sane difficilis & intrinseca: conabor tamen summam rei expedire, quæ

otero & brevitate & perspicuitate. *Casus* ergo *Casus XXIX.*

imus est, ubi *metus* est *levis*, & qui non facile cadit in constantem virum: ut si quis metu iniquæ censuræ, vel irrisionis, vel iræ & offensionis aliqujus viri potentis, juramento se promitteret faceretur aliquid quod sibi esset inconveniens, quodque, ni metus ille esset, nec facere vellet nec promittere.

Pro responsione illud imprimis repetendum est, quod in tota hac materia juramentaria est sanctissime observandum, siquid proponatur jurandum, quod est contra legem Dei, contra officium hominis Christiani, contra bonos mores, contra leges Reip. contra antecedentem obligationem, aut alio quocunque respectu illicitum; non debere ullo aut commodi intuitu, aut periculi metu, ejusmodi juramentum sive præstari, sive præstitum adimpleri. Hoc supposito dico, quod fortis (id est pio; pius enim esse nequit qui non est fortis) simpliciter contemnendum esse iniquum & levem metum, & omne ejusmodi juramentum constanter & intrepide recusandum. Nihil

mirum est: *Vir justus fortis ut leo*; qua fortitudine qui destitutus est, vix fieri potest ut faciat aliquid viro bono dignum. *Qui enim servat ventum non seminabit, & qui speculatur abbes non metet*, inquit Solomon. Imo vix fieri potest quin ut multa sane faciat viro bono indigne: *Timor enim hominis, eodem Solomone adducit laqueum*. At, si quis forte præ-

an-

mi

Prov. 28. 1. Eccl. 11. 4.

Prov. 29. 25.

G 2

mi angustia incautior laqueo se implicari passus fuerit, *ligavit ligamen super animam suam*, & tenetur id quod promisit adimplere.

Casus XXX.

Horat.
3. Od. 2.

XV. *Casus Secundus* est, ubi gravis & justus est metus, & qui cadere potest in constantem vicum: qualis est metus captivitatis, amissionis omnium bonorum, infamiae cruciatus, & quod est *ἡ φοβερὴν φοβερῶτατον* ipsius mortis. Dico *primum* ut supra, si juramentum contineat in se quid illiciti, ne vel mortis vitandae causâ à vi honesto suscipi debere; nec susceptum posse sine peccato servari. Audite, Christiani, auream hominis Ethnici hac de re sententiam: *ἵ Justum & tenacem propositi virum, Non civium ardor prava jubentium, Non vultus instantis tyranni Mente quatit solidâ.* Dico *secundo*, si res exigatur inter tantâ vi aliqua aut gravi metu, quæ nec illicita est nec cuiquam injuria, sed ipsi tantum juranti plerumque minusve incommoda; ut si quis iter faciens inderet in latrones, qui mortem ei strictis gladiis minarentur, nisi promissâ sub juramento certâ pecuniae summâ vitam redimat: *licitum esse* in hoc casu pecuniam promittere, & promissionem jurando firmare. Ratio est, quia è duobus propositis malis licet, & prudentem decet, minus eligere: & minus malum est pecuniae jectura quam vitæ. Dico *tertiò*, Juramentum istiusmodi *licet dare*, & pactum cum prædonibus pretium omnino esse persolvendum. Quod, etsi videatur ex antea dictis esse satis manifestum; tamen cum habet hæc assertio magni nominis adversarios, inquit *his Ciceronem* (singularis judicii virum, & de jurisjurandi religione, quoad licuit homini Germanico, hoc uno dempto, cætera ferè rectissime sentientem:) non abs re erit assertionem hanc aliquot rationibus confirmare. *Primo* ergo, qui jurat rem licitam & possibilem, tenetur id præstare.

are : atqui pactam prædoni pecuniam solvere
 illicitum est, nec impossibile : ergo tenetur.
Secundò, elegit id quod tunc visum est ipsi melius,
 quodque, si è duobus alterum ipsi esset jam nunc
 necessario eligendum, denuo eligeret : & videtur
 non posse honestè recusari, quod fuit prudenter
 electum. *Tertiò* ; quod ob certum finem pro-
 missum est, à promittente debet præstari, post-
 quam consecutus est suum finem ; quia omne
 ob conditione pactum, conditione illâ præstitâ
 debet & ipsum præstari : quo maximè funda-
 mento nititur Voti conditionalis obligatio. Sed
 pactus cum latrone pretium, eo fine id fecit, ut
 vitam suam redimeret : ergo postquam vitam
 redemit, assecutus finem quem intendebat, debet
 olvere quod promissit. *Quartò*, suspecta debet
 esse semper prudentia carnis, ut inimica cordis
 puritati, & tranquillitati conscientiae infidiosa :
 prudentia autem carnis, quæ demum est si hæc
 non sit, ubi videtur honestas cum utilitate certare,
 honesto postposito, id quod utile est amplecti ?
 Siquis poterit de pecunia pacta solvenda multum
 deliberare, cui potiores sunt divitiis religio &
 des, & qui posthabendum statuit tranquillitati
 presentis commodum temporale. *Quintò* demum,
 laudantur Ethnicis *Regulus*, aliique (ut dictum
 est superius) qui fidem hostibus servârunt, etsi
 iniquissimis conditionibus pactam : Laudatur &
 ipsi Ciceroni *Pomponius tribunus*, qui servavit quod
 errore coactus juraverat, idque hoc adjecto epi-
 phonemate, Tantum temporibus illis jusjuran-
 tum valebat.

XVI. Ast excipiunt qui contra sentiunt ; *Im-*
primis, Non esse hostis, & latronis vel piratæ e-
 andem rationem : cum hoste, perinde ac cum
 hostis adversario, jure agendum (Gentium hic, ut
 illic civili :) & proinde fidem ei servandam ; at

cum prædone, velut humani generis communi hoste, nullam esse juris, ergo nec & fidei societatem. Respondeo: *primò*, peritos juris interpretes affirmare, esse aliquam vel cum latrone juris societatem; ut cui ex jure gentium depositum sit reddendum; ergo à pari & promissum solvendum. *Secundo*, etsi latroni nihil deberetur, ut personæ indignæ; qua ratione nudæ promissionis exsolutio posset fortassis excusatiùs evitari: at Deo saltem præstandam esse fidem. Obijciunt *secundo* isto pacto honestum civem à sceleratis hominibus spoliari; quod cedit in malum publicum. Respondeo, imò verò honesti civis vitam servari quod cedit in bonum publicum. At latrocinia inquit *tertiò*, & rapinæ hac ratione stabilientur si latronibus non modò impunè erit, sed & laute. Respondeo, id si fiat, per accidens fieri ipsorum vitio, non illius; qui nec juvit ullo modo latrones, nec vel probavit promittendo vel probando promissum servando ipsorum factum; quin potius dum consuluit sibi ipsorum quoq; scelera ita impedit, ut latrones essent solum, non item hominidæ. Obijciunt *quartò*, Obligationem juramenti oriri ex actu judicii & voluntatis deliberatæ: ergo ubi voluntas non est libera, ita ut non tam actus dicenda sit quàm coactio, nullam videri sequi obligationem. Respondeo, Voluntatem cogi non posse, & hoc ab omnibus agnosci. Potest quidem esse coactio ex parte principii actionis externi remoti; sed ex parte principii proximi, quæ est in omnibus actibus humanis voluntas, nulla potest esse coactio. Juramentum ergo qui facit latro ut vitam servet volens facit, *ἔχον ἀκοντί γε θυμῷ*. Non est ergo ejusmodi juramentum *ἀπλῶς ἀκούσιον* simpliciter involuntarium, sed mixtum; quod Aristoteli *μὴ ἐκύσιον* dicitur: actio scil. partim invita, quia fit non libenter; partim voluntaria

Nemo jurando tenetur, quod per necessitatem adactus est, Sen. I. con. nov, 6.

ia fit cum electione, etſi non liberrimâ, liberâ
 men ſatis ad hoc ut dici mereatur potiùs volun-
 taria quàm involuntaria ; quia agens datâ ſibi duo-
 um optione poteſtatem habet eligendi utrum ex
 his malit. *Et vult, qui mavult.* Non ergo rectè
 ſcitur cum coactum juraſſe, qui cum poterat non
 juraſſe maluit jurare. Morte enim interminatâ ni-
 lararet, permiſſum eſt ipſius arbitrio, malletne
 damnum interminatum pati, an juramenti obliga-
 tione ab illo damno liberari. Deliberavit, elegit
 obligari : ergo obligari voluit : & qui ſe voluiſſe
 obligari fatetur, abſurde dixerit *ſe coactum eſſe,* ὅτι μὴ ἔλε-
γτο βεβαιοῦν
φάρμακον ἰατρῶν
τοῦ εἶναι πᾶσι
ἐπιτρεπτόν.
 & propterea non obligari. Obſciant *quintò,* Nazian.
epiſt. 219. Latroni nihil deberi, & proinde viatorem non obli-
 gari, cum omnibus obligatio dicat relationem ad
 debitum, ut ante dictum eſt : Latroni autem nil
 deberi probatur, quia nullum jus fundatur in in-
 iuria, & iniquiſſimum videtur ut quis ex facto ſuo
 injurioſo jus aliquod ſibi adquirat : ergo latroni,
 metum viatori incuſſit & contra bonos mores
 torſit ab eo Juramentum iniquum, jus nullum
 creſcit, proinde nec qui juravit obligatur. Re-
 ſpondeo, exurgere poſſe à Juramento *duplicem ob-*
lationem : unam homini cui juratur, ut parti ;
 alteram per quem juratur alteram, ut teſti & vindici.
 Multa poſſunt impedire priorem illam obligati-
 onem, ut aut jus nullum conſequatur iſ cui jura-
 tur, nec ei quidquam in foro conſcientiæ ex æquo
 à jurante debeat : & de iſto obligationis
 debiti genere procedit obſectio. Verum ceſ-
 ſante obligatione reſpectu hominis injuriam aut
 inferentis, manet tamen Deo facta obligatio :
 & *irreverentia* fit, ſiquis juramentum admittat
 non intendens implere ; & *injuria*, ſi admiſſum in-
 iure non habeatur.

XVII. Reſtat unus adhuc *Casus*, huic loco pe-
 ciliaris : ſiquis incidens in latrones cogatur ne

ab eis occidatur, juramento silentium promittere se. nunquam se ipsorum latrocinia cuiquam revelaturum, aut nomina magistratui proditurum. *Difficile est hoc in genere aliquid statuere*, inquit Fredericus Baldwinus, Professor non ita pridem Wittenbergensis : sed addit *tutius sibi videri si silentium non præstet*, sed magistratui indicet, etsi juraverit se non indicaturum. Censet itaq; istiusmodi juramentum non obligare ; & affert suæ sententiæ tres rationes : quarum nulla mihi satisfacit, ut sum ab eo propositæ, breviter & nudè sine ulteriori confirmatione. *Primo* ait, Juramentum hoc est de re illicitâ. Si id constaret, confecta res esset nec opus esset aliis argumentis. Sed hoc ab eo sumitur, non probatur. Si eò putetur esse illicitum, quia officium est boni civis homines facinorosos ad magistratum deferre, ut supplicio quo commerti sunt afficiantur : conceditur id quidem sed non propterea sequitur semper peccatum esse non deferre ; cum præcepta officiorum affirmativa obligent ad ea præstanda non simpliciter, sed cum possumus & expedit pro exigentiâ circumstantiarum. Dicit *secundo*, tale juramentum *videtur* habere speciem quandam collusionis cum latronibus. Quod est ab eo ita timidè pronunciatum, non debeat putari multum fiduciæ posuisse in hoc argumento, [*speciem* collusionis, *speciem quandam* & *videtur* habere.] Quod siue sit verum, siue non quis interim probaverit non licere homini viatorum si inciderit in latrones, in aperto vitæ periculo aliquid facere quod *videtur* habere cum eis speciem quandam collusionis. Quod tertio loco affert hoc silentio justitiam impediri, improbos in pietate sua confirmari, alios hac occasione indigne posse in discrimen vitæ : valeret quidem, si eorum manibus salvus & injuratus evasisset. At supponimus, ni jurasset, occidendum. Quæro ergo licuit

ne ei in tam certo vitæ discrimine jurare si-
am, vel non licuit : Si non licuit, (& sanè
priora argumenta aut id efficiunt, aut nihili
) certò pereundum ei fuit : & quis tum su-
ffer qui magistratui latrones indicaret ? Quæ
pius silentio incommoda sequi obijciuntur, ex
us morte (cum mortuis indictum sit perpetuum
ntium) non essent eadem insecutura ? At si li-
jurare, licebit & juramentum observare : nisi
(quod fieri potest) casus aliquis insperatò e-
gens rem quo tempore jurabatur licitam red-
erit postea ex accidente illicitam. Stet ergo,
ec contrarium firmitioribus rationibus probetur,
n hoc casu & in cæteris ubi vigent dolus, me-
tyrannis & similia ; virum bonum aut non de-
le jurare (quod durum videtur summo in vitæ
rimine, si res ipsa non sit illicita) aut debere
d juravit religiosè observare. Atq; hæcenus
juramenti causâ Efficiente. In quâ pertra-
dâ volueram esse brevior, sed res non tulit.
rexit stylus dum ista meditor longius quàm
ctabam ; & tamen non pauca quæ possent uti-
dici, cum brevitati consulo, prudens prætere-

P R Æ

PRÆLECTIO QUINTA

De Juramenti Forma Externa

Continens Casus Decem.

SUMMARIUM.

1. *Juramentum per sola signa sine verbis.*
2. *Juramentum per Creaturam.*
3. *Juramentum per Idola.*
4. *Utrum juratum sit necne, ut dignoscatur.*
5. — *ἡρώδης Primum ; forma verborum.*
6. — *Secundum ; vis verborum.*
7. *Obiter de Josephi illa formula, Per vitam Patris.*
8. — *Tertium ἡρώδης, Mos gentis.*
9. — *Quartum, intentio jurantis.*
10. *Difforum Criteriorum usus.*
11. *Sollemnis juramenti Ritus.*
12. *Sollemnitatis an augeat Obligationem.*
13. *Juramenti sollemnitatis omissa.*

SECT. I.

DE Juramenti Causis *Materiali* & *Efficienti* in superioribus actum est : de *Causa Materiali* nunc agendum. Cum autem duplex sit rei alicujus *Forma ; Externa & Interna* : hujus sunt classis, ad duo capita revocanda sunt ut quæ ad Juramenti verba aut signa pertinent,

sensibus exterioribus percipiantur, *Externæ*
Formæ nomine veniant; quæ vero ad ejusdem sen-
 & interpretationem, quod interioris mentis
 opus, *Forma Interna*. Respectu *Externæ* For-
 Juramentum aut signis solum constat, aut
 is solum, aut utrisque. Dubium itaque pri- Casus XXXII
 est de eo juramento, quod signo solum fit
 verbis. Fuerunt qui existimarent, nisi ex-
 hibito aut verbo *Furo*, aut Dei nomine,
 do *Furo* me facturum, vel *per Deum* faciam,
Testor, Ita me Deus adjuvat, vel quid simile;
 esse promissionem, non item Juramentum:
 roinde obligare quidem sub pœna mendacii,
 non sub pœna perjurii; ita ut qui non fecerit
 pollicitus est, reus sit violatæ fidei, quæ &
 promissionibus est servanda, non autem ejus
 tionis quæ in juramento est. Dicitur & *Bar-*
la Casuistis in ea fuisse sententia, ut putaret
 a saltem aliqua ad juramenti rationem sic esse
 illaria, ut nisi verbis prolatis fiat testificatio,
 sit formaliter juramentum, nec eo nomine
 get. Sed meritò ab omnibus rejicitur utraque
 sententia. Cum enim verborum præcipuus usus
τὸ ἐκφράζειν, ut scil. interpretes sint *τὸ*
ἰσχυρὸν νομιναίων, eorum conceptuum qui
 ente sunt, & quorum sunt signa: si fieri pos-
 et illi mentis conceptus (ethi minùs fortassis
 modè, sufficienter tamen) aliqua alia ratione,
 scripto, nutibus, aliisve indiciis, ita significen-
 ut ab aliis intelligantur: nulla cogit necessitas
 verbis prolatis opus fiet. Sic muti, & quibus
 est lingua, & qui ex gravi morbo, vel jam
 turi sermonis usum amiserunt, si debeant aut
 rimonium contrahere, aut testamentum con-
 , aut aliud quodvis præstare, quod sine clarâ
 dubitatâ assensus sui significatione fieri non
 ; cum vivâ voce non possunt, solent manu,

manu sublevatâ, aut alio id genus indicio mentis
 suam interrogantibus significare. Quæ significatio
 non minus valida est ad omnem juris effectum
 quàm ea quæ vivâ voce fit. Eadem prorsus &
 juramenti ratio est: in quo modò Deus quoque
 modo testis invocetur, sive id ab aliquo expressè
 fiat verbis prolatis, sive tacitè signis quibus
 sufficientibus ad hoc, ut hi quorum interest manifestè
 intelligant velle eum, interposito Deo tamen
 fidem suam obligare; ejusmodi actus & forma
 iter juramentum est, & omninò sufficit ad in-
 cendam obligationem in conscientia. Quod
 quem adducit è veteri Comico senarium Johanne
 Stobæus, ¹ *Ὁρκὸν βέβαιός ἐστι, καὶ νύσσον μόνον,*
firmum est juramentum, si vel annuero solum.
 Istra ergo est, & egregius sui ² impostor, qui
 se juramenti vinculo aut penitus solutum,
 saltem laxius obligatum eò putet, quòd verum
 nullum juratorium emiseric. Si alteri, quasi
 teste & arbitro, ³ *interroganti* ita se gesserit, ut
 ninò assensisse videretur; vel, si ubi utile ei
 (respectu alicujus temporalis commodi) *in*
aliena verba jurasse, amici alicujus operâ
 lubens usus fuerit, qui falsò licet, testaretur
 ipse ipsum ita jurasse; ligavit eo facto ligam
 super animam suam, & secundum omne
 egressum est ex interrogantis vel exigentis
 facere tenetur non minus, quàm si egressum
 ex ore suo, si res sit licita & præstari debeat
 illicitam sciverit, non poterit isthoc artificio
 jurii crimen devitare.

II. Porro, ut signo solo potest sine verbis
 solis verbis potest & sapissimè solet sine signo
 rari: cum in aliis, tum vel maximè in iis jura-
 tis, quæ incautis in sermone communi exci-
 Verba autem juramenti duobus adhuc modis
 siderari possunt: vel quantum ad res per quas

¹ Ser. 25.

² παίζοντι

ὁ σωκράτης

ἰσχυρῶς, τὰς

ἐγγράφους

διὰ τῶν

ῥημάτων

³ sic corri-

gente Mon-

tacutio, qd.

ante διαμαρ-

των legeba-

tur, ἀποσπώ-

σιν ἀλλ' ἐχ-

ῥον ὑπο-

λαμβάνον-

τες. Nazian.

epist. 219.

³ ὁρκῶ

ἡμῖν ὅτι ἡ

τὴν ἰπποκράτη

συνήθη καὶ

παιδιῶν

πληρο-

εἶα. Ibid.

vel quoad exprimendi modum & formulas
 endi quibus juratur. *Dubium ergo Secundum*
 e Obligatione Juramenti, ratione ejus sive rei
 personæ per quam juratur: ubi duo occur- *Cas. XXXIII.*
 Casus. *Casus prior* est, an & quatenus obli-
 qui jurat per aliquam creaturam? Certum
 est & ab omnibus conceditur, & licitum esse
 obligatorium Juramentum per Deum creatorem
 am: Sed de Juramento per Creaturam non-
 a est dubitatio. Pro responsione tamen dico
 Jurare per creaturam absolute, ultimatè, &
 inative, ita ut constituatur in aliquâ creaturâ
 & vis juramenti sine relatione ad Deum, *sim-*
illicitum esse. Ratio manifesta; quia ex-
 tur eo pacto Creaturæ reverentia soli Deo de-
 Juramentum enim (ut antè dictum est) est
 us Patriæ, qui non debet exhiberi ulli crea-
 : quatenus jurans invocando Deum testem
 indicem, ipso facto agnoscit eum & cordis in-
 torem, ut qui sciat an mens consentiat ver-
 & justissimum ac potentissimum peccatorum
 is punitorem: quorum neutrum rei cuicunq;
 z potest competere. Imò istiusmodi Jura-
 tum esset, vel ex ipsorum Pontificiorum con-
 one, planè Idololatrium. Dico *secundò*, Ju-
 per Creaturas relative & quasi transitive, ut
 Pontificii, per B. Virginem, & alios San-
 Sanctorumve reliquias; hoc est (ut ipsi ex-
 unt) non ultimatè & terminativè, ita ut cultus
 is terminetur, sed relative & transitive, ita
 ipsos pertranseat & per ipsos deferatur finaliter
 Deum: dico inquam, hoc esse saltem super-
 osum. Quia nullo aut rationis lumine, aut
 pturæ testimonio constat, ullam Creaturam,
 atumvis sanctam, habere concreditam sive de-
 tam sibi à Deo potestatem, vel cognoscendi
 hominum, vel puniendi eorum perjuriam.
 Dico

Dico Tertiò, inter jurandum tacito Dei nomine alicujus Creaturæ mentionem facere, ut si quis juraret *per caput, per animam, per salutem suam, per hunc ignem vel panem, &c.* (etsi propter periculum scandali, & quòd mali speciem aliquam habere videatur, consultius esset ab ejusmodi formulis omnino abstinere) non tamen videri simpliciter illicitum præcisè ab hoc quod per solum Deum fit jurandum. Ratio est: quia per istas formulas aut non juratur omninò, aut per Deum solum juratur. Quod ut clariùs intelligatur, ne videatur aliquid novi & suspecti dogmatis invexisse in Ecclesiam, aut execrandæ illi jurandi per creaturæ consuetudini, quæ passim (proh dolor!) nimis quantum invaluit, veniam indulgisse: Sciendum est in istiusmodi formulis, in quibus fit Creaturæ alicujus mentio, quasi per modum jurandi, Deum tamen revera sæpe jurari interpretativè in omnibus iis quæ ex communi more concipiuntur habent in se vim quandam execratoriam: ut *animam, per salutem meam*, hoc vel illud facias quæ sunt perinde intelligenda ac si diceretur, *fit Deus anima mea propitius, Ne mihi Deus salutem donet æternam, ni fecero.* Itémque in his in quibus res eæ nominantur, quæ sunt aptæ ex sua natura speciatim, nos excitare ad aliquam recollectionem Dei: quomodo cum Judæi olim jurabant *Per Cælum, Per hanc sacram victimam, &c.* id aut intelligebant, aut intelligere debeant, si dixissent, *Per Deum cujus est in Cælo thronus, Per Deum cui hæc sacra fiunt, &c.* Ast ubi ejusmodi rerum nomina adhibentur, quæ non habent naturâ sui aliquam specialem vel propinquam consuetudinem excitandi in nobis cogitationem aliquam de Deo, nec videntur implicare aliquid execratorium, ut si quis ad mensam vel ante focum juraret. *Per hunc panem, Per hunc ignem, &c.* et

prop

Praelectio Quinta.

82

per modum exprimendi videantur istiusmodi
mulæ juramenti speciem habere: revera tamen
interpretativè non sunt Juramenta, sed merè
obtestationes, ut in dubio tertio mox ple-
s explicabitur. Dico *quartò*, omne Juramen-
n quod per creaturas fieri videtur, sive licitè,
e illicitè, hoc est, sive terminetur in creatura
ut est cultus Imaginum apud vulgus Pontifi-
rum) quod est Idololatrium; sive juretur per
aturam transitive, ut inde mediatè & ultimatè
feratur ad Deum (quâ argutiola doctiores Pon-
cii suam *εικονολατρείαν* tueri conantur) quod
pen est superstitiosum; sive implicitè & inter-
etativè per Deum fiat, adhibito tamen creaturæ
mine: si modò fiat revera & *formaliter Jura-*
mentum, & non tantùm *Obtestatio*: non minùs ob-
are jurantem ad faciendum id quod promisit,
am si per Deum ipsum disertis verbis juratum
ffet. Cujus ratio est, quia in omni Juramen-
quod revera & formaliter est tale, Deus ali-
o modo testis advocatur. Dico *quintò*, ut pos-
fortassis ex his quæ jam dicta sunt, aliquo mo-
defendi, Juramenta istiusmodi non esse simpli-
& de toto genere illicita, si saltem eo etiam
dictum est modo intelligantur: tamen cum
tum sit ea nihilo esse minùs obligatoria, quàm
a, nec ulla cogat necessitas ut iis utamur, (quia
sumus ubi juramento est opus, aliis uti formu-
& ubi non est opus, oportet omninò non ju-
re) videri esse officium hominis Christiani, quif-
is conscientiae suæ tranquillitati seriò consultum
pit, ab ejusmodi formulis prorsus abstinere. Id
od iis omnibus non ægrè persuasum fore existi-
p, qui earum aut originem aut exitum penitùs
erint contemplati. Originem debent, partim
aldæorum, Ægyptiorum, aliarumque supersti-
&c. &c. arum gentium Idolomania, qui per *Solem, Ig-*
nem,

nem, & alias creaturas, quas pro Diis habuerunt
velut per numina jurarunt : partim reverentia
minis & majestatis divinæ apud populum
quæ initio fortassis pia & justa, decursu tempo-
paulatim abiit in eam superstitionem, audiā
sertim ex prava consuetudine jurandi libidine
ordinariè mallent per obvia quævis jurare,

ὅτι τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα ἦν ὅλον
τρέχειν, ut loquitur Philo, ad rerum Univer-
sum conditorem & patrem procurrere. Quod &

terres Græcos (quorum plerisque ritus & more
Hebræorum æmulatione fluxisse quivis potest
cile observare) fecisse adnotarunt Græcorum
tarum Scholiastæ: qui eos non solitos scribē

θεοποιῶν καὶ ἦν θεῶν ὁμύον, facile
Deos jurare, ἀλλὰ καὶ τῶν θεοποιῶν

per ea quæ præstò erant ad manum aut ante
los, ut panem, ignem, aquam, avem, sceptrum
aut quid simile. At quod ex divini numinis
aut quid simile. At quod ex divini numinis

verentiā quadam ortum videtur, abiit tandem
summam ejus irreverentiam & contemptum:
ferè videre est astu Diaboli, & iusto Dei peccata

peccata punientis judicio : pietatem postquam
generare cœperit in superstitionem, exire tan-
in apertam impietatem. Etenim postquam ex

perstitutione jurari cœptum est per creaturas;
tandem increvit licentiæ jurandi cacoethes,
dum à Dei nomine temperarent, non sibi ho-

nes aut jurandi metam ullam figerent, aut ullo
jurandi metu ducerentur. Qui sceptrum non
esse Deos, ut ille loquitur, putat & licere sibi

sceptrum juranti secus facere, quam si per Deum
juratum fuisset. De Manichæis ita Augustinus
Jurabant sapissime, nulloque mentis scrupulo per

aturas. Et proculdubio apud Judæos, ex quo in-
luit mos iste jurandi per creaturas, plurimum
minutam fuisse jurisjurandi reverentiam, è Cl

*

ὁμοί τ'
εἰς πρ'
αὐτῶν
θεῶν ἀλλ'
ὁμοί α-

παντες.

Aristoph. in

Avib. ubi

Scholiastes

docet ex l. 2.

Creticorum

Socratis id

fuisse à Rha-

damanthe

institutum.

ὁμοί σκῆ-

προν, καὶ

ὁμοί οὐδ'

κασιγῆς.

Suid. 19.

contra

Fauft. 2.

ὁμοί οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

καὶ οὐδ'

verbis, Matth. c. 5. & 23. apertissimè constar, eorum verborum ex utriusque loci collatione istud esse scopus, ut duplicem (fortè an & tri-tem) ipsorum errorem corrigeret. *Primum*, id sibi, modò à Dei nomine abstinere, in eas quamvis leviculis, jurandi libertatem & imp-ri quandam concederent. *Alterum*, quòd p-nt jurando non peccari, si per Deum juraretur, id verum esset quod juraretur. *Tertium*, quòd timarent non esse perjurium, etsi res falsa retur, dum per creaturas id fieret, non autem Deum. Sic enim illi perperam interpretabantur quod dictum erat, *Non pejerabis, sed reddes vno iusjurandum tuum.* Docet itaque Christi Juramenta illa, in quibus rei alicujus creaturæ, item Dei nomen assumitur, non esse propter aut minùs verè Juramenta, aut minùs obli-oria, quàm illa in quibus per ipsum De-disertim juratur. Et hæc de priorè Casu di-untur.

I. *Casus posterior est, cum per idola aut falsos* *Casus XXXIV*
juratur. Pro solutione dubii in hoc casu,
primò, ejusmodi juramenta esse simpliciter il-
la & plane idololatræ, & à Deo expresse pro-
hibita. Deferunt enim cultum soli vero Deo de-
m diis non veris; contra præceptum Dei,
Mt. 6. 13. *Deum tuum timebis & ipsi soli servies,*
jurabis per nomen ejus. Et graviter Deus ipse,
Lv. 24. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 80

¹ Ibid.

Et iterum ¹ *Et qui per lapidem jurat, si falsum jurat, perjurus est.* Si objicies, non esse hoc Juramentum, quia Deus testis non advocatur, siquidem deus falsus non est Deus; & proinde non obligare. Respondeo, etsi Deus falsus sit revera Deus, (quia ut verum convertitur cum Ente, falsum convertitur cum Non.ente) est tamen Deo opinione ipsius qui jurat: quod sufficit ad inducendam obligationem: Et proinde tale Juramentum est ex hypothese verum Juramentum; suppositâ scilicet erroneâ jurantis conscientiâ: quatenus tenetur in conscientiâ suâ id præstare quilibet quod secundum conscientiæ suæ judicium iuramento firmavit. Deus enim verus, si fides per falsum Deum facta violetur, in suam injuriam id factum interpretatur: quia scilicet jurant *quancquam sub falsis votis, generali tamen complexu numen divinum intuetur.* Unde D. Augustinus ³ *Non te audit lapis loquentem; sed punit Deum fallentem.* Respicit ut opinor, solennem illum ritum Romanorum, quo jurans lapidem silecem manu tenens hæc verba prolocutus, *Si sciens falsum ita me Jupiter bonis omnibus ejiciat, ut ego hoc lapidem,* protinus lapidem à se projecit: quod qui fecit, ⁴ *Jovem lapidem jurare dicebatur.* Ergo per Deum falsum pejerat, vindicem percipiens Deum verum, ⁵ *ὡς ἀλασφηνός* *τῷ θεῷ,* ut ait author libri Sapientiæ, tanquam numinis & religionis contemptor. Imò ita fides pronunciat hac in re D. Augustinus, ut vereatur affirmare, ⁶ *sine ulla dubitatione malum esse jurare per Deum falsum veraciter, quam fallaciter per Deum verum.* Quod ejus dictum est *ἀπλῶς* & omni ex parte intelligendum; secundum quid, & præcise quoad rationem mendacii & perjurii, quod solum ibi considerandum. Dico tertio, ex hac vi obligatoria talis juramentum pendet.

² Grat. 2. de jur. bel.

¹³.

³ Ep. 154.

⁴ Meminis

Plutarch. in

Sylla, &

Polybius, cu-

jus interpretas

bis per lapi-

dem vertit

per Jovem

lapidem:

deceptus ut

videtur à

Græco exem-

plari, in quo

pro Δίῳ Δι-

δοι, reperit

Διὰ Διδοι.

V. Paul.

Leopard. 5.

Emendat. 15.

⁵ Sap. 14.

²⁰.

⁶ Ubi sup.

edere solutionem illius quæstionis quæ à Pub-
la quodam proposita fuit B. Augustino, & ab
fusse tractatur totâ Epistolâ 154. *Liceâtne ab-
igere iusjurandum, quem scimus juraturum per-
a?* Quod ille licere confirmat, cum exemplo
aba, qui fœdus cum Abimelecho pactum dato
eptoque vicissim juramento confirmavit, *Gen. 21: 31.*
quod & à *Jacobo* itidem postea factum cum *32.*
bane, *Gen. 31.* tum etiam ratione; quia aliàs *Gen. 31: 31.*
la esset ratio accommoda paciscendi fœdera, &c.
conservandæ fidei & pacis publicæ cum ho-
e idololatra: nec sit ullâ Dei lege prohibitum
illius fide in bonum, qui per falsos Deos
e jurat. Si dicatur, hoc esse communicare
o alieno: respondet Augustinus — Non
hoc peccato ejus se sociare, quo per dæ-
nia juravit; sed tantum bono pacto ejus qui
em dedit, & servavit. Et de secundo dubio
tenus.

IV. Sequitur *Dubium Tertium*; quod respicit Ju-
mentum, quantum ad modum exprimendi, &
andi Formulas. Ratio dubitandi est, quod
certum sit omne id quod est verè & forma-
Juramentum obligare sub culpa & pœna per-
i, non item illas formulas quæ non sunt Jura-
ta, opus est, ut ex illis formulis, quæ Juramen-
speciem habere videntur, certo aliquo cha-
tere vel notâ internoscere valeamus; quænam
& quæ non sint propriè & formaliter Jura-
ta. Quâ in re fateor casuistarum, quotquot
it in hac temporis angustia consulere, mihi
minem satisfacere: qui hanc quæstionem par-
leviter attigerunt, partim non satis distinctè
clarunt. Ut ergo distinctius aliquid hac de re,
antum ad alia festinanti licebit, proponam: Sci-
tum nudæ assertioni vel promissioni superaddi
ranque ad fidem faciendam, aliquam quasi con-
firmationem;

firmationem : idque aut *Asseveratione*, aut *Obtestatione*, aut demum *Juramento*. Quæ tria, etiam si differri possunt non multum inter se distare, & gratius potius quàm *specie* differre ; revera tamen inter se, lece, formaliter, & specificè ad invicem distinguuntur. Verùm est illa distinctio, ob affinitatem & finis in quem tendunt & vocum quibus exprimuntur, adeo sæpè obscura, ut difficile sit tria ista aut non penitus confundere, aut dextre peritè distinguere. Itaque quò melius isthæc ternoscantur : quatuor mihi videntur esse consideranda, ex quibus velut criteriis de qualibet loquendi formulâ sitne Juramentum, an Obtestatio an Asseveratio tantum, poterimus aliquatenus judicare. Forma scilicet verborum, eorundem propria & genuina vis, mos gentis, & Intentio ipsius jurantis.

c. sus xxxv. V. Primò, ex ipsa verborum formâ quando satis constare potest, utrum juratum sit, vel non. *Furas mihi te daturum centum? Furo: vel per Deum dabo: vel Deo teste aut coram Deo spondeo me daturum: vel Dabo, ita me Deus adjuvet; aut quid simile si respondeatur, quin juratum sit mihi potest esse dubium. Obligatur proinde qui istiusmodi aliquâ loquendi formulâ usus fuerit ipso facto: & si rem promissam non fecerit, perjurii reus est. Ast illud, Dabin' mihi centum dabo: nudam esse Promissionem vel ipsa verba ostendunt, nullâ adjectâ ulteriore datæ fidei confirmatione. Dixti mihi te daturum centum: bisne? Certe dabo: crede mihi non fallam. Ad hoc fit quidem Promissioni aliqua confirmatio: sed ipsa verborum forma satis constat hanc esse tantum Asseverationem, non autem Juramentum, nec Obtestatio quidem: quum nec Deus testis adducatur, nec aliquid aliud fidei velut pignus. Quos mihi pollicitus es centum, qui sciam te daturum*

Cap. hanc dextram ; Fide boni viri dabo ;
 certum est solem hunc lucere, faciam ; nulla
 sit apud te in posterum fides, ni fecero, &c.
 quam meram Asseverationem ista continere
 ipsa indicant, nondum tamen juratum esse.
 ergo potius Obtestationes dicendæ : in quibus
 ad rei promissæ vel etiam asseveratæ, ulterio-
 confirmationem, rem aliquam nobis charam,
 omnibus certam & manifestam, quasi fidei no-
 pignus interponimus. Ubi ergo ex ipsa ver-
 um forma liquidò satis constare potest, sitne
 quod ad confirmandam promissionem assumitur,
 propriè *Juramentum*, vel *Asseveratio* mera ; vel
Obtestatio ; non opus erit ulteriori disqui-
 sitione.

VI. Sed quia sæpissimè contingit, ob formula-
 m similitudinem, vel ambiguam alicujus voca-
 tionem, vel significationem, vel significandi latitudinem ;
 alià aliquà de causâ, ut non possit ex verbis
 clatis sit necne juratum certò dijudicari : atten-
 debet secundo loco verborum propria vis & genui-
 sensus, atque inde sumi judicium. Videri
 potest ex formâ verborum, illas omnes lo-
 cutiones, in quibus aut Dei nomen adhibetur, aut
 Græcorum cum accusativo casu, aut Latinum
 aut Anglicum *By*, esse formaliter Juramen-
 ta. Quâ solâ ratione adductus Soto putavit tan-
 esse discriminis inter has formulas, *Per fidem*,
In fide ; *Per veritatem* & *In veritate*, ut illas di-
 ceret esse formaliter Juramenta, non item istas.
 si verborum vis & genuinus sensus penitus in-
 spiciatur, nullum erit discrimen inter præpo-
 sitiones *Per* & *In*, si ad eandem rem applicentur :
 prout res cui applicantur sacra erit vel civilis,
 unde de utrâque judicari debet. Illa ergo for-
 mula *Per Deum* est ex vi verborum propriè Jura-
 tum : quia res sacra est Dei nomen, & qui sic

Caf. XXXV I .

loquitur, Deum inducit testem. Ast illa *Per* dem (etsi ex more alicujus gentis, aut intentione dicentis poterit esse Juramentum) non est tantum Juramentum ex vi verborum, sed *Asseveratio* tum, vel ad plurimum *Obtestatio*. Quia fides humana non est res sacra, sed civilis: & qui sic loquitur non adducit Deum testem, sed tantum pronunciat secundum fidem suam, sive declarat se à se cum animi deliberatione serio & sincere dicitur. Istorum enim verborum *Per fidem meam*, sive assertoriâ sive in promissoriâ materiâ, hæc est nuina expositio: *Ex animo loquor, verè id quod sentio; pignoro tibi fidem meam rem ita habere; si sciens fallo, nulla mihi in posterum habeatur, &c.* Non est ergo *fidei* interpositio vi verborum Juramentum; nisi forte ubi revocat ad Juramentum aliquod prius à nobis positum; ut in hac Academia, cum postulatur ad interrogata respondere virtute juramenti hac forma, *Tu dices fide tuâ datâ huic unionati* — & cum indicuntur solenniter Convocationes, quibus interesse jubentur à Bedellis *Flores, Magistri, Regentes & non Regentes, Per fidem, per fidem*. Quod idem mihi (sciam multos aliter sentire) dicendum videtur illo Paulino, *ὃν τὸν καὶ Χριστὸν περὶ γλῶσσαν μου* per gloriationem nostram quam habeo in Christo, quotidie morior: scilicet esse propriè Juramentum, etsi illud *ὃν* adjunctum habeat, sed seriam tantum asseverationem; ut morti semper obnoxium, ita quotidie parat esse, cum Deus voluerit, mori.

1 Cor 15.
31.

Gen. 41.
15.

Opin. 1.

VII. De illis autem Josephi verbis ad fratres suos *Per vitam Pharaonis exploratores estis* quibus variè disputant interpretes; quid sit sciendum, poterit fortassis ex his quæ jam dicta sunt hand incommodè judicari. Sunt qui *Pharaonem* diu jam inter aulicos Pharaonis verba

quasi ipsi ex quotidiano convictu affricuissent, ei-
 quid de scabie sua) sic paulatim putant ipsorum
 tribus hac saltem ex parte assuevisse, ut didice-
 tandem ad ipsorum exemplar *per vitam Regis*
 are; quomodo soliti sunt posterioribus seculis
 mani ex adulatione quadam jurare *per genium*
operatoris. Sed non facile me patior de dictis
 hisque insignium pietate virorum sequi iudi-
 ce quam res ipsa cogit. Video veterum pleros-
 que ita Sanctorum famæ detulisse, ut ingenio suo
 mium indulserunt; dum eorum apertos lapsus
 honesto aliquo velamine excusare conantur. Errore
 item aliquantò honestiore, quàm est error co-
 m, qui postremo hoc seculo amant è diverso in
 orum virorum lapsus curiosius inquirere, & ne
 sit quod calumnientur, vel recte facta perverso
 do sincerum vas incrustare gestiunt. Mitius Opin. 2.
 quanto alii *Iosephi* dictum illud interpretantur:
 m, scil. quò rectius rem gereret & ne fratribus
 secunde fortè suboleret quis esset, ni *Aegyptiaci*
 incipis quam induerat personam peritè sustine-
 formulam hanc jurandi Aulicis regiis familia-
 m, illâ tantum vice in compendium simulationis
 hibuisse. At mihi non est volupe vel hanc cul-
 m, etsi paulò leviozem, sanctissimo viro impin-
 te sine necessitate. Tertia est eorum senten- Opin. 3.
 m, qui *Iosephum* liberant quidem ab omni culpa:
 el eâ ratione, quòd putent ante interdicta à
 Christo id genus iuramenta, licuisse cuivis sine
 peccato per creaturam jurare. Quam sententiam
 teor mihi eatenus probari, quòd *Iosephum* im-
 anem culpæ statuatur: Sed rationem illius senten-
 e non probari. Nam *primò* non constat Chri-
 am interdixisse speciatim Juramentum per Crea-
 turas, magis quàm ea quæ per Deum fiunt: Pro-
 buit enim utriusque generis omnia non necessa-
 ria. Nec opus fuit ista novo interdicto prohibe-
 re,

re, quæ ex se erant semper illicita. Et quod speciatim dixit de Juramento per creaturas, eo tenet ut ostendat ejusmodi juramenta, contra quæ fenserant Judæi, si præstita forent, non minus obligare quam quæ expressio Dei nomine fiunt. Secundo nec verum est licuisse piis ante Christum ex quadam dispensatione sive indulgentiâ divini per creaturas jurare; cum is cultus soli Deo debeat, ut ex *Deut. 6. & Jerem. 5.* antè probatum est. Qui posterior locus, etsi forsân eos qui per idola seu falsos Deos jurabant, peculiariter respiciat: vis tamen argumenti quo utitur Propheta, genere ducti, eos etiam attinet, qui *per creaturas* jurant, quam & de Creaturis rectè dicatur quod

Jerem. 1. 7. non sunt dii. Tertiò, ipsius Juramenti natura, ex ejus definitione constat, cum requirat ut Deus testis advocetur, satis ostendit nunquam licuisse per creaturas jurare: Vel ipsis Ethnicis fatentibus qui *θεῶν παρελκύν* ad Juramenti essentiam pertinere docuerunt. Quæ cum ita sint, nec videatur hac ratione satis commodè excusari posse ab omni crimine *Iosephum*: restat quarta demum sententia quæ explicando genuinum sensum verborum *Iosephi*, censet eum non omnino jurasse, & proinde nec malè jurando peccasse. Si enim tunc juratur *Per vitam Pharaonis*: aut vita Pharaonis testis adduceretur, quod est valdè ineptum; aliquid execratorium vel imprecatorium in se contineret, quod quid sit, sine dura & coacta modo verborum interpretatione, non est facilius hâriolari. At verborum ejus facilis erit & simplicissimus sensus, si *indicativa oratione* ita explanantur, *Per vitam Pharaonis exploratores estis*: est, quam verum & certum est Pharaonem vivere, tam verum & certum est vos esse exploratores, quemadmodum illud *per hunc solem qui lucet tibi* tibi dico, idem valet, ac si diceretur, *Tibi*

Jerem. 1. 7.

*Arist. lib. 2.
Rhetor.*

Opin. 4.

rum est hoc quod ego tibi dico quàm verum est
em hunc lucere. Quorum neutrum ut mihi
etur, est formaliter Juramentum; sed Asseve-
o potius vehementiore obtestatione confirma-
Non sum nescius ex adverso adduci posse
nulla: quæ etsi non sint tanti, ut propterea
randam esse putem sententiam meam; sunt ta-
n tanti, ut propterea æquum esse censeam, cui-
ut liberum sit sequi sententiam suam, modò
damnet alienam; & hoc mihi interim conce-
ex *vi salsem verborum*, nisi aliunde constite-
non posse clarè evinci Josephum jurejurando
m esse: cum ipsa verba nullam contineant,
invocationem testis, aut vindictæ postulati-
em.

VIII. Tertium dignoscendi Juramenti *negm*-*Caf. XXXVII*
est *Mos* alicujus *gentis*, loci, vel communita-
Potest enim fieri, ut locutiones aliquæ,
s nec ex *forma*, nec *vi* & germano sensu ver-
ram liquet esse Juramenta, ex usu tamen rece-
alicujus populi, & communi hominum existi-
tione pro *Juramentis* habeantur: & ut illæ vi-
am, quas ex verbis judicares esse juramenta,
beantur pro *non juramentis*. Ratio est: quia
ba proinde valent ac nummi: Quæ utraq; non
m valent & *natura*, sed *dictu*, seu *Instituto* ma-
at *Ægides* sive *usu* vel maxime: hoc est, tan-
tant utraque quanti æstimantur. Cujus rei ex-
plum non est quòd alinnde quæramus, quam ex
mulis quibusdam nostratibus. Quum enim *fidei*
veritatis (in hoc præsertim negotio) eadem sit
mino ratio, ut qui veritate caret, careat & fide;
que fide & veritate: ea tamen opinio apud
tra gentis homines ex longo usu invaluit, ut
In *faith* dixerit jurasse putetur, qui In *truth*
jurasse; & quod non minus est à ratione a-
um, ut In *truth* asseveratio mera habeatur,
Be

* Horat de
art poet.

By my troth etiam Juramentum. Cujus rei rationem ineptus esset qui quæreret, extra eam quæ ab usu est, *Quem penes arbitrium est, & jura, norma loquendi.* Unde sequitur eum, qui dum verborum solum *formam* aut *vim* attendit, indiget sibi libertatem ejusmodi locutionibus in commune sermone utendi sine aliquo delectu vel scrupulo, quæ longo usu consecutæ sunt apud nos & æstimationem juris-jurandi, & præceptum Christi de non jurando violare, & fratri offendiculum præbere, & semet perjurii periculo exponere.

Cas. XXXV III

IX. Quantum & ultimum dignoscendi Juramenti *κενόμενον* est mens & *Intentio jurantis*. Enim, non constat vel ex verbis istis, vel ex communi æstimatione hominum, aliquam sermone formulam esse Juramentum: Siquis tamen ejusmodi formulam usus, aut mentis suæ errore aliquis putet se jurasse, aut ex aliquâ dolosâ intentione velit putari jurasse; ea formula, etsi non sit reus & ex se Juramentum, habebit tamen quoad ipsam hominem, ad omnem obligandi effectum in conscientia Juramenti instar: ita ut non modò mendacii, sed & perjurii reus sit in foro interno, si eam sic datam violaverit. Ut enim judice Apostolo, *qui æstimat aliquid esse κοινόν, commune impurum*, quod ex se non est *κοινόν*, est illi *men κοινόν*, ita ut ab eo teneatur abstinere, si à re verè communi & impurâ: Sic à lege contrariorum, qui aliquid æstimat esse *ῥαγιόν*, id est *sacrum*, quod ex se *ῥαγιόν* non est, illi tamen *ῥαγιόν*, ita ut eo abstinere teneatur sicut à re verè sacrâ. Si error mentis sufficit ad inducendam obligationem; multò magis mala voluntas fallendi præmam obligationem inducet. Quia justum est ut vir impius & dolosus incidat in foveam quam fodit proximo suo, & ut illi laqueo quem tendit alteri implicitus sit pes suus.

* Rom. 14.
14.

X. Quar

Quatuor eorum quæ nunc exposui criterio-
sus est, siquando quæstio vel scrupulus ori-
in conscientia, de aliquâ loquendi formulâ
videtur habere *speciem Juramenti*, habeantne
& formaliter *rationem*, & consequenter *vim*
obligatoriam Juramenti, vel non? protinus ut ad
criteria recurratur, fiatque examen illius for-
mæ ad has velut notas *diagnosticæ*, idque eo quo
posui ordine, incipiendo à prima atque ita
currando singulas, si opus fuerit: id est, nisi
ex jam peracto examine satis constiterit quod
Juramentum. Potest enim constare *affirmatio*,
quod sit Juramentum, ex unius alicujus no-
mine: at non potest constare negatio, nisi
ad singulas notas toto examine. Cujus ex-
aminis duplex est finis: alter antequam juretur,
cogitet quisque an expediat ejusmodi formulâ
vel non: alter, postquam in ea verba juratum
est, ut intelligat quantum obligetur.

II. Egimus hætenus de Juramento eo, quod
fit sine verbis, & de eo quod fit verbis sine
signis: sequitur Juramentum ex utrisque con-
junctis. Adhibentur autem *cum verbis signa*, ob ma-
jorem vel solennitatem actus, vel dignitatem per-
sonæ. *Quartum ergo Dubium* est de Juramento
solenni: ubi *Casus primus* seu quæstio prima est de
signis & ceremoniis in solenni Juramento adhi-
s. De ritibus Gentilium multi multa scripsere;
nec est aliàs operæ pretium, nec est præsen-
tis instituti percernere. Annotavit præcipuos
quidam Alexander Neapolitanus, *lib. 5. Genial.*
cap. 10. Sanctissima habeantur illa, quæ
in *Deorum tangentis* conceptis verbis jurabant:
illis proxima, quibus *Jovem lapidem*. Con-
ceduntur autem *verbis* jurare dicuntur, qui verba Jura-
menti præscripta recitant vel singula, vel unus ali-
quis tantum, reliquis *in ejus præsentis verba*
consensum

Casus XXXIX

Is, nisi aram

tenens juraret,

nemo crederet.

Cic. pro

Flacc.

Et ut non

Gracorum

est, jurandi

causa ad aras

accederet. Id

pro Balb.

Jovem la-

pidem inquit,

quod sanctissi-

imum jussu-

mandum est

habitu, pa-

ratus sum

jurare.

A. Gell. 1.

Noct. Art.

21.

In verba

jurabas mea.

Hor. Epod.

15.

... juraret in

verba Magi-

stri. Id. 1.

Epist. 1.

... Pavidus

tribunus ad-

jurat in qua

adactus est

verba. Liv.

6. 7.

¹ Praju-
rationes fa-
cere dicun-
tur qui ante
alios conce-
ptis verbis
jurant, post
quos in ea-
dem verba
jurantes
tantummo-
do dicant,
Idem in Mo.
Festus.

² Gen. 24.

2.

³ Gen. 47.

29.

⁴ Suspici-
ens tenditq;
ad sidera
dextram,
Hac eadem
Ansa, ter-
ram, mare,
sidera juro.
Virgil. Æ-
neid. 12.
⁵ Gen. 14.
22.

consensum suum ¹ uno aut altero verbo signi-
ficantibus. Apud veteres Hebræos duo pri-
cipue ritus in sacris literis memorantur. Quorum
alter peculiaris fuit iis juramentis ² *superioribus* quæ
superiores pro autoritate suâ exigebant à suis
inferioribus, ut mandata sua fideliter exequerentur.
Cujus primum exemplum habetur, Gen. 24. ubi
Abraham ab Oeconomo suo Juramentum exigit
fidelitatis, de uxore filio suo deligenda, jubens
eum ³ *manum femori suo supponere*. Quod idem
facere jussit ⁴ Jacobus, jam moriturus, Josephum
filium, Gen. 47. cum ei curam demandavit sepe-
turæ suæ in terra Canaanitide. Quem ritum
observarint in signum fidei, quæ credebant in sem-
benedictum egressurum de femore Abraham: ⁵
in commemorationem fœderis quod ante pactum
erat Abraham cum circumcideretur: sive alia quæ-
cunque de causa; non tamen legimus id unquam
expresso Dei mandato niti, sed fuisse, quantum
nobis quidem constare potest, liberæ omnium
institutionis. Quò magis miremini illorum hominum
perversam non sine superstitione severitatem
qui ritus omnes in cultu Dei, decoris & ordinis
gratia ab hominibus sine expresso Dei mandato
institutos damnant, ut execranda & in Ecclesia
Christianorum non ferenda idola. Alter populi
Dei inter jurandum erat *elevatio manus deorsum*
cœlum versus adhibita & in Juramentis *exortio* quod
quis sponte suscepit & non ex alterius imperio.
Quem ⁶ ritum, sive ex Hebræorum imitatione
ut plurima alia, sive ductu quodam naturæ quæ
Deum intuentes, quem *visibiles divinitus* rationem
crediderunt, plerarumq; gentium populi obser-
vaverunt. Hujus utiq; ut & superioris ⁷ primum
exemplum habemus in Historia ipsius Abraham, Gen.
14. sed & hoc nullo quod scimus speciali Dei man-
dato subnixum. Qui ritus nihilominus ita pos-
sibile est invaluisse.

valuit apud ejus posteros, ut per metonymiam
uncti illa phrasis *levandi manum* pro ipso actu
levandi frequenter posita reperiatur, imo & vox
א [D] quæ proprie dextram significat, Hebræis
Arabibus pro juramento non raro accipitur.
De aliqui ipsorum interpretes illa verba, Ps.
8. & 11. de Juramento intelligunt, Quorum
loquitur vanitatem, & dextra eorum est dextra
vanitatis, vel potius mendacii sive falsitatis; id
em proprie significant Hebræa אֱלֹהֵינוּ Quin
ipse Deus ubi ad modum humanum *avdepe*
jurans inducitur, eo loquendi genere uti-
tur, Ego levo ad cælum manum meam, & juro in
terra mea, Deut. 32. 40. ad quem ritum & alibi
libris Propheticeis utriusque Testamenti non raro
usum. Quem proinde ritum iterum jure mire-
ni, in Christianis Exemplis non tolerari modo,
& approbari ab ipsissimis illis viris, qui tamen
os veteris Testamenti ritus (cum sint ejusdem
rationis omnes, aut liciti pariter, aut pariter illiciti)
à Christianis usurpari adeo non probant, ut
tolerent quidem, sed e cœtibus sacris penitus
terminandos clamitent. Quod attinet ad ritus
Christianorum, ut reliquas præter Ecclesiæ cere-
monias varias, variæque pro locorum & temporum
necitate observatas missas faciam: Una, ferè est
à prisco sæculo ad nos usque derivata, etiam-
in usu est, scil. ut tactis sacrosanctis Dei Evan-
gelis in verba concepta juretur. Et hoc omne
ritus Juramenti, in quo præter verba prolata, ad-
hibetur etiam aliquis externus visibilis motus cor-
poralis: ut tactus altarium, femoris, aut libri, pro-
latio lapidis, levatio manus, & similia, dici so-
lent *Juramentum corporale*, Balsamoni *οὐρανὸς ὀψ-*

XII. De his ritibus qui in solennibus Juramentis *scilicet* XL.
sunt adhiberi, *Casus secundus*, sive Quæstio secun-
da

^a Gothofr.
ad l. 3. Cod.
^a Si minor
se major.

da est, An & quatenus addant vim aliquam obligationi Jurisjurandi; Quod est quærere, An Juramentum *solenne & corporale* fortius obliget simplicis: ita ut gravius sit perjurium violati solenni Juramenti quam simplicis? Pro responsione dico primò à Casuistis non modo Pontificiæ partis & Ecclesiarum Reformatarum concedi, Solennitatem actu aggravare peccatum in Juramento perinde ac in Voto: quum sit Juramenti & Voti in plerisque, maxime in virtute obligandi communis ratio, *Jurare corporaliter plus est quam per instrumento aut nuda voce*, inquit ex illis quidam, alius, *Quanto plus crescunt solennitates, tantum plus est perjurium*. Dico secundo, Et si perjurium concedatur esse gravius, non tamen magis obligare solenne Juramentum ex se natura sua quam simplex: quia obligatio Juramenti *quatenus Juramentum est*, (nam & obligat quatenus promissio) includit; sed, inquam, quatenus est Juramentum exurgit præcise ex eo quod Deus testis & vindex invocatur. Invocatur autem Deus testis & vindex, non minus in Simplici Juramento, quam Solenni & Corporali: nam illa invocatio fit præcise per prolationem verborum, quæ eadem est simplici & solenni; & non per aliquem motum corporalem aut signum concomitans, in quo consistit Juramenti solennitas. Dico ergo tertio, quod solennitas juramenti aggravet peccatum perjurii, id ex accidenti provenire; sed tamen necessario & inseparabiliter, non autem contingenter: idque duplici ratione. *Primò, ob majorem deliberationem*. Ad hoc enim adhibetur exterius rituum solennitas, ut majorem incutiat in priori menti actus reverentiam, & religionis quædam sensum quendam; ut ita agens majori cum attentione & deliberatione versetur circa illud actum: & omne peccatum cæteris paribus eo

est, quò fit contra actum voluntatis antecessum magis deliberatum. *Secundò*, solennis iuramenti gravius est perjurium, *propter majus scandalum* : quia quò solenniùs aliquid fit, eò attentius & à pluribus observatur ; & proinde si in eo peccetur, exemplum magis erit & notorium & iniuciosum. Dico *quartò*, cum in Juramento quæritur est cultus Dei, expedire concedatur ut ob maiorem actus reverentiam adhibeatur quædam *rituum & ceremoniarum solennitas*, atque etiam *præscripta verborum formula* : non videri dare posse aliquam rationem, cur ex aliis partibus solenni cultus utraque exulare cogatur, & *rituum* (quam) mediocris *solennitas & certa formula verborum*. Fateor mihi, etsi & apud memetipsum cogitando, & abs aliis sciscitando, sæpiùs & seriò quaesiverim, nunquam tamen hætenus occurrebat idoneam discriminis rationem, cur non ista à juramento ut superstitiosa additamenta amovenda debeant, aut in reliquo Dei cultu, ut utilia & subsidia, retineri possint. Qui potest capere, capiat : ego quidem non intelligo.

XIII. Restat *Quintum Dubium*, nullius ferè difficultatis, & paucissimis absolvendum, de Juramento, ubi solennitatis aliqua pars ob dignitatem personæ omittitur. Ut quando *Principi, Satrapæ, Magnati* juramentum deferretur munus aliquod honorarium suscipienti, omissis ritibus ordinariis (*libri tactu, & osculo, &c.*) prælectis verbis in iurandum est, admonetur tantum ut promittat in verbo Principis, aut in verbo honoris sui, se fideliter prædicta observaturum. Cui monitioni si admotâ pectori manu respondeat tantum se id polliceri, Juramentum jam pro præstito & peracto habetur. In hoc casu dico breviter iuratum non minùs obligari in conscientiâ, ad fideliter præstandum ea quæ sic pollicitus est, quàm si

Casus XLI.

si singula verba & syllabas ipsè suo ore pronun-
 asset, & reliqua solennia exactissimè peregrisse.
 Atque hæc de juramenti *Formâ externâ* dicta sunt.
 Expectabitis forsitan, quod & mihi constitutum
 erat, ut hac prælectione complecterer & ea quæ
 ad *Internam formam* pertinent. Sed continet
 pars dubia quædam singularis & momenti & utilis
 & indigna quæ in nimis arctum compingantur
 illud præsertim, quoniam sensu Juramentum de-
 beat intelligi. Itaque ne aut vobis aliquam in-
 riam faciam nimia prolixitate, aut rei ipsa nimis
 brevitate: dabo operam ut proxima prælectione
 cum *Finali causâ* (quæ nec multa continet dubia
 nec multum difficilia) unâ etiam expediam ea quæ
 de *Internâ Formâ* supersunt dicenda:

PRÆ

PRÆLECTIO SEXTA.

De Juramenti Forma Interna & Causa Finali.

Continens Casus Quindecim.

SUMMARIUM.

Juramenti Forma Interna sive interpretatio.

Ubi de sensu juramenti inter partes constat.

An locum habeat Æquivocatio verbalis?

— aut mentalis Reservatio?

Juramentum non eludendum excogitato effusio.

Quo sensu Furamenta spontanea sint intelli-

enda.

— & quo sensu Delata.

Quatenus juramenti sensus pendeat ex scopo.

Juramentum sub conditione.

De juramenti intentione remota & proxima.

Cum juratur res licita ob malum finem.

An obligetur jurans non intendens jurare?

Juramentum urbanitatis gratia.

Cum quis dubius est juraverit, nec ne.

Jurans non intendens se obligare.

SECT.

S E C T. I.

Formam juramenti tractandam proposuimus duplicem, Externam, & Internam. *Externa*, signorum & verborum, quæ exteriori sensu percipiuntur, rationem continet: quam superiore lectione absolvimus. *Internam*, quæ verborum sensu & interpretatione, quod est interioris mentis opus, consistit, nunc aggredimur. Verborum autem sensum hic intelligo, non *respectu formularum*, quibus aliquid jurari significatur; (hac enim inter dignoscendi Juramenti *verbum* dum in externa forma versaretur, ante dictum est:) sed *respectu ipsius promissionis*, quæ jurejurando confirmatur, & in verbis continetur. Res sane magni momenti, & multiplicis usus: utroque nomine digna omni vestra attentione. Etenim magni interest pernoscere quo sensu juraveris; qui pejeravit, qui quod promissum est non eo sensu perfecit, quo promisit, aut promittere debuit, nec in solis Juramentis, sed in Votis, Promissis, Foederibus, Contractibus, aliisque Conventionibus omnibus, in quibus bona fide agier oportet, omnino videndum ut promissio eo prorsus sensu quæ facta est adimpleatur. Ad rem ergo. Juramenti verba, aut clara sint necesse est, aut ambigua.

Casus XLII.

II. *Dubium primum* est de Obligatione Juramenti, cujus *verba clara* sunt, & habent sensum manifestum & indubitatum. Ubi quatuor occurrunt casus. *Primus* est, cum verba Juramenti aut Promissionis ita sunt clara, sive *primò*, ex propria & communi significatione; sive *secundò*, ex recepto loquendi more alicujus gentis vel civitatis; sive *tertiò*, ex mutuo consensu partium: ut de eorum sensu inter partes omnino constet. Exemplum

Primum

mi: Caius Titio, spondeo me fundum meum
 sculanum tibi daturum, si mihi infra mensem
 aureos dependeris. Exempla *Secundi*:
 Johannes cum Petro linguâ nostrâ vernacula sit
 traheret, pro centum marcis, quas tibi debeo,
 tibi cras de grege meo *centum* oves mascu-
 Anglicè *For an hundred marks an hundred*
ethers: vel, Pro usu-fructu fundi tui solvam
 quotannis tres *modios* frumenti, Anglicè *Three*
pe.s. of wheat. Quorum in priori exemplo,
 vocabulum illud *an hundred* sit ita ambi-
 um, ut nunc idem significet quod Latinis pro-
 e est *Centum*, hoc est *quingies viginti*; nunc
 orem summam scil. *sexies viginti*; tamen ex
 sim recepto per universum regnum Angliæ il-
 vocis usu, mens ita contrahentium sic esset
 nifesta ut de sensu verborum nulla posset or-
 lis: quandoquidem *An hundred*, cum de pec-
 niis sermo est, *Centum* sive *quingies viginti*;
 de pecore, *sexies viginti* denotare, nemo est
 ad nos qui non intelligat. In posteriore item
 emplo, illa vox *A bushel* cum apud meridio-
 les Anglos ex usu communi *modium* Latino-
 m *unicum* significet, apud Septentrionales *bia*
modios: usus ambiguitatem ejus vocis ita de-
 ired, ut utrovis loco contractus fieret, de sen-
 tamen verborum inter bonæ fidei viros nulla
 sset esse dissensio. Exemplum *terti*: Call au-
 ure quendam è multis unum fundo suo vicinam
 tius emere cupiens, de pretio cum eo aliquo-
 s ante collocutus, cum die quodam conve-
 t, Dabin' mihi, inquit, *agrum tuum* eo quo dixi
 etio? Dabo. Jura mihi te daturum. Juro.
 ti de eo agro qui Titii fundo vicinus est pecu-
 aris nulla facta sit mentio: certum est tamen ex
 tegressis sermonibus eundem illum agrum pe-
 liarem intelligi. Et istiusmodi quidem Jura-

mentum obligat jurantem ad præstandum bene fide id quod promissit eo sensu, in quem manifestum est, si abesset utrinque omnis dolus malus, utrumque contrahentium consensisse. Fidem violat Cajus, si Titio alium aliquem agrum daret, non eum de quo antè collocuti fuerant: & p
 Etus an hundred weathers, si non nisi quinque viginti tradiderit, promissi fidem non implet.

Casus. XLIII

III. *Casus secundus* est de Juramento, ubi verum secundum communem morem intelligendi facit ex se clara videntur; sed jurans tamen non habens intensionem se obligandi in eo sensu quo verba aperte præ se ferunt, sensum alium quemdam sibi imaginatur, cujus verba ipsa propter aliam cujus dictionis aut phrasim ambiguitatem possunt esse aliquo modo capacia: quem celare cupit audientes, ita ut ipse verba accipiat in alio sensu, quam ab audientibus accipi putet aut cupiat. Hæc illa, quam cum nonnullis Casuistis & Scholasticis Jesuitæ potissimum tuentur & exercent, *verbalis Equivocatio*. Cujus exempla in juramentis Assertoriis ferè adducuntur: quia istiusmodi æquivocationis ex ipsorum doctrinâ præcipuus usus est, cui quis interrogatus à Judice non competente, vel non secundum ordinem juris, vel habens alias causam veritatem dissimulandi rationabilem, committat apertum sensum verborum in alium minus apertum, & ab eâ quâ de re agitur longius remotum, prout suis rationibus expedire videbitur. Ut si Ludovicus interrogatus an esset *Gallus*, juraret se non esse *gallum*, scil. Gallinaceum: aut si servus cujuspiam interrogatus *essetne* herus intus, juraret *non esse*, id est, non comedere: cum mens interrogantis utrobique sit satis aperta. Idem & in Juramento Promissorio contingere potest: ut si quis belli dux pactus cum hoste *decem dierum* inductionis castra ejus de nocte diriperet; quod inter pacandum

um dierum tantum mentio facta fuiſſet, non
noctium. Historiam narrant *Livius* & alii
ecem Romanis apud Hannibalem captivis, qui
s conditionibus poſtquam redituros ſe in ipſius
a juraverunt ab eo dimiſſi ſunt: ¹ *quorum*
minimè Romani ingenii homo (inquit ille, ² *Liv. 3:*
duobus id factum narrant) jurisjurandi ſol-
dec. 2.
i cauſâ commentitio conſilio reſreſſus eodem ³ *A. Gell.*
n hoſtium caſtra, velut aliquid oblitus, ante ⁷ *Noct.*
em comites aſſequitur. Quæ ipſius fraudu-
Attic. 18.
a calliditas tam turpis exiſtimata eſt, ut non
o contemptus vulgò ³ *diſpretuſque* ſit, & à ⁴ *Ut em-*
toribus omnium notarum damnis & ignominiis ⁵ *tempti vulgo*
tus; ſed & à Senatu comprehendendus, & ⁶ *diſpretique*
dibus publicis datis ad Annibalem deducen-
ſint. A. Gell.
udicaretur. Defendunt tamen acriter hanc
ubi ſupra e-
vocationem Jeſuitæ: ita ut Joh. Molanus Pro-
mendante
r Lovanienſis cædem *Johannis Hoſs*, contra
Lipſio, cum
n publicam de ſalvo conductu datam, eo no-
antè diſcer-
defendat, quòd *ſalvum veniendi*, non item
pti perpe-
endi veniam habuerit. Eant nunc Jeſuitæ &
tam legere-
ter conquerantur magnam ſibi injuriam fieri,
i. Elect. 7:
docere dicantur non eſſe fidem cum hære-
ſervandam. Nam ſi iſthoc pacto ſervari poſ-
ſes: non eſt quòd de eâ, cum quibuſcunque
am tranſigi contigerit, aut ſervandâ aut vio-
a multum ſint ſolliciti. Sed Jeſuitiſmum
integris in eam rem editis libris reſutarunt,
è & ſolidè Reverendus in Chriſto Pater *Joh.*
onus Episcopus nunc Dunelmensis, *Hen. Ma-*
noſtrorumque alii, ab iis qui pleniorẽ hu-
ei tractationem deſiderant conſulendi. Statu-
m eſt interim iſto modo jurantem, & æqui-
jurando peccare; & tacitâ illâ æquivoca-
e non obſtante obligari in conſcientia ad
iſſum faciendum in eo ſenſu quem verba
e reddunt, & ſunt apta ingenerare in mente
I 3
audien-

audientium : ni sic fecerit, perjurio non care.

IV. Rationes istius assertionis aliquot doli attuli, confirmandæ primæ nostræ hypothese: do nunc alias, sed breviter. *Primò*, quia Juramentum debet simplicissimè & cum affectu intelligi; quæ summa est illius hypotheseos: cum simplicitate pugnat istud quæstæ ambiguitatis tificium. *Secundò*, quia magna est prophana nominis divini, cum ut cordis inspectorem & stem invocare, in testimonium veritatis eorum verborum quæ cum eo quod jurans in corde recitatum servat non concordant. Quod quid est aliud quàm Deum qui nec illudere scit nec illi quantum in ipso est impostorem facere & indig simulationis patronum; *Tertiò*, quia ejusmodiquivocatio ipsi institutioni & naturæ Juramenti versatur: cujus præcipuus usus est, ut sit *πλοῖας πέρας*, ut finem statuatur litibus & controversiis, ut de rebus alioqui incertis habeatur aliqua certitudo quantum expedit rebus humanis cum sit jurisjurandi religio? *expediendarum litium maximum remedium*. Ast æquivocatione litur omnis illa certitudo, quæ jurando quaeritur quæ enim potest esse certitudo illius responsionis cujus sententia incerta est? Nec expediuntur ratione lites, sed augentur magis. *Quartò*, sic jurans proximum suum decipit, & sciens falli contra quàm exigitur à jurante, ne *dolo*; & contra veterum formulam illam, *Si fallo*. *Quintò*, quia ut affirmatio & negatio in assertorio, sic & sponso in Promissorio Juramento cum contineat in se responsionem ad quaestionem seu interrogationem à deferente propositam, fit congrua & apta propositæ interrogationi, mendacium est non veritas. Nam ex interrogatione & responsione fit una quasi propositio: quæ

Heb. 6.
36.

l. 1. ff.
de jurejur.

Psal. 24.
3.

no falsa censenda est, si alio sensu quàm quo
proposita est interrogatio, responsio fiat. Neque
erò multum adjuvat hac in re istius simulationis
tratos *restrictio* illa quâ uti solent, scil, non li-
ere nobis passim hac æquivocatione uti ; Sed so-
am apud non judicem, eumque qui jus non ha-
et exigendi juramentum ; vel qui sine justâ cau-
nos adiget ad jurandum, aut rem indebitam pe-
t, aut ex aliquâ simili causâ rationabili. Sed præ-
quam quod, *primò*, ista ab eis gratis dicuntur,
ne ulla aut Scripturæ aut veteris Ecclesiæ autho-
tate, vel etiam solidâ & evidenti ratione : nec
ollitur, *secundò*, sed nec minuitur istâ restrictione
eorum argumentorum, quæ jam adduximus in
contrarium : sciendum *tertiò*, etsi injusta vis con-
deretur impedire posse obligationem illam quæ
omini fit, quia non est æquum ut ex actu inju-
o jus sibi quis acquirat, nullam tamen injuriam
hominibus illatam justam nobis causam præbe-
posse injuriam faciendi Deo, tollendo sc. illam
obligationem, quæ Deo fit ut cordium inspectori ;
i, ex omni Juramento nostro propter nominis
i invocationem, jus accrescit. *Quartò*, deniq;
esuitica hæc doctrina improbis hominibus pro
a libidine, mentiendi & pejerandi licentiam fa-
t : etiam illâ restrictione non obstante ; quum
manente, adhuc tamen an expediat vel non
pediat uti æquivocatione penes ipsum juran-
m solum sit tota judicandi potestas. Ideo si-
nis ad jurandum præter jus & fas adigatur : aut
ebet juramentum simpliciter recusare ; aut ipsum
eo sensu quo proponitur sine ulla simulatione vel
quivocatione admittere.

V. *Casus Tertius* huic affinis est de mentali (ut *Casus XLIV*;
ocant) *Reservatione* quam eâdem prorsus ratione
sentur Jesuitæ, & eâdem restrictione definiunt,
quæ & verbalem æquivocationem. Ut enim in

illâ, ex detortis in alienum sensum verbis prolatis; sic in istâ, ex assumpto aliquo non exteriori prolato, sed intus apud se in mente reservato jurans interrogantem ludificatur. Sic Sacerdotes aiunt, si à Magistratu hæretico rogetur an sit sacerdos, respondere posse se non esse sacerdotem nempe Bacchi, aut Apollinis; & uxorem adulteram si à marito Zelotypo de adulterio postuletur, jurare posse se adulterium non commisisse, nempe ut ipse dicat. Pariter & in promissorio Juramento posse viatorem ob vitam redimendam jurare, latroni se certam pecuniæ summam daturum, cum tamen in animo habeat nullam ei dare: dummodo sic intelligat, *Dabo si debeam*, vel *Dabo si apud Magistratum petieris*. Sed ut iisdem ferè fundamentis nititur, sic iisdem argumentis evertitur mentalis hæc *reservatio*, quibus & illa *verbalis equivocatio*. Tollit enim omnem inter homines fidem & certitudinem, Deum impostorem facit eos quicum agitur decipit, jurisjurandi finem & usum pervertit, omne genus mendacii & perjurii latam fenestram aperit. Quia & *equivocatione* illa tantò perniciosior est ista *Reservatio*, quantò huic quàm illi difficilius occurritur. Prævisa vel suspecta potest præcaveri *Equivocatio*, ita explicanda verba in quæ jurandum est, ut nulla subesse possit ambiguitas, nulla reliqua sit evadendi rimula. Ast ne *Reservationibus* hisce quis utatur, nulli prorsus arte vel providentiâ effeceris. Vertamennum hunc quo nodo sic obstrictum teneas, ut non mutata subinde formâ elabatur?

Horat. 2.

Satyr. 3.

* mille adde catenas,

Effugiet tamen hac sceleratus vincula Proteus.

Juramentum apud nos *Fidelitatis*, câ verborum accuratio & studio perscriptum, ut nullus cavillatione

*

ioni aut effugio locus esse videatur ; Je-
 ramen & sacrificuli, dum sibi quidlibet ani-
 reservandi libertatem reservant, magnâ vultus
 instantiâ præstare non verentur. Ipsissimam e-
 illam clausulam, qua verbis conceptis spondent
 omnia antedicta fideliter observaturos, juxta
 morem verborum à se prolatorum, & juxta eorum
 borum apertum & naturalem sensum & senten-
 am, sine ulla equivocatione, aut mentali reserva-
 ne; intelligunt interim cum alia reservatione,
 l: *quam tibi dicam.*

VI. Habent tamen paratam sibi hanc defensio-
 am, quò se à perjurio liberent: nempe ex ora-
 ne *verbali & mentali* unam confici integram
 tionem compositam, in quâ totâ conjunctim ac-
 ptâ nulla sit falsitas. Ut exempli gratia, si sa-
 ficulus verbis prolatis juret *se non esse sacrificu-*
 m: adjectione illâ in animo reservatâ, sed non
 nunciatâ, *Ut tibi dicam:* oratio hæc tota, inquit,
 t, ex verbali & mentali composita, si integrè
 matur, erit vera; sc. *Non sum sacrificulus ut tibi*
dicam. Nec videtur ratio aliqua ob stare, quin li-
 ram cuique sit orationem suam si libuerit ex ter-
 minis vocalibus & mentalibus componere. Cur
 im in Precatione, si quis illa tantum verba *Pa-*
ter nostrum quotidianum ore protulerit, reliqua
 a *Da nobis hodie* mente solum cogitaverit; po-
 nit illa integra oratio & licita esse & Deo grata;
 non itidem licebit in juramento id ipsum facere?
 huic Jesuitarum argutiolæ plenè respondeatur,
 amò, mirandum non animadvertere acutissimos
 putandi artifices hac defensione omnem judi-
 cium, promissionum, contractuumque humano-
 rum fidem penitus labefactari. Quo enim utun-
 argumento, siquid haberet ponderis, evinceret
 ne non minus licere istiusmodi reservationibus
 apud legitimum judicem, & in re debitâ (quod
 tamen

tamen illi dicunt fieri non oportere) quam a
 judicem non competentem, aut in re indebi-
 tum quum *Oratio ex verbali & mentali composita*,
 omnino ejusdem utrobique aut veritatis aut fa-
 tatis. Et hæc responsio sufficit *ad hominem*:
ad rem ipsam dicendum *secundò*, Orationem
 verbali & mentali eo quo dictum est modo co-
 positam admitti posse, ubi quis secum aliquid
 lus commentatur, ut in *privatâ meditatione*; et
 quando cum solo Deo res est, ut in *precatione*
gratiarum actione: at ubi cum hominibus ne-
 gium est, ut in *Furamentis*, ubi sic ferendam
 testimonium, ut ab aliis audiatur & intelligat
 mistam ex verbali & mentali orationem nullatenus
 esse admittendam. Hujus discriminis ratio
 manifesta est: quia tam notum unicuique est, quod
 ipse intus in pectore suo occultum gestat, quam
 quod verbis palam enunciat. Deo etiam cui nihil
 occultum est, vel abditissima cordium secreta
¹ *παραχρησμένα* sunt & perspicuissima. Ita ut
 cum meditantibus, vel Deum precantibus, quod
 ad veri & falsi rationem attinet perinde est, si
 totum id quod in mente enunciant, sive parte
 tantum, sive nihil. Cæterum apud homines, quibus
 cogitata cordium ignorari necesse est, nisi quatenus
 fermonem, aliòve externo indicio significatur,
 orationis veritas & falsitas ex iis solis manifesta
 est, quæ audientibus aliquid testari possunt.
 Quod cum reservationes illæ quæ in mente
 sunt efficere nequeant, in dijudicandâ orationis
 veritate *verborum prolatorum* tantum, non autem
reservationum mentalium ratio habenda est.

Casus XLV.

VII. *Casus Quartus* respicit post factum. Nam
 ut antequam juretur, & in ipso jurandi actu,
 oportet esse propositum adimplendi promissum
sensu quo propositum est, sine aliquâ æquivocatione
 aut mentali reservatione: ita postquam juratum

ad sit oportet studium & conatus, ut idoneo tempore fideliter id ipsum & eodem sensu quo juramentum est adimpleatur sine aliqua evasione aut effusio. Atque ut unum perjurii genus est, inter jurandum detorquere verba in alium sensum, quam concipiunt audientes: sic alterum perjurii genus est, ubi rectè juraveris, non sincerè agere, sed novo aliquo excogitato commento juramenti vim (salvis tamen verbis) declinare & eludere. ^{1 Tacit. 4: histor.} *Verbis jurisjurandi arte mutantibus, quibus flagiti conscientia inerat,* inquit de quibusdam Tacitus. Lepidum recitat ex Herodoto ^{2 Stobæus. Stobæus.]} Archetimo quodam, qui apud Cydium amicum nummos aliquot aureos deposuerat. Post aliquod tempus Archetimo depositum repetenti, Cydium præ auri cupidine acceptum negat. Res ad Judices delata: instat actor, negat reus: patrique confidentia, testes nulli. Placuit judicibus, quòd deessent aliæ probationes, jurejurando item terminari. Dies examini dictus. Cydium interea baculo ferulino scirè excavato nummos incluserat, simulans etiam adversam valetudinem. Die condicto adest, baculum, velut qui è recenti morbo vixdum satis convaluerat, manu gestans. Aris admovendus, Archetimo baculum tantisper tenendum porrigit, dum ipse jurisjurandi solennia perageret. Tradito baculo, tum demum summa cum animi vultusque constantiâ præstito juramento fatetur se ab Archetimo aurum accepisse, sed restituisse fidenter asserit. Archetimus & offensus damno & hominis conjunctam cum summa impudentia summam perfidiam indignatus, baculum à se projectum tam vehementi ictu pavimento impegit, ut ferula confracta, effusi nummi & Cydium fraudem, & totius rei veritatem patefecerint. Id Cydium factum *ἐν τέχνῃ πειρασμῶν* *ἰεῦς* appellat historix scriptor, *ex arte concinnatum*

concinatum mendacium : qui & idem observat C
 dia *καλὸν βίη κατὰ σποδὸν*, velut justam perfidie
 mercedem *miserum vita exitum*. Extant id genus
 exempla in historiis & in vita quotidiana com-
 pluria, unde pauca quædam quæ nobis ex us-
 fient colligo. *Primum*, Homines vel improbos a
 liquâ saltem Juramenti religione & conscientia de-
 ci : adeo ut quibus justî & honesti vel nulla ve-
 perexigua ratio est, ex quodam tamen naturæ sen-
 su in juramento putent ad datam firmatamque fidei
 exolvendam obligari. *Secundum*, pravis affectibus
 ni fortiter resistatur, periculum esse ne scintilla
 illa quæ in nobis reliqua est luminis naturalis
 ita ab illis aut penitus extinguatur, aut saltem
 misere obruatur, ut de perjurio arte aliqua pal-
 liando magis, quàm sincere evitando solliciti fi-
 mus. *Tertium*, qui perjurii immunis esse cupit
 juramenti à se suscipiendi verba singula, eorum-
 que sensum & vim diligenter expendere debere
 ut si non debeat servari, ne quidem suscipiatur
 si fas sit suscipi, sine fraude & simulatione serve-
 tur. Impium est enim *rem sacram* præpopere
vorare : & intempestivum, voto jam immisso, *or-
 diri inquisitionem*. Et hæc de primo dubio. Cu-
 jus summa est; Juramenti verba ubi sunt ita ex se
 clara, ut de eorum sensu inter bonæ fidei viros
 nullum possit esse dubium, obligari jurantem in eo
 sensu quem manifestè reddunt : nec fas esse ipsi
 aut inter jurandum, aut postquam juraverit, ea
 verba, quæ sita in compendium suum interpretati-
 one, aliò detorquere.

Casus XLVI. VIII. *Dubium secundum* est, ubi de verborum
 sensu ambigitur. *Casus* autem sunt tres. *Primus*
 est, de *Juramentis Spontaneis* : ut in illis promissio-
 nibus, quæ fiunt ex mero motu propriæ volun-
 tatis, ex animi quadam liberalitate, & non ex de-
 bito aliquo justitiæ aut obsequii. Respondetur
 com-

muniter & verè; Istiusmodi Juramenta esse
 ipsius jurantis mente accipienda; qui unus-
 que sui optimus interpret est. Exempli gra-
 ; Siquis apud nos voto, juramento, aut pro-
 fessione se obstringeret dare alicui ptochotrophio
 pauperibus alicujus villæ quolibet mense de-
 n solidos: siquidem nobis *Mensis* nomen am-
 vum est, si pauperes illi primam pensionem
 ex promisso deberi contenderent ad vicesimum
 avum diem Januarii, & exinde deinceps re-
 nas vicesimo octavo quoque die, accipiendo
Mensem pro quatuor septimanarum spacio, quæ est
 ejus nominis significatio: ille contra non
 eri diceret ante ultimum diem Januarii, & sic
 neeps, accipiendo *Mensem* pro duodecima ferè
 parte ut in Calendario in duodecim menses
 is annus distribuitur, quæ est ejusdem vocis
 ra significatio: æquissimum est, ut vox ambigua
 ipsius potius quàm illorum mente accipiatur,
 ia illa pensio non est eis debita ex justitia,
 ante factam promissionem; sed ex charitate
 i promissionis liberæ, non alicujus pactio-
 aut contractus. Et de hoc genere juramenti
 ent illa verba intelligi, quæ citantur in
 illa Juris Canonici, * *Patet quod Deus non* Gloss.
ipit sic juramentum, sicut ille cui juratur, sed ad c. 22. qu.
sicut qui jurat intelligit. Sed ut hæc respon- 5. 2. 11.
 ectius intelligatur, duo sunt observanda. Al-
 m quòd hoc in spontaneis Juramentis & pro-
 tionibus potissimum obtinet, cum *Sp. i. max.*
 diversa sit ratio, ut mox dicetur. Alterum,
 ntem in præsentī casu obligari ad promissum
 andum eo sensu, quem ipse verbis suis, quo
 pore juravit, aut bona fide intendebat, aut vo-
 ab audientibus intelligi: non autem in eo sen-
 quemcunque ipsi postea libuerit illis verbis af-
 ere. Deus enim qui aspicit cor, non luditur
 verbis:

Gregor.

26. Moral.

7. & habetur

22. q. 5.

Casus XLV.

2. ἐπαυλῶ

ὅρκῳ, ἰφ

ὅτι ἱπρῶ

αὐτῶ, ἐκ αὐ

δαίσετῳ.

Hefyc.

ὁ ἀλλὰ ὁδῶ

ἰπρῶς ἐμ

ῶ, Suid.

verbis; ¹ Nec debet intentio verbis inservire, sed
verba intentioni.

IX. Casus Secundus est de Juramentis & Pro
missionibus: ἐπαυλῶ id est, eis quæ juranti al
io deferuntur; sive quæ alius quispiam aliqu
aut jure suo aut juris prætextu à jurante exig
Qualia sunt ea imprimis, quæ à Rectoribus pro
authoritate sua subditis imperantur, aut legibus
sunt constituta: ut apud nos juramenta *Suprema*
tus Regii & Fidelitatis; & ea quæ ex statutis A
cademiæ ab eis exiguntur qui ad gradus promo
ventur, aliæque similia. Item ea quæ ex just
conventionione partium ab alterutro contrahentium
postulantur: ut ea quæ in pactis, fœderibus, ali
que civilibus contractibus ad mutuam fidem con
firmandum interveniunt. Pro responsione in hoc
casu dico, Istiusmodi juramenta regulariter inte
ligi debere in eo sensu, quem probabiliter judi
cari potest fuisse ab eo cui juratur intentum: id
ut jurans teneatur sub pœna perjurii implere quod
promisit (si sit res licita & honesta secundum in
tentionem deferentis,) ¹ Verba intelligantur
secundum mentem & intentionem ejus cui fit ju
rumentum, ait Jurisconsultus. Ratio est, quia cu
propter finem hoc juramenti genus suscipitur, ut is
juratur ex interposita fide habeat aliquam cer
titudinem, id quod sibi à jurante promissum
impletum iri: de promissione autem adimpleta
nihil certior esset, si verba ex mente jurantis,
non ex sua ipsius mente essent intelligenda. Ali
enim ratio est Obligationis, ubi debitum fundatur
in promissione: ubi verò promissio fundatur
debito, longè alia. Ipse Deus, qui nemini ex ju

¹ L. qui
interroga
tu ff. de in
ter. ex le
git. Resis
sime dici non
secundum
verbum ju
rantis, sed
secundum
expectationem
ejus cui jura
tur quam
novit ille

qui jurat, fidem jurationis implevi. August. Epist. 224. Expectationem
eorum quibus juratur qui deciperis, non potest non esse perjuris. Idem
Epist. 225,

debito

bitor est, ex promissionibus tamen suis gratui-
 facit se nobis debitorem; & qui Voto, Jura-
 mento, vel Promissione spontanea se obligat ad
 quem actum charitatis, contrahit ipso facto de-
 bitum. Sed quia hoc debitum non fundatur in
 re ejus cui facta est promissio, sed promanat ex
 suo actu libero & gratuito ipsius promittentis;
 minime æquum est, ut ipse sit mentis suæ inter-
 es, cujus potissimum interest, quantum & qua-
 liter & quo sensu intendebat se obligare. Ast
 contra promissio ipsa fundatur in debito ali-
 o antecedente; debito scilicet aut subjectionis &
 sequi ex autoritate superioris, aut justitiæ &
 ex conventionem partium, quia is cui fit pro-
 missio jus habet eam exigendi, & ipsius maxime
 interest ut promissi fides servetur: ratio postulat
 ex ipsius potius mente & interpretatione, quam
 promittentis sensu, de promissionis obligatione
 licetur.

X. *Casus Tertius* est, ubi dæferens Juramentum *Cas. XLVIII.*
 sensus ambigui, id tantum postulat ut in ea verba
 setur; permittit interim jurantis ipsius arbitrio,
 ut quocunque voluerit sensu juramenti verba intelli-
 gere. Dico, merito suspectum esse debere laten-
 tium alicujus doli mali, & proinde recusandum esset
 pio & prudenti oblatum sub tali conditione
 Juramentum: quod mihi videtur triplici de causa
 probandum. *Primò*, respectu ipsius Juramenti,
 quo requiritur imprimis veritas: oratio autem
 indefiniti & ambigui sensus ante distinctionem fa-
 ctam non est propositio vera, imo ne propositio
 verum; cum debeat propositio, ut ex ejus defi-
 nitione vel pueris notum est, *verum vel falsum sig-*
nificare sine ambiguitate. *Secundò*, respectu ejus
 Jurandum est: finis enim juramenti proprius
 est, ut is cui juratur de re prius incertâ habeat a-
 quam certitudinem: ex verbis autem incerti sen-
 sus

sus quæ potest habere certitudo ; *Tertio*, respectu ipsius jurantis : qui si juramentum sub eâ conditione præstet, aut proximo scandalum, aut sibi quicquid parat. Istiusmodi enim collusio, ne cogitari quidem potest quò spectet aliò, nisi ut nostro exemplo alii ad idem juramentum suscipiendum (reluctante licet conscientia) inducantur quod est proximo scandalum præbere : aut ut aliud aliquid postea à nobis virtute illius juramenti faciendum exigatur, quod aut illicitum sit aut incommodum ; quod est nobismetipsis laqueum inducere. Caveat itaque vir prudens, ut sibi artibus imponi patiatur : alteriusve cujusquam gratiam aut metum tanti ducat, ut escam devoti cui subesse hamum certò sciat. Sanè ut interjurandum omnia rectè fiant, expedit ut de verborum sensu inter omnes partes quarum interest quidò constet : id quod *liquidò jurare* veteribus scriptum est :

Sic tamen & liquidò juratus dicere posses.

Et ex veteri formula juraturæ à deferente juramentum dici solitum est, *Qua de re peto liquè jures.*

Cas. LXIX.

XI. Sed de his satis. Pergo ad *Dubium tertium* quod est de sensu Juramenti quoad latitudinem sive extensionem ejus : hoc est, an & quatenus sensus verborum ex scopo metiendus est. *Casus primus* est, ubi Juramenti alicujus causa fuit particularis, verba tamen sunt generalia. Exemplum gratia ; Juramento *Suprematus Regii* causam de *usurpatione Papalis*, qui supremam in spiritualibus jurisdictionem in hoc regno sibi vendicabat : verò tamen Juramenti ita asseritur *Suprematus regii* ut non Papa solùm, sed & universim omnes alii quicunque excludantur à suprema potestate in hoc regno.

igno exercenda. Respondeo, tale iuramentum obligare quoad verba ipsa in ultima sua latitudine. Ratio est, quia legis, licet ex particulari occasione fiat, intentio tamen est generalis, omnia ejusdem generis vel rationis incommoda in futurum immedire. Et proinde etsi in proœmio legis mentio pœ fiat particularis illius mali quod causam de. legi ferendæ, verba tamen illa quibus lex ipsa continetur plerumque sunt magis generalia: id quod consultò & data opera factum est à Legumtoribus, ut cætera quæ sunt consimilis rationis, simul complecterentur. Ut ergo de sensu Legis, non ex proœmio, sed ex corpore statuti (ut loquuntur) responsa petunt Consulti juris: sic & iuramenti ista interpretatione, non ex præmissa recognitione, sed ejus præfatione, sed ex ipso quasi Corpore Juramenti judicium sumere oportet.

XII. *Casus Secundus* est, quatenus Juramentum cum aliqua conditione intelligendum. Respondeo breviter. *Primò*, si verba contineant conditionem expressam, non obligari jurantem, nisi præstiterit prius conditione. Ut si Cajus promittet Titio se cras daturum centum, si Titius fundum ipsi die dederit: fundo non dato, non tenetur Caius omissione. *Secundò*, si conditio nulla sit expressa, habere tamen intelligi omnes illas condiciones sive exceptiones, quæ solent de jure & usu communi intelligi: nempe hoc vel illud faciam, *Si Deus miserit, Salvo jure alterius, Rebus in eodem statu manentibus, Quoad potero & licebit, &c.* Ut fuit explicatione secundæ hypotheseos fusiùs antè factum.

XIII. *Casus Tertius* est de Intentione Remota & proxima. Videtur enim satisfacisse iuramento, si fecerit id quod intenderat *intentione remota*, & finem; etsi non faciat id quod verba ipsa sonant, quæ ferè continent *intentionem proximam* sonantem.

lūm sive mediorum. Exempli gratia, Si quis voto, juramento, vel promissione reciperet se pauperibus alicujus villæ daturum quolibet mense decem solidos, nihil autem daret toto Januario aut Februario, sed Martio demum mense daret triginta solidos. Respondeo, jurantem, si intenderat obligare se tantum *ad substantiam rei*, non autem ad ejus rei circumstantiam sive modum, non simpliciter obligari *ad illum modum faciendi*, quem verba insinuare videntur. Unde si exemplo proposito totam trimestrem pensionem exhibuisset primo mense, sine dubio satisfecit promissioni. Potest tamen fieri, ut per accidens & ex consequenti obligetur & ad ipsum modum rei: quia unusquisque obligatur (cæteris paribus, & si nihil aliud impediatur) eligere in dubiis id quod est tutius. Ut in exemplo jam allato certè tutius est pensionem eo modo quo promissa est solvere; id est singulis mensibus decem, potius quàm tertio mense triginta. Tum ob periculum repentinæ mortis & incertorum eventuum tum ad vitandum, qui vel ex neglecta circumstantia oriri possent, mentis scrupulos. Suaderem itaque homini pio, ut cujuscunque sui voti, juramenti, pacti promissionisque fidem exolvere studeat, juxta verborum & intentionis suæ tenorem, quoad commodum fieri potest, etiam in levissimis circumstantiis; minutiora ista contemnendo, aut scrupulos filicreare non necessarios, aut rebus gravioribus contemnendis paulatim & sensim assuescat. Cæterum illud unum utcumque admonitos omnes velim, summam & coronidem totius hujus dissertationis de Juramenti sensu & interpretatione, magnopere ut caveant, ne sibi nimium hac in re indulgeant, neu benigna nimis & laxa interpretatione, dum cupiditatibus suis plus æquo favent, Juramenti religionem minuant, & se perjurii periculo exponant. Atque hæc de *Formali causâ* dicta sufficiant.

XIV. De Finali Causâ paucula restant dicenda.

Dubium Primum est, cum promittitur res ex se licita, Casus LII.

sed aut malâ intentione, aut ob malum finem. Di-

cendum primò, simpliciter illicitum esse promittere

aliquid quantumvis in se licitum, malo fine vel in-

tentione. Ratio est, quia cum quivis unus defectus

in quolibet actu humano sufficiat ad hoc, ut totus

actus sit malus, (*Bonum enim ex causâ integrâ est,*

malum ex partiali:) tum præcipuè defectus ex parte

finis, ut qui in moralibus primas tenet partes;

quod fere putant id Christi dictum pertinere, ¹ *Si* Matt. 5;

oculus tuus fuerit nequam, & totum corpus tenebro ^{23.}

omnis erit. Dicendum secundo, si quis aliquid alteri ju-

verit ob finem inhonestum, sine conditione tamen

turpi ab alio præstanda; obligari ad faciendum pro-

missum. Ut, si quis scæminæ polliceretur se ei dono

rem aliquam preciosam, intendens apud

ipsam eo munere ad impudicos amores pellicere,

nullâ tamen ei palam propositâ inhonestâ conditi-

one, teneretur promissionem implere: quod si pro-

poneret ei unâ conditionem inhonestam, non tene-

tur promisso. Ratio utriusque est, quia rem præ-

stitam licitum est alteri dare: Sed dare sub condi-

one turpi, illicitum. Dicendum tertio, Quod

promissum est sub conditione malâ, præstitâ condi-

one debere adimpleri, si res saltem sit licita. Ut

quis alteri pro adulterio, aut falso testimonio, aut

in quolibet inhonesto, vel turpi officio pecuniæ

summam promiserit: tenetur, ubi alter conditio-

nis pactam præstiterit, promissis stare & pactam

summam dissolvere. Sic Thamari nurui sui obli-

gitum se ¹ *Judas* rectè putavit, pactam scortatio- Gen. 38;

nis mercedem hædum promissum mittere. Ratio ^{20, 24.}

est, quia etsi pactum fuerit illicitum, tamen res

promissa non est illicita: Ergo fieri non debuit, sed

pactum valet. Et ex antedictis satis claret Jura-

mentum illicitum de re licita posse obligare.

Casus LIIL.

XV. *Dubium Secundum* respicit jurantis intentionem. *Intentionem* dico, non eam quæ fertur objectivè in *Materiam Juramenti*, sive rem promissam: quâ quæritur, quid jurans intenderit promittere, & quo sensu, & ad quid se obligare: de hac enim intentione modò actum est, cum de Juramenti sensu & interpretatione disseruimus: sed *Intentionem* eam intelligo, quæ fertur objectivè in ipsum actum jurandi: quâ quæritur an intendat jurare, aut se obligare, vel non. De qua multa disputant subtiliùs quam utiliùs Scholastici. Quæ ex usu fient ad vitæ institutionem pleraque in pauca contraham. *Casus* itaque *primus* est cum quis ex consuetudine quadam jurandi, incogitans verba profundit juratoria —

ὅρκος ἐστὶ ἀκρίβειαι τοῖς χοῖλαις. Dico *primus* certum esse ejusmodi jurationem esse grave peccatum. Non solum *originaliter*, & ratione causæ quia profluit ex habitu quodam pravo: sed etiam *formaliter*, & ratione ipsius actus; in quantum actus ex naturâ suâ religiosus, temere fit, non iudicio, & sine debitâ reverentiâ. Dico *secundus* Juramentum illud, si fuit jurandi actus ex animi præcipitantia prorsus indeliberatus, non obligare: sed si adfuit aliqua animi deliberatio quantumvis exigua, aliquatenus obligare. Ratio utriusque membri assertionis est: quia ut actus aliquis huiusmodi sit obligatorius, requiritur deliberatus animus, & pro mensura deliberationis, assurgit etiam obligationis mensura.

Casus LIV.

XVI. *Casus Secundus*, cum quis honoris aut avaritatis gratiâ (sic enim Casuistæ loquuntur) temerè jurat in re fortassis levi. Exempli gratiâ si quis cum altero contendens, & honoris quæ prærogativam ei deferens, ut sæpè fit, juraret non exiturum domo, non discubiturum ad mensam, non bibiturum; nisi ille alter præiverit, præ-

or discubuerit, aut præbiberit. Imò cum solum fiat, ut sic contententium uterque idem erit; si ejusmodi juramenta essent obligatoria, esse esset è quibus alterum pejerare; quia esse esset alterutrum id facere, quod uterque avit se non facturum. Dico *primò* ut supra, ramentum istiusmodi esse temerarium, & peccato non carere, quia caret judicio. *Secundò*, tamen obligatorium ex sui natura, nisi forte erit actus omnino indeliberatus. Sed *Tertiò*, ligationem illam aut impediri posse aut tolli; ut perjurus non sit, qui secus quam juratum est erit. Nimirum potest *impediri* obligatio, si elligatur cum tacitâ conditione sive exceptione, e sensu, Si tibi placuerit, vel si res meo arbitrio mittatur, non ibo nisi tu præveris. Potest am *tollì*: quia cum processerit ex respectu quom ad honorem alterius, potest ille alter suo e cedere, & tunc cessabit obligatio: uti (Deo lente) cum de vinculi solutione agam plenius tendam.

XVII. Casus Tertius, cum quis dubius est jura- *Casus LV.*
rit, necne, an teneatur Juramento? Aliqui putant non obligari: ex illa regula Juris, *In dubiis melior est conditio possidentis*. Sed quum valeat illa regula in his tantum, quæ ad commutativam utilitiam pertinent; ut si Caii hæres dubitet an bona defuncti quæ ad ipsum ex testamento deberunt, bene parta fuerint necne: Alii, & fortè rectius, putant obligari, nisi posse dubitationem deponere. Ratio, quia in dubiis eligendum est tutius: & est certè tutius obligatum se pure quàm non obligatum; quia ex illo errore exponit se ad summum non nisi temporali incommodum, ex hoc perjurii periculo.

XVIII. Casus Quartus: cum quis volens jura- *Casus LVI.*
non tamen intendit se obligare, an nihilomi-

aus obligetur? Scholasticorum & Casuistarum plurimi, præsertim qui ante Cajetanum fuerunt, negant obligari. Et quidem excusat se à perjurio Cydippe Ovidiana istiusmodi defensione.

• Ovid in
sp Cydip.

! *Qua jurat mens est: nil conjuravimus illa.*

At sanior est Cajetani sententia, & qui eum secuti sunt Scholasticorum, deliberatè jurantem, sive intendat se obligare, sive non, obligare tamen. Etenim & actus jurandi est ex se obligatorius & processit ab animo deliberato: ergo necessario sequetur obligatio, nisi aliunde impediatur. Cum ergo obligatio ex jurejurando necessario & naturaliter profluat, non est in potestate hominis eam impedire, vel summovere: nemo enim potest, positis rerum naturis, earum necessario effectus impedire. Annon deberet omnibus ludibrium, qui cum manum & sigillum syngraphæ obligatorię opponeret prosteretur tamen se nullam habere intentionem semet obligandi? Imò illa intentionis suæ professione non obstante, an non factò ipso obligaretur tamen? Obligatur pariter & qui jurat ipso jurandi actu, quicquid aut intendit, aut se intendere profiteatur: quin intendens causam, intendere præsumitur & ejus causæ necessarium effectum.

Atque ita tandem difficilem hanc & diffusam de Furamenti Vinculo, dissertationem, auspice Debonitate, comite patientiâ vestrâ, per quatuor Causarum genera deductam, ut potui, absolvi reliquam tractationis partem, quæ de Vinculi Solutione est, propediem (Deo annuente) unica prælectione complexurus.

PRÆLECTIO SEPTIMA.

De Vinculi Juratorii Solutione; &
de jurisjurandi usu & abusu.

Continens Casus quinque, & Conclu-
siones totidem.

SUMMARIUM.

1. *In promissorio Furamento quæ veritas requi-
ratur.*
2. *Solutio vinculi liquid sit.*
3. *Furamentum an sit dispensabile?*
4. *Potestas Papæ dispensandi in juramentis exami-
natur.*
5. *Furamentum an possit commutari?*
6. *Furamentum subditi prælatus potest irritum
reddere.*
7. *Furamenti materiâ cessante, cessat & obli-
gatio.*
8. *Relevari potest juramentum ab eo cui factum
est.*
9. *Non est illicitum jurare.*
10. *Jurandi in sermone quotidiano Cacoethes.*
11. *Non est jurandum sine necessitate.*
12. *De juramento ab aliis exigendo, Cautiones.*
13. *Furamentum dubitante conscientia non sus-
cipiendum.*

S E C T. I.

VInculi illius sive ligaminis, quod qui jurat ligat super animam suam, & de quo tam multa hæcenus disseruimus, *Solutio*, hodiernum pensum est, & totius propositæ tractationis novissima pars. De qua solutione, antequam ad species descendatur, duo sunt in genere observanda. *Observandum primò*; vinculi solutionem peculiarem esse juramento promissorio, in assertorio locum non habere. Omni Juramento, sive Assertorio, sive Promissorio debet inesse *Veritas*; sed cum hoc discrimine, quod ad juramentum Assertorium unica sufficiat veritas de præsentibus, cum in promissorio duplex requiratur; una scilicet de præsentibus, altera de futuro. *Veritas de præsentibus* respicit ipsum *actum jurandi*: & consistit in hoc, ut jurans quando jurat, verum dicat: hoc est, ut mens sit congrua verbis, & ut habeat intentionem servandi id quod promittit. Qui actus jurandi in Promissorio, quoad veritatem & falsitatem omnino convenit cum actu jurandi in Assertorio. Materia enim illius veritatis in utroque actu, cum sit *de præsentibus*, transit in quandam quasi necessitatem immutabilem; in quantum Juramentum quamprimum præstitum est, statim aut verum fuit aut falsum: quam veritatem aut falsitatem, ubi actus ille semel transierit, tam impossibile esse mutari, quam impossibile est id quod factum est infirmum fieri posse. *Obligatio* ergo illa, qua tenetur jurans de præsentibus verum dicere, cadit super ipsum *actum jurandi*, estque illi actui inseparabiliter conjuncta; & proinde *solvi non potest*, nec à Juramento separari: & juramenti Assertorii præter istam de præsentibus nulla est ulterior Obligatio, quia materia ejus est factum aliquod præteritum aut

Jer. 4. 2.

• Unde
Clementes
dixit, unum-
quemque eo
ipso tempore
quo jurat aut
juravit aut
improbat.
apud. Stob.
serm. 27.

præfens. Seu in Promissorio juramento, cuius Materia est res de futuro præstanda, requiritur etiam *veritas* altera : de futuro scil. quæ respicit *materiam Juramenti* : & consistit in hoc, ut jurans quod promisit efficiat esse verum ; hoc est, adimpleat promissum. Dum igitur materia juramenti promissorii, nempe res de futuro præstanda propter futurorum eventuum incertitudinem, multiplici mutationi & varietati obnoxia sit : nec fit, ut *Obligatio* quæ cadit super illam *Materiam*, & quâ tenetur jurans de futuro promissum implere, mutabilis sit & à juramento separabilis.

Et hoc ipsum est, quod *vinculi solutionem* facimus. Unde etiam sequitur id quod *secundo* observandum est, scil. solutionem vinculi in juramento promissorio non intelligi debere respectu *Obligationis* illius prioris, quæ nascitur *ex veritate de presenti*, & est ei cum Juramento *Assessorio* communis ; sed intelligi solum respectu *Obligationis* posterioris, quæ nascitur *ex veritate de futuro*, & est ipsi propria & peculiaris. Hoc Omnis promissorie jurans, ipso facto & vi ipsius actus jurandi, simpliciter & insolubiliter *Obligatur de presenti* bonâ fide & animo intendere id se efficere quod promisit : sed postquam juramentum est, multis de causis fieri potest ut *non obligetur de futuro* illud ad postea implendum quod antea promiserat & intenderat. Verbo sic, Perjurus est jurans, qui ¹ *non intendit* quod promittit : non semper perjurus, qui ² *non perficit* quod promittit.

I. Ut autem licitè & sine perjurio aliòve peccato non adimpleatur quod promissum est, ex hoc altero contingere necesse est : vel quòd nullo initio fuerit obligatio, vel quòd ea postea (ante vinculo) sublata sit. Si res promissa erat juraretur aut *impossibilis*, aut *illicita*, Juramentum

¹ *οὐκ ἐν τῷ νοῦ*
ἰσχυρὰ
ἰσχυρὰ
Cleanth. 2.
pud Stob.
serm. 28.
² *Non om-*
nis, qui ali-
ter solutus
est quam
promittit in
dole, jurat.
22. qu. 2.
cap. ani-
madverten-
dum.

mentum eâ de re præstitum nullam inducebat obligationem, neque indiget solutione, sed pœnitentiâ: quandoquidem sic jurando etli admissum grave peccatum, nullum tamen vinculum est contractum. Rei enim impossibilis, & rei item illicitæ nullam esse obligationem ante ostendimus. *Solutio ergo vinculi* supponit antecedentem obligationem: eamque postea aliunde sic tolli significat aut saltem impediri, ut qui prius juramento vinculo ita constrictus tenebatur, ut non liceret ei sub pœna perjurii aliter facere quàm promissum erat, ad promissum suum adimplendum jam non ultra teneatur. Itaque quod nunc agitur hoc est ut certam rationem investigemus, qua is qui juramenti vinculo obligavit ad aliquid faciendum possit esse securus in conscientia suâ se ab eo vinculo liberari, nec ad illud faciendum quod promissum ultra obligari. Cujus rei cum quinque omninò modi soleant assignari, singuli sunt à nobis suo ordine examinandi.

Casus LVII.

III. *Primus Casus* est de Dispensabilitate Juramenti: An & quatenus Superioris dispensatio obligationem tollere valeat? *Dispensatio* autem, ea vox communiter accipitur, exemptionem significat alicujus personæ à lege communi factam speciali indulgentiâ ab habente auctoritatem, si quis legi alicui subditus, Principis beneficio speciali gratiâ ab illius legis obedientia eximatur & ut fieri quotidie videmus in Academiis, ubi rationabili causa dispensationes solent concedi particularibus personis, ut liceat eis in aliquibus aliter quam statutum est facere. Fundatur autem *dispensationis jus* in ἐπιτηδεύειν illa, quæ postulat ut de rigore legis nonnunquam aliquid remittatur ut æquitati sit locus. Cum enim leges necesse esset verbis generalibus ferri, & ad id respiciatur quod communiter & plerumque bonum & utile publico

publico ; quod tamen sæpius contingere potest
de pro hic & nunc inutile, vel saltem minus bo-
 num ; æquum utique visum est ut ubi observatio
 quod lege sancitum est videatur esse alicui pri-
 oris personæ valdè onerosa vel incommoda, &
 ejus omissione publico non multum incommo-
 di, Princeps vel alius legitimus superior pote-
 statem haberet determinandi legem in eo casu
 in videri servandam : & hoc est quod dicimus
lege Dispensare. Quam autem potestatem ha-
 bent *Principes seculares* dispensandi in legibus suis,
 eodem sibi arrogat *Pontifices Romani* dispen-
 sandi in votis & juramentis. Quorum in hoc ge-
 nere audaciam, dum subditos Regum à fidelitate
 absolvunt, Principum contractus & fœdera re-
 solvunt, Votorum & Juramentorum vel artifi-
 cia quæque vincula commutando, relaxando, di-
 spensando, contraria jubendo, aliòve artificio pro-
 bitu & utilitate dissolvunt, utinam eorum non
 illi, qui rectissime damnant, non pessime imita-
 ntur. Sed enim ut alii *de facto* exerceant, so-
 lus interim Papa vendicat sibi quasi *de jure* debi-
 tam hanc dispensandi in juramentis potestatem.
 Inquesti sunt graviter hac de re, & in Papalium
 dispensationum abusus acriter inveci, etiam ante
 Lutherum multi, ad quorum scripta remitto ista-
 rum rerum studiosos ; atque aliquibus argumentis
 ostendo Juramenti vinculum esse simpliciter in-
 dispensabile, ita ut nec Papa nec alius quisquam. Et ta-
 men habeat omnino potestatem cum eo dispen-
 sandi. *Primò*, quia obligatio Juramenti est *de*
 re Divino Naturali : Jus autem Naturale non
 est foro humano, quum Deus solus sit author
 dominus naturæ nec haudenus potuerit unquam
 revocandi, Deum ulli hominum generi aut ordini
 auctoritatem concessisse dispensandi : *in his*
est sunt juris naturalis. *secundò*, quia concessa
 hac

men de Pa-
 ra sic go-
 Dico q- o-
 contra ius
 naturale po-
 ut dispen-
 sare. ad 15.
 qu 6 cap.
 auctorita-
 tem

hac dispensandi potestate ; everteretur funditus præcipuus juramenti finis, qui est asscuratio (ita dicam) rei promissæ : nullam enim posset habere certitudinem is cui juratur impletum iri quod promissum est, si cum jurante posset dispensatione impleret. *Tertiò*, quia juramentum eodem ipso actu & in eodem instanti, quo juranti inducit obligationem servandi promissionem, acquirit etiam simul ei cui juratur *jus* ad rem promissam : quod duo effectus Juramenti ita conjuncti sunt, ut posito altero vel sublato, alterum quoque necesse sit simul poni vel tolli. Si ergo supponeretur dispensatione tolli obligationem jurantis, sequeretur eadem tolli quoque *jus* ejus cui juratur. Et inde etiam ulterius sequeretur, dispensationem illam aut *inanem* esse aut *iniquam* : inanem & supervacaneam, si volente eo cui juratur fieret ; si invito, iniquam & injustam. Illo enim volente remitti potest obligatio (ut mox ostendam) etiam sine dispensatione : nolenti autem *jus* suum adimere, injuria est. *Quartò*, quia in Juramento promissorio non tantum proximo fit obligatio, quatenus est *promissorium* : sed & Deo, quatenus est *Furamentum*. Ergo, dato sed non concessio, prælatum habere potestatem tollendi obligationem quâ homo obligatur homini respectu promissionis : præsumptio tamen esset non ferenda, si terra & cinis assumeret sibi potestatem tollendi auctoritate suâ obligationem, qua homo obligatur Deo ut testi & vindici. *Quintò* denique, quia dispensatio humana est res *fori externi* : obligatio verò juramenti est intus in conscientiâ, quæ unde Deo subest ut judici, & in quam homo non habet imperium. Quisquis ergo vendicat sibi *jus* dispensandi in Juramento, assumit sibi potestatem divinam erigendo sibi tribunal *in foro interno*, & exercendo dominium in hominum conscientias.

est ipsa dispensatio invalida, & de jure nulla :
sententia prolata à Judice in foro non suo,
prolata est à non Judice, est ad omnem juri
dictum invalida.

V. Torquent hic se mirum in modum Dispen-
sationum Patroni, ut primi argumenti (quod sibi
unum objicere solent) vim declinare vide-
tur. Sudant nimirum hoc saxum versando;
videndam enim sibi vident utcumque Papæ hac ex
parte auctoritatem, ne culinæ suæ malè sit,) nec
non proficiunt hilum: dum quo se solidè tue-
tur non habent, nec inter ipsos adhuc unquam
venire potuit, quo jure Papa hanc sibi arro-
gandi dispensandi potestatem. Quod vel unum ma-
gis defensionis conscientiam arguit. Quemadmo-
dum enim in bello suscipiendo, sic & in exercenda
potestate, causa quæ parum constanter assignatur, Opin. 1.
facile præsumitur esse parum justa. Sunt im-
primis qui potestate hanc dispensandi in Jura-
mentis & Votis, ab illa absolutâ & Oecumenicâ
Papæ auctoritate arcessunt, quâ *mundi dominus*
& totius *Orbis Imperator*. Quia enim omnis
trans aut vovens est Papæ subditus: propterea
sequuntur, in omni voto aut Juramento subintel-
ligi debere illam conditionem, ' *si Domino Papæ* Richard
obtemperaverit. Unde sequitur, quamprimum Papa in 4 di-
significaverit (id quod dispensando facit) sibi stinct. 38.
non placere ut ratum sit quod juratum est, obli- art. 9. v.
gationem protinus cessare. Quæ sententia si ob- Sayr. 6.
tineret, posset Papa pro libitu suo juramenta quæ- clav. Leg:
vis rescidere, sive subesset justa aliqua causa, sive 11. num. 2.
non. Rejectâ itaque hac crassiore sententiâ, alii,
etque his moderni aliquot Jesuitæ, negant Ponti-
ficem dispensare posse in Juramentis, aut regum
contractus dissolvere, neque id ab eo fieri, *proprie*
loquendo; tollendo scil. obligationem, aut (stan-
de obligatione) ab ea eximendo privatam aliquam
personam:

• Bona-
vent. Palu-
danus, An-
tonius &c.
apud Sayr.
ubi supra.
num. 9.

personam : sed dicunt eum dispensare im-
tantum ; declarando scil. Juramentum in
casu non obligare, propter aliquod bonum quod
impediretur, aut malum quod sequeretur, si
juramentum illud servaretur. Sed contrà, præ-
quam quod res ipsa clamat, Papam hac in re
testatem exercere plusquam declaratoriam,
(quod tantundem est) sub declaratoriæ pote-
tis obtentu posse eum de Fœderibus, Votis, Ju-
mentis & Contractibus Regum & aliorum quorum-
cunque pro suo arbitrio statuere : quum sit in
in hoc casu supremus ac solitarius Iudex, cu-
sententiæ omnino stari oporteat sine aliqua appa-
latione. Vel *primò*, aperte *causa justa* est, cur
debeat res Juramento promissa præstari, ut si
impossibilis, turpis, inhonesta, vel quovis mo-
Illicita : & tunc potest jurans propriâ autho-
tate, imò verò teneatur retractare quod juravit
non expectatâ Papæ vel alterius cujusquam dis-
pensatione : ubi enim nulla est obligatio, con-
scientia libera est, nec dispensatione opus est.
Vel *secundò*, Aut *nulla* apparet *justa causa* cur
servetur fides Juramento data : & tunc omnia
servanda est : & peccat quisquis dispensatione
aut petit aut concedit ; quia manet obligatio
quæ humanâ autoritate tolli nec potest nec de-
bet. Vel denique *dubia res* est, nec satis con-
stat propter aliquas difficultates ex utraque parte
utrum jurans teneatur adimplere quod promissum
& tunc quidem utile erit viros Divini Juris per-
tos, prudentes & pios consulere, & ex ipsorum
sententiâ quid factum est usus statuere. Quâ in re
cûm peritiâ magis quàm potestate constet, cur
tiores sint Papæ quàm alterius cujusquam parti-
non intelligo ; nisi certum esset Papam ceteris
pietate & prudentia anteire : quod non est credi-
bile, certe non est necessarium. Alii *Tertio*, de
claratori

atoria hac dispensatione non contenti, ut quæ
 tificiam potestatem nimium imminuat, respon-
 em excogitarunt miræ subtilitatis : nempe
 lati ¹ dispensatione re verâ tolli Juramenti V. Sayr.
 gationem, quæ est Juris Divini Naturalis; non num. 10. &c.
 en propterea dicendum, prælatum dispensare
 iure Divino & Naturali. Quia inquit, Lex
 Naturæ Divina est, ut juramentum quamdiu
 ejus & obligatio manet servetur : & cum hac
 e Prælati non dispensat, sed per dispensatio-
 nem suam tollit illam juramenti vim, quâ jura-
 ante dispensationem verè obligavit. Sed hæc
 ilitas si ad vivum refecetur, aut mera nugatio
 & nihil dicit, aut implicat contradictionem :
 tam etiam refellit *Jesuita* ² *Achovius* : qui Part. 1.
 en & ipso eo nomine ³ *Sayro monacho* vapu- Instic. lib. 6;
 Sic isti Cadmei fratres, dum se mutuis iſti- cap. 1. dub.

conficiunt, nec certam defensionis suæ ratio-
 afferre valent, causam quam tuendam susce-
 unt defendi non posse re ipsa consentitur. Con-
 do itaque nec Papæ, nec Principi, nec Syno-
 nec Senatui, nec ulli Prælato vel Ecclesiastico
 seculari jus esse in fœderibus, contractibus aut
 amentis dispensandi; aut quenquam à vinculo
 ante factam dispensationem obstrictus teneba-
 absolvendi.

V. Isti de dispensatione quæstioni primæ, pro- *Casus LVIII.*
 a est ei affinis *de Juramenti commutatione* quæ-
 , sive *Casus Secundus*. Est autem *Commutatio*
 ipsum nomen indicat) nihil aliud quam tran-
 sio obligationis ab una materia ad aliam; quæ
 e major, sive minor, sive æquivalens, videtur
 aliquo respectu commodior. Differt autem
mutatio à Dispensatione quodammodo sicut
 cies à suo Genere, vel *Pars* à suo Toto. Si
 m sufficeret ad solvendum vinculum tam una
 am altera : solveretur & vinculum *ex Toto* per
 Dispen-

Dispensationem, per Commutationem verò ex
 te solum. Summa doctrinæ Casuistarum de Co
 mutatione ferè hæc est. *Primò*, posse priv
 quemvis sua autoritate sine superioris dispen
 satione commutare Votum aut Juramentum in
 quod est *evidenter melius*. Quod confirmant
 exemplo ipsius Dei, qui promissa sua temporalia
 semper implet ad literam, sed sæpè ea commut
 in melius : & adducunt in hanc sententiam
 Etum Gregorii, Propositum aut promissum
 infringi, qui in melius id commutat. *Secundò*
 non posse commutari promissum in id quod
evidenter pejus, aut de quo dubium est an sit
 lius, sine autoritate superioris, qui habet legi
 mam potestatem in ea parte judicandi & deter
 minandi. *Tertiò*, Commutatione omnino tolli
 ligationem præexistentem à materiâ priori :
 induci de novo obligationem in materiâ diver
 Sed tota ista doctrina falso nititur fundamen
dispensabilitate scil. juramenti ; quæ cum nulla
 ut modo probavimus, ruat necesse est hæc ei
 perstructa *Commutatio*. Dico ergo breviter,
 posse remitti vel solvi juramenti vinculum, aut
 toto per Dispensationem, aut ex parte per Co
 mutationem sine consensu omnium partium. Pri
 cipuè autem requiritur consensus ejus cui jurat
 quia ei jus acquiritur quod sine ipsius consen
 non debet ei furripi. Exemplum autem à Deo
 sumptum non est simile : quia *promissiones* Dei,
 sunt omnes gratitæ, ita temporales sunt etiam
 conditionales, & intelligendæ cum exceptione con
 cis, & beneplaciti sui utilitatis nostræ. Nec va
 est *Voti & Juramenti*, respectu commutationis
 ratio per omnia similis. *Votum* enim cum soli Deo
 nuncupetur, poterit fortasse voventi aliqua licen
 tia concedi permutandi id ipsum in illud quod
evidenter melius & Deo gratius ; cum nulla

permutatione injuria alicui tertiæ personæ ;
 in *Juramento*, quod homini factum est, fieret
 homini *injuria*, si absque ejus consensu & *Nemo po-*
 teret ipsius voluntatem in aliud commutaretur. *test mutare*
 si Cajus juratus solvere Titio decem libras, *consilium in*
 ret ei equum decem librarum pretio æstimatum; *alterius in-*
 on censendus esset satisfecisse Juramento. Ini- *juriam l. 7 §*
 um enim, ut quis cogatur rem sibi debitam *de divers.*
 commutare invitus. Neutro ergo istorum mo- *reg. Jur.*
 rum solvi potest juramenti vinculum, aut obli-
 tio tolli.

VI. Sed posse videtur reliquis qui supersunt tri- *Casus LIX.*
 as modis : *Irritatione* scil. Superioris, *Cessatione*
materiz, & *Relaxatione Partis*. *Casus* ergo *Tertius*
 de solutione vinculi per Irritationem à Supe-
 ore factam. Significat autem *Irritatio* (sic enim,
 barbarè licet, cum Casuistis loquendum est.)
 tum legitimi superioris, quo autoritate sua ir-
 tum facit sive annullat juramentum à subdito sine
 eius consensu præstitum. Rescindere enim posse
 gitimum superiorem vota & juramenta eorum
 sub ipsorum sunt potestate, & non sui juris,
 se docet *hoc ipso capite Moses* : uti nos ubi
 Causa efficiente egimus *ante offendimus.*
 ratio est, quia is qui alienæ potestati subest, non
 sui juris, non habet potestatem se obligandi
 iis rebus in quibus subest, nisi ex voluntate
 superioris cui subest, proinde non debet ali-
 o actu suo inducere sibi obligationem sine illi-
 consensu, vel expresso, vel rationabiliter præ-
 mpto. *Jura enim Prælatorum* in subditos, ex
 ge Dei immotâ & æternâ, perpetua sunt. Of-
 ia insuper *Subditorum* erga prælatos, obsequii-
 ne jus & subjectionis, ex eadem perpetuâ lege,
 perpetua sunt & indispensabiliter obligatoria. Quæ
 obligatio antecedens (ex tertia nostra hypothési)
 impedit effectum Juramenti subsequents, ne possit

Num. 16.
Prælect.
4. num. 5.

fit obligare : semper enim obligatio prior præjudicat posteriori ; & irritum facit omnem actum inductivum novæ obligationis sibi contrariæ. Dicendum ergo in hoc casu, *primò*, non debere subditum in iis rebus in quibus alteri subest, jurare se facturum quiddam, absque præsumpto saltem superioris sui consensu. *Secundò* si juraverit & res sit licita, obligari ad faciendum quamdiu non videtur id esse contra voluntatem, dignitatem, aut utilitatem superioris. *Tertiò*, superiorem, si expresso consensu suo, sive antecedente sive subsequente, promissionem subditi semel confirmaverit, non posse eandem postea irritam facere, aut obligationem ejus tollere. *Quartò*, si superior quamprimum rem rescierit, statim dissensum suum palam & peremptorie subdito significaverit, prohibueritque id in quod juratum est fieri : cessare continuo obligationem illam Juramenti transitoriam : & subditum vi obligationis officii, quæ permanens est & perpetua, teneri contra quod juraverat facere. Unde si quis alienæ potestatis subditus, puta domini aut patris aut principis voluntate sua, vel vi & metu adductus, aliquod forte Juramentum præstaret, in quo dominum, patrem aut Principem si adesset, non fuisse consensurum crederet : jurando peccavit contra officium debitum, & omnino tenetur illud juramentum ut officio suo contrarium, non servare. Stet ergo solvi vinculum Juramenti ex irritatione legitime superioris.

¶ Quod semel placuit, amplius dissolvere non potest 21. reg. jur. in. 9.

Casus LX.

VII. Casus quartus est de solutione vinculi per cessationem materiæ, aut mutationem aliquam notabilem factam circa causam Juramenti principalem. Tunc enim cessasse materiam censendum est, cum rerum status inter tempus jurandi & tempus adimplendi ita immutatus est, ut si quod tempore jurabatur prævideri potuisset, is qui po-

insecutus est rerum status, non omnino juramentum fuisset. Respondetur breviter, cessante Juramento, Voti aut Promissionis materiâ, cessante simul ejusdem & *obligationem*: Quemadmodum in naturalibus & artificialibus, deficiente materia, deficere necesse est & actionem agentis. Nec enim potest ignis urere, si desit materia combustibilis: nec faber, ni adsint ligna, scamnum urere. Siquis ergo miles juret obsequium belli operatori: finito demum bello, cum ipse desit esse Imperator, non ultra tenetur ex juramento obsequium ei præstare. Et si pater aliquis juret, se testamentum in quo filium instituisset heredem, nunquam mutaturum: comperto tamen istea filium hæredem institutum patri venenum secuisse, pater non ultrâ tenetur juramento, sed non obstante poterit mutato testamento alium heredem instituere. Idem dicendum est, cum quis juravit statuta alicujus Collegii sive communitatis sibi prælecta observare: si postea contingat ea statuta revocari vel abrogari, jurans absolvetur à vinculo illius Juramenti. Ratio est, quia si dice obligationis sublatâ, tollitur unâ pullulans de obligatio: fuit autem *Materia* illa quæ causam dedit jurationi, radix ejus obligationis quæ ex illa juratione insecuta est. Juramentum enim sequitur naturam & conditionem actus cui adjungitur. ^{42 Reg. Jur. in Sex. to. l. ff. pecul. le. gar.} Id est, Materiæ circa quam versatur, sicut accessorium sequitur naturam sui principalis: & accessorium locum obtinent, inquit jurisconsulti, extinguuntur, cum principales res peremptæ fuerint.

VIII *Casus ultimus* est, de solutione vinculi ^{Casus LXI.} Relaxationem Partis, ejus scilicet cui juratum est: si Caius Titio aliquid promiserit, an remittente Titio obligationem, Caius promissi religione exolutus sit? Ubi imprimis observandum hunc lo-

quendi modum *Remittere Juramentum*, & alium ei
 consimilem, *Juramenti gratiam facere*, apud bo-
 nos auctores non uno semper sensu accipi. Su-
 muntur enim interdum cum relatione ad *Jura-
 mentum præstandum*, & sic is dicitur alteri remit-
 tere juramentum, vel juramenti gratiam facere,
 qui cum alter ille paratus est jurare, contentus vo-
 luntate non postulat ab eo juramentum, sed inju-
 rato credit, vel illâ quacunque de causa jusjuran-
 dum ab eo, à quo exigendi jus habet, non ex-
 igit. Plerumque tamen sumuntur cum relatione
 ad *Juramentum præstitum*: & sic is dicitur alteri
 remittere vel gratiam facere, qui ei id quod pro-
 missum est condonat, nec rem virtute juramenti
 debitam, cum exigendi jus habeat, exigit. Sic de
 Tiberio Suetonius. *'Equiti Romano jurisjurandi
 gratiam fecit ut uxorem in stupro generi comperiam
 dimitteret, quam se antea nunquam repudiaturum
 juraverat.* Et Impp. Antonius & Verus re-
 scripserunt *'gratiam se facere jurisjurandi ei qui
 juraverat se ordini non interfuturum, & postea Duum-
 vir creatus est.* Et hæc est ista remissio sive gra-
 tia Juramenti, quam *Relaxationem* vocant Casuisti.
 De qua dico *primum*, Relaxationem istam in Ju-
 ramentis, Fœderibus, Pactis, aliisque Contractibus
 humanis locum habere, non item in votis. Ratio
 discriminis est, quia Vota Deo frunt ut parti-
 ab homine autem ea sola relaxari fas est, quæ ho-
 mini facta sunt. Dico *secundò*, si juretur in grati-
 am alterius, id est, per respectum ad honorem,
 obsequium, utilitatem, aliudve ejus bonum vel
 commodum: juramentum non obligare, nisi is in
 cujus gratiam juratur, id gratum ratumque habu-
 erit. Sicut juris nostratis interpretatione, non ob-
 ligat Cajum ad solvendum Titio centum Chirogra-
 phum, etsi Caii manu subscriptum, sigilloque fir-
 matum; nisi id Caius Titio tradiderit, Titiusque
 aut

• Sueton.
 in Tiber.
 cap. 35.

• l. 38 ff.
 ad municipi-
 pal.

et alius ejus nomine & vice sic traditum accepe-
 Dico *tertiò*, Juramentum sic præstitum, si is
 juratur ratum habuerit & velit servari, non
 esse ab alia quacunque tertia persona relaxari.
 Ratio est, quia nemo potest jus alteri acquisitum,
 si ipse consenserit, adimere. Unde sequitur
 quod ante diximus, per dispensationem tertia
 personæ non tolli obligationem juramenti, abs-
 que consensu partium. Dico *quartò*, si is cui jus
 datum est, remiserit jusjurandum & nolit servari;
 tantem obligatione protinus solvi nec in con-
 scientia teneri id facere quod se ante facturum ju-
 raverat. Ergo Caius Titio juransolvere centum,
 postea Titius ei debitum remisit, non ultra
 netur juramento. Ratio est quia potest quili-
 bet suo jure cedere; & rem sibi debitam condi-
 dere. Debito autem soluto, cessare ipso facto
 obligationem necesse est; cum terminus obliga-
 tionis sit debiti solutio, ut ex obligationis defini-
 tione patuit; sicut apud nos, ex ipsa formulâ
 in graphæ obligatorie constat, soluta pecuniâ obli-
 gationem solvi. Si dicas debitum hic non solvi,
 quia promissum non impletur: Respondeo, ad
 omnem juris effectum perinde esse sive realiter
 impleatur, sive ab eo cujus interest pro impleto
 habeatur. Ratio est, quia *acceptatio* ejus cujus
 interest, est interpretative *acceptio rei*: atque ita,
 cessante quasi materia, cessat obligatio, eadem fere
 ratione qua in proximo antecedente casu dictum
 est. Et hoc ipsum est quod *Acceptilationem*
 Juris-Consulti vocant per quam (civilem licet so-
 lutionem, & non veram) non minus tamen obli-
 gationem tolli docent, quàm per veram solutio-
 nem. Si iterum dicas, ut relaxatione tolli possit
 obligatio homini facta, videri tamen obligationem
 Deo factam non ita: sicut ante responsum est casu
 juramenti metu extorti. Respondeo, ex rela-

*Non de-
bet alii ne-
cere, quod in-
ter alios a-
lium est.
l. 10. ff. de
Jurejur.*

*Tollitur
omnis obli-
gatio solu-
tione ejus
quod debe-
tur. l. 1. In-
stit. quibus
modis tolli
oblig.*

*Est accep-
tilatio ima-
ginaria solu-
tio ibid. v.
tit. de Ac-
ceptil. ff. 46.
§. & l. 1.
Instit. 3. 30.*

xato eo quo jam dictum est modo vinculo nulla fieri Deo injuriam, sicut fit in violatione Juramenti coacti: quia promissio facta præcisè in favorem alterius, in Deum dirigitur solum, ut testem promissionis homini factæ, & vindicem violationis ejus fidei quæ alteri astringitur: quam fidei cum non violarit sed promissioni satisfecerit, omnino prorsus obligatione solutus est, & apud Deum & apud hominem. Dico *quintò*, solutionem vinculi quæ fit per relaxationem partis, eoque excedendi, quo parti relaxanti placuerit; ut si Caius Titio juraverit solvere centum. Titius autem postea quinquaginta remiserit; solvitur obligatio *ex parte tantum*, non ex toto. Tollitur scilicet vinculum quoad quinquaginta remissos, manet quoad quinquaginta non remissos. Rursum, si Caius Titio juraverit solvere centum infra viginti dies Titius autem videns Caium non posse constitutum die sine aliquo suo incommodo pecuniam solvere concedat ei adhuc viginti dies alios: Relaxatio hæc, quæ fit per dilationem sive prorogationem temporis, eatenus solvit Juramenti vinculum, ut non teneatur pecunias solvere prout initio juraverat intra dies viginti; tenetur tamen, idque ex primi juramenti vinculo intra dies quadraginta easdem solvere. Dico *sextò*, Relaxationem partis valere ad vinculum juramenti solvendum, quantum ipsius interest: non tamen valere in præjudicium tertiæ personæ. Ratio est, quia potest quilibet per actum suum de jure proprio quantum vult remittere: Sed non potest quisquam de alieno jure quicquam demere, ipso vel inconsultum vel invito. Debet itaque unusquisque sic cedere jure suo, ut salvum sit interim alteri cuique jus suum. Sic *Abraham* de bonis jure belli acquisitis post reportatam de quatuor Regibus victoriam *Gen. 14.* jure suo cessit, cum suam prædæ partem

In parte debiti acceptatio fieri potest, l. 1. Instit. 3. 30.

Gen. 14. 22. --- 24.

em Regi Sodomorum universam condonavit; reservatâ tamen tribus Ducibus belli sociis quæ eis obtingisset iusta portione. Unde Catus iuratus solvere Titio & Julio centum, si Titius ei suam partem debiti condonet, solutus est Juramenti vinculo, quoad illam partem quæ Titio debeatur; manet tamen obligatio quoad partem Julio debitam. Ex eodem fundamento fit, ut *relaxatio partium* ex consensu nihil efficiat in *contractu Sponsaliorum*. Quia ibi non utilitas tantum hominis spectatur, sed & Institutum Dei: cui magna fiet injuria, si contractus ille etsi ex communi contrahentium consensu violaretur. Quia virtus illa & efficacia quam habet hæc de qua nunc agitur relaxatio ad tollendam obligationem, supponit actum illum qui obligationem induxerat, non spectavisse ad aliud aliquid, præter bonum & commodum partis relaxantis tantum. Si alterius ejusque interfit ex aliquo suo jure Obligationem non solvi, Obligatio non solvitur.

IX. Eorum igitur quæ de *vinculi Furamentorii solutione* hæcenus dicta sunt, breviter hæc summa est. Nec *dispensatione* alicujus superioris nec ulla *commutatione* solvi posse Juramenti vinculum, quin ut jurans adhuc in conscientiâ suâ obligatus maneat, adimplere id quod promisit. Sed posse tamen id vinculum aut *rescindere* & irritum reddi auctoritate superioris legitimam potestatem habentis, aut deficiente materia cessare, aut ab eo cui promissio facta est *relaxari*, ita ut obligandi vim penitus amittat. Absoluta jam tandem (Deo auspice) pro modulo tenuitatis meæ, quâ potui brevitate, perspicuitate, fide, promissâ cum hoc publicæ professionis munus auspiceret tractatione; Coronidis loco, monita quædam pauca, velut *Collaria*, quæ nobis ad vitæ conscientięque institutionem ex usu esse poterunt, de *Furamentorum*

usu & abusu, attexenda duxi. Idque non per modum paræneſeos, ut ſolent Oratores ſacri concionibus ad populum, ſed memores nos Scholâ docere non Eccleſiâ, per theſes quasdam ſive Concluſiones Practicâs breviter propoſitas dilucidè explicatas.

X. *Concluſio Prima*, & eſt contra Anabaptiſtæ & Socinianos. *Juramenti uſus eſt licitus*. Probatur *primò*, ex uſu veteris Teſtamenti. Jurabant pii Patriarchæ: Jure jurando terminari controversias inſtituit in lege *Mofes*: conditione in jurando obſervandas præſcripſerunt Prophetæ. Neque poteſt reddi juſta aliqua ratio cur piis ſub veteri Teſtamento jurare licuerit, ſi delibus ſub novo non item liceat; cum non perſeſſiſſet juſjurandum ad legem Ceremoniarum per Chriſtum abrogandam, & ex ejus ſine patet, cujus eſt perpetuus uſus; & ex forma, quæ nihil videtur habere cum typo commune. *Secundò*, ab exemplis *4* Dei, *5* Angelorum, *6* Apoſtolorum quorum illi ἀνδραποδῆς, hi hiſtoricè & γὰρ in ſacrâ Scripturâ ſæpè jurantes inducuntur. *Tertiò*, à conſuetudine omnium populorum; qui ductu luminis naturæ ad fidem firmandam in civilis ſocietatis commoditatem juſjurandi religionem adhibendam cenſuerunt: quo nulum poteſt eſſe Legis naturalis indicium certius. *Quartò*, à ſine Juramenti; quæ eſt confirmatio fidei in rebus dubiis, ubi aliæ probationes deficiunt. Qui ſinis cum ſit neceſſarius ad tollendas & terminandas lites: media ad illum finem neceſſaria, neceſſe eſt ut ſint ſaltem licita. *Quinto*, à naturâ Juramenti, nihil in ſe continentis quod ſit intrinſecè malum. Neque enim malum eſt *Actus Religioſus*; neque malum eſt *Rei dubiæ confirmatio*; neque malum eſt *Divini Teſtimonii advocatio*: ex quibus quaſi membris integreatur

¹ Gen. 14.

²² & ²⁶ ⁵¹.

³¹ ⁵³.

³ Exod.

²² ¹¹.

³ Jer. 4. 2.

⁴ Gen. 22.

¹⁶.

Pſal. 140. 3.

Heb. 6 & 7.

³ Dan.

¹² ⁷.

Apo. 10. 6.

⁶ Rom. 1.

⁵ & ⁹ ¹.

integratur juramenti essentialis definitio.
 X. Conclusio secunda. *Juramenti usus in ser-*
monis quotidiano non est licitus. Probat *primò,*
 natura juramenti. Quia actus omnis religiosus,
 sit pars cultus Dei, debet præstari cum de-
 reverentiâ, & cum aliqua animi cum præpa-
 ratione tum attentione: quæ omnia abesse necesse
 est, cum temere adhibentur & sine judicio, vel
 cautis & incogitantibus excidunt verba jurato-
 nis. *Secundò,* à fine Juramenti, quæ est rei dubiæ
 confirmatio. Quum in sermone quotidiano de
 rebus ferè levibus colloquia ferantur, quæ aut
 sunt dubia, aut non tanti ut egeant religiosa
 confirmatione. Aut si tanti essent, non multò
 confirmatio esset fides apud eos quicum agitur,
 ejus hominis juramento, qui temerè & ^{in dy-}
 altum jurat: cujus ferè ea est apud plurimos ^{deus & nos}
 estimatio, ut ei vel injurato credatur, si pute- ^{mis, & illi}
 vera dixisse; vel jurato non credatur, si pu- ^{et, & non dicitur}
 tur falsa. *Tertiò,* à causâ unde promanant ejus- ^{Æschyl. 27}
 modi juramenta. Quæ vel est vitiosus habitus, ^{pud Stob,}
 longo usu & pessimâ consuetudine contractus, ^{ser. 27.}
 ejusmodi habitus cordis prophani, & tantum non ^{Philo,}
 dei, fructus & indicium est: vel effrænis aliqua
 animi perturbatio, velut impotentis iræ, aut in-
 temperantis lætitiæ; quibus dum calent animi,
 facile dispunt in contumeliam Dei. Quò mihi
 videntur quasi peculiariter respicere verba illa Ja-
 bi c. 5. vers. 12. *Ante omnia, inquit, nolite ju-*
re, neque per cælum, neque per terram, &c. Hor-
 tus nempe erat fideles ad ferendum patienter
 injurias versibus aliquot immediate præcedenti-
 bus: & versu sequente docet quibus se rebus ex-
 cere deceat hominem Christianum, sive doleat,
 se lætetur. Locus sane dignus, in quo expli-
 cando docti viri se exerceant, & cujus scopus &
 ex verborum serie, aliquantò quàm ab Inter-
 pretibus

pretibus factum est, accuratius investigetur. Præterit fortassis obiter in hanc rem aliquid compendii afferri ex ista qualicunque verborum (ut mihi sonare videntur) paraphrasi. "Ponite vobis ante oculos veterum prophetarum & piorum exempla. Si quid mali patimini, eorum sequimini patientiam. Si illud assequi non potestis, *πιστοι* & at illud saltem, quod nisi negligetissimi esse velitis facillimè caveri potest, ante omnia cavete, ne aut doloris nimium impetentes, aut è contra nimium effusi in lætitiis temerè jurando aliquid faciatis Christiano nomine indignum, & in Dei Majestatem contumeliosum. Quin continete vosmet sive commotiores sive hilares intra debitos modestiæ fines nec cælum terræ miscete, nec omnia clamoribus & jurationibus implete, sed tranquillo animo si quid affirmandum sit, nudè & simpliciter affirmate; si quid negandum, nudè & simpliciter negate. At si vos porro stimulet acrior utraque parte animi impetus, non ferentis se inter pectoris angustias concludi, sed aliqua exire gestientis; vestræ erit prudentiæ, animi illum ardorem in honorem Dei convertere. Quâ tandem arte quæritis? dicam. *Angitur animi quæritur vestrum?* non ex impatientia prorumpat statim in juramenta & blasphemias, quod iræ æstuantibus proclive est: sed oret potius & precetur Deum, ut quoad illa mala auferantur, det sibi patientiam. E contra, *Animo quis est lato & levitate?* ne sic quidem in juramenta, qui Bacchantium mos est, ora solvat: sed Hymnos potius & Psalmos in laudem Dei moduletur, qui tantos lætos ipsi dies concessit. Si quis Apostoli verba simpliciter intelligi malit; utatur suo judicio. Exposui tantum quod mihi videtur non improbabile: nemini legem dico. Sed ut redeam ad instituta

καταπαύει
ναι,

ἰουδαίου πρὸς

statutum cursum, si tamen digressus sum : illud in-
 erim certum est Jacobi verba jurandi illud cacoth-
 es, quod apud omnes & summæ & abjectissimæ
 ortis homines passim jamdin inveteravit, omnino
 annare. Multas implerem paginas, si quæ in
 riorum Patrum & veterum ex omni gente Do-
 torum Hebræorum, Græcorum, Latinorum, imò
 & hominum etiam Ethnicorum scriptis adversus
 hanc impiam consuetudinem occurrunt, in unum
 congererem. Accipite è plurimis unum & alte-
 rum. Ex Hebræis sapientissimum virum Siraci-
 lem ¹ ——— Ne assuesce os tuum ad jurandum ¹ Sirac. 23.
 ——— Sicut servus continuò verberatus non caret li- ⁹ ——— 14.
 core, sic qui Dei nomen crebro in os suum assumit,
 non erit purus à peccato. Et vir πολύορκος imple-
 bitur iniquitate. E Græcis Eusebium Philosophum
 Gentilem, ² Multi, inquit, hortantur homines; πρὸς
 ὁρκῶν εἶναι, id est, ut verum jurent; ego autem ³ Apud
 existimo καὶ τὸ ἀρχαῖον μὴ εὐπειῶς, εὐμένειν, ³⁷ Stob. serm;
 ut ne quidem omnino facile jurent: E Latinis Augu-
 stinum; ⁴ Furatione cave quantum potes. Me- ¹ Lib. 1.
 lius quippe nec verum jurare — non quia peccatum ² de serm.
 est verum jurare, sed quia gravissimum est falsum ³ dom. in
 jurare: quò citius cadit, qui jurare consuevit. Et ⁴ mont.
 alibi, ⁵ falsa juratio exitiosa: etiam vera periculo- ⁴ In Psal.
 sa. Sed quid opus est aliunde testimoniis, quum
 prohibita sit quotidiana hæc & non necessaria ju-
 ratio, ita ut vix aliud quidquam in sacris literis
 disertius: & ab ipso Christo, μὴ ὁρκῶν, Ego au-
 tem dico vobis, Ne jurate omnino; & ab ejus Apo-
 stolo B. Jacobo loco jam citato οὐ πᾶν ὅτι δὲ, An-
 te omnia ne jurate?

XII. Conclusio tertia. Nisi ex causâ justâ, gra-
 vi & necessariâ non est jurandum. Est Juramen-
 tum ex eo rerum genere, quæ nec per se sunt ma-
 la, quales sunt actus facti, homicidii, sacrilegii,
 perjurii, & omnium vitiorum; nec per se expe-
 tendæ,

* Non in bonis, id est per se expendendis, sed in necessariis iurationem habendam.

Aug. 1. de serm. 30.

* Sirac.

38. 1.

* Mar. 5. 37.

* In totum jurare, nisi ubi necesse est, gravi viro parum convenit. Quintil. 9. instit. 2. in Enchirid

tenda, quasi sunt actus charitatis, justitiæ, obedientiæ & omnium virtutum: sed quæ eò tantum bona sunt, quia necessaria, ex hypothesi scilicet finis, nec expectandæ nisi in ordine ad illum finem: qualia sunt omnia illa quæ ordinata sunt ad subveniendum alicui defectui, ut Medicina. Ubi enim *pharmacum* non propter se repertum est, sed propter sanitatem, nec ullus esset ejus usus, nisi essent humana corpora morbis obnoxia (* *Honorem medicum propter necessitatem*) sic *Juramentum* institutum est ad fidem inter homines firmandam: nec ullus esset ejus usus, si non esset gens humana ignorantæ & perfidiæ heu nimis obnoxia: quod fortasse spectant illa Christi verba * *ἐν τῷ ὄντι ἔστιν*. Ergo sicut vitandus est medicinæ usus, ubi ad vitæ conservationem & valetudinem tuendam non videtur esse quodammodo necessaria: sic & *Juramentum* vitandum, ubi conservandæ humanæ societatis * *necessitas*, veritatis manifestatio, & fidei confirmatio, non videntur ipsius usum aliquo modo efflagitare. Salutare monitum est illud Epicteti (ut illius Stoici omnia) *ὅπου μαρτυροῦσι αἱ ἰδίαι φύσες τῷ εἶς ἀπαιρῖν, αἱ δὲ οὐκ, αἱ δὲ ἐνὸς λόγου*: *Fusjurandum evita, si possibile est, omnino: si non, saltem quantum potes*. Sancta res est *Juramentum*; sed quò sanctior, eò periculosior, si indebitè adhibeatur. Sicut *pharmacum*, quò majoris est efficacis & virtutis, eò magis corpori nocet, si temerè & imperitè sumatur. *Juramenti assertorii* in Rep. necessarius usus est: in publicis præsertim judiciis, ad veritatem eruendam circa facta particularia: quò pertinent iuramenta testium, calumniæ, purgationis, &c. Extra iudicium & in rebus privatis usus ejus rarior est: potest tamen quandoque esse necessarius: ubi scilicet multum interest, ut ei quod assertoriè dicitur fides habeatur, & asserenti nisi juret non credetur.

Juramenti Promissorii in judiciis usus nullus : extra judicium plurimus, cum publicus tum privatus. *Publicus* imprimis ad continendum subditi in fidelitate sua erga Principes ; ad firmandum opera & contractus Regum & Rerum publicarum : servandum Leges & Statuta, & consequenter morem, ordinem, & pacem Collegiorum & Societatum ; ad publica munera fideliter administranda ; atque id genus alia. Ad privatos etiam contractus confirmandos, ut de præstatione rei per emptorem & venditorem ; de solvendo debito ; de deposito reddendo ; de mutuo ; comendo, fidei commissio, &c. Juramentum à Veteribus frequentissimè adhibitum est. Sed in negotiis privatis plerisque aliæ iniri possunt rationes, minore cum conscientiae scrupulo, & fortassis effiores ad cavendam improborum hominum perniciem, quàm sunt Juramenta : ut per pignora, se-jussore, chirographa, testes & alia quæ incedant obligationem in foro externo. Et ubi ista commode adhiberi possunt, omnino satius esset à Juramenti abstinerere : ne aut frequenter & levi de causa jurando, res facerrima ex nimis familiari usu abeat in contemptum : aut dum multa juramus, labamur quandoq; in perjurium. Rectè Augustinus, *Nemo novit nisi qui expertus est, quam sit difficile consuetudinem jurandi extinguere, & non tenere facere, quod aliquando facere necessitas cogit.*

XIII. Conclusio Quarta. *Grave peccatum est Juramentum ab alio indebitè exigere.* Exigit autem indebitè, *Primò* qui cogit aliquem Juramentum præstare, quod non est aut legibus scriptis sancitum, aut moribus (id est usu) receptum, & longi temporis Præscriptione sine intermissione vel contradictione stabilitum. *Secundò*, qui exigit ab alio Juramentum quod apertè repugnat, vel ex eo sensum quem verba præ se ferunt secundum communem

nem usum loquendi, videtur repugnare alicui ramento ab eo prius legitimè & licitè præstato. *Tertiò*, qui jurare cogit in rem illicitam, quæ est contra officium Deo, aut superioribus datum, contra leges Regni, contra bonos mores, aliàs inhonestà & quæ servari non debeat. *Quartò*, qui Juramentum defert ambigui sensus, ut quod modo captiosum: quò conscientiæ, vitæ, libertatis aut fortunæ proximi sui laqueum injiciat. *Quintò*, qui sine necessitate aut metu cogit, aut auctoritate impellit, aut consilio, exemplo, dolo, malo, aliò artificio aut ratione inducit alium ad jurandum quem scit juraturum contra conscientiæ suæ judicium. Utinam meminerint omnes qui in maiestate, potestate, conscientiæ, famæ, nomini suo quàm fidem & indebilem characterem inusserit *Jerobamus filius Nebat*, quod Populum Israeliticum perlexerit ad peccandum: & quantopere gravem Dei iram in se provocent, qui potestate suâ quam Deus unicuique dedit ad constructionem & non ad ruinam, abutantur in perniciem aliorum.

XIV. Conclusio Quinta. *Furamentum oblatum reluctantæ vel dubitante conscientia non est suscipiendum.* Probatur *Primò*, quia *Quod non est fide peccatum est.* *Secundò*, quia jurandum est *in conscientia*: quod certè is non facit, qui contra conscientiæ suæ judicium facit. *Tertiò*, quia id necesse est fieri alicujus temporalis commodi intuitu aut ad evitandum aliquod damnum, aut ad consequendum aliquod lucrum, aut ad conciliandum alicujus hominis gratiam, aut quid simile. Quàm autem indignum est homine Christiano, Deum modo, cælum cæno, animam corpori, gaudium æternum lucro temporali, spem vitæ futuræ præsentis otio, internam pacem externæ posthabere: *Quartò*, quia sic jurans perjurii (gravissimi peccati) periculo se evidenter exponit. Qui enim spe me

¹ Rom.

14. 13.

² Jer. 4. 2.

alicuius temporalis commodi vel incommo-
 duci potest ut juraret quod non debuit, hunc
 incredibile est non posse pari spe metūve indu-
 cere adimpleat quod juravit. Perjurium autem
 ipsis etiam Ethnicis inter gravissima illa cri-
 mina est habitum, quæ credebantur Deorum Im-
 mortalium iram non in reos tantum, sed in poste-
 rorum, imò & in universas gentes accersere.
 Quod magis nobis metuendum est, qui Deum illum
 unum & unum colimus, qui solenniter edixit se
 habiturum infontem, quisquis nomen ipsius in
 iuramentum assumeret: ne dum quacunq; oculos ob-
 vertimus tam uberem & luxuriantem undiq; Ju-
 ventorum & perjuriarum segetem, albescentem-
 que jamdiu ad messem conspiciamus; Deus justis-
 simus iudex, ad tam perfidam & profanam gen-
 tem penitus exscindendam, peracutam judiciorum
 gladium celerrimè immittat. Iratum sensimus jam-
 nunc clementissimum Patrem, & læsam infinites
 imamque (si fas dicere) peccatis nostris infinitam
 patientiam in furorem versam. Non facile
 dicere, ob quæ potissimum peccata, ubi omnia
 summa. Sed profectò qui seriò cogitaverit,
 quo nos Deus propiore flagello percutere cœ-
 rit, de his gravissimis jurandi pejerandique pec-
 catis quàm non dolumus, imò potiùs quàm im-
 pensum increverit, hinc infrænata & impunita
 jurandi & blasphemandi licentia, illinc pejeran-
 di sub Religionis obtentu fœda hypocrisis: vix
 erit potest quin ut ei in mentem subinde veni-
 illud Jeremiæ Prophetæ, *A Juramentis terra*
detestabitur.

Quæ cum ita sint, viri, patres & fratres, exo-
 rati sumus qui adsumus omnes, & quotquot
 presentiam sunt hominum, qui paci cùm publicæ Reg-
 & Ecclesiæ, tum privatæ cordis & conscientiæ suæ
 cupiunt: ut contemptum nominis divini &
 fidei

fidei violatæ crimen ipsi imprimis sedulo
 mus, juramenta non necessaria omnino fugi
 ab aliis indebitè delata constanter recusamus
 nobis debitè ritèque præstita fideliter explere
 deinde ut peccandi licentiam & in aliis quæ
 quantum in nobis est, strenuè coerceamus; De
 denique Opt. Max. assidue precemur, ut flagi
 ejus edocti admonitique & sub potenti ejus
 humiliati, ad ipsius misericordiam confugiam
 justitiam agnoscamus, gratiam imploremus, in
 catorum nostrorum remissionem, vitæ emen
 tionem, & animarum salutem, per & propter
 rita Domini nostri Jesu Christi. Cui cum Patre
 Spiritu Tri-uni Omnipotenti Deo sit regnum,
 tentia & gloria in Secula Seculorum. Amen

F I N I S.

15 SE 62
